

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

SHAHNISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

PEDAGOGIKA FAKULTETI
“MAKTABGACHA TA'LIM ” KAFEDRASI

“Maktabgacha ta'lim ” kafedrasi
“MAKTABGACHA TA'LIMDA XORIJ TAJRIBALARNING
QIYOSIY TAHLILI” fanidan
O'QUV-USLUBIY
MAJMUA

(magistratura 1- kurs talabalari uchun)

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	70110201 – <i>Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi</i> <i>(Maktabgacha ta'lim)</i>

Shahrisabz-2025

O'quv-uslubiy majmua Shahrisabz davlat instituti Ilmiy kengashining 2025-yil 22 - 09 dagi 1 -sonli qaroriga ko'ra, o'quv jarayoniga tatbiq etish uchun ishlab chiqilgan o'quv dastiri asosida ishlab chiqilgan.

Mazkur o'quv-uslubiy majmua "**Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili**" fani bo'yicha yaratilgan bo'lib, unda mazkur fanning o'quv dasturi, ishchi fan dasturi, ma'ruza, amaliy mashg'ulotlarning ta'lim texnologiyalari o'z aksini topgan.

Tuzuvchi:

M.P.Imomov-"Maktabgacha ta'lim" kafedrası dotsenti, p.f.f.d (PhD).

Z.Sh.Nurmamatov-"Maktabgacha ta'lim" kafedrası mudiri, p.f.f.d (PhD).

Taqrizchilar:

Sh.Hamroyev "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrası mudiri, p.f.n.

N.Oripova Qarshi davlat universitetining, pedagogika fanlari doktori (DSc).

Kafedra yig'lish qarori № 1

28 08 2025 yil

Kafedra mudiri:

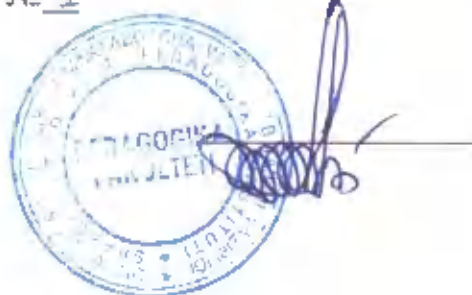

Z.Sh.Nurmamatov

Fakultet kengash qarori № 1

29 08 2025 yil

Kengash raisi:

M.P.Imomov

MUNDARIJA

t/r	O'quv uslubiy majmua elementlari	betlar
1	Ma'ruzalar matni	
2	Amaliy mashg'ulotlar va (yoki) seminar mashg'ulotlar uchun materiallar	
3	Mustaqil ta'lim mavzularini o'zlashtirish bo'yicha zarur uslubiy ko'rsatmalar	
4	Glossariy	
5	Ilovalar o'quv dastur tarqatma materiallar testlar - baholash mezonlari va fanni o'rganish bo'yicha boshqa materiallar)	

O‘QUV MATERIALLARI

“MAKTABGACHA TA’LIMDA XORIJ TAJRIBALARNING QIYOSIY TAHLILI” fanining ma’ruzalar matni

Ma'ruza matnlari

1-mavzu. Xalqaro ta'lim tashkilotlari va ularning O'zbekistondagi faoliyati

Reja:

1. YUNESKO faoliyati.
2. YUNISEF faoliyati
3. Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki (OTB)

Tayanch tushunchalar: gender tengligi, infratuzilma, moliyaviy yordam, grant va kredit, global hamkorlik, ijtimoiy himoya, oziqlanish, ekologiya, raqamli texnologiyalar, favqulodda yordam

Bugungi kunda ta'lim tizimi har qanday mamlakat taraqqiyotining eng asosiy mezonlaridan biri hisoblanadi. Jahon hamjamiyatida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, yoshlarning bilim va malakasini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish masalasi davlatlarning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta'sir etadi. Shu sababli ham O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Mustaqillik yillarida mamlakatimiz ko'plab xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Bu hamkorlik ta'lim sifatini oshirish, yangi metodlar va standartlarni joriy etish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash, bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilishda katta imkoniyatlar yaratdi.

Xalqaro ta'lim tashkilotlari – bu ta'lim, fan, madaniyat, yoshlar siyosati va kasbiy tayyorgarlik kabi yo'nalishlarda faoliyat yurituvchi, mamlakatlarga turli ko'rinishlarda yordam beruvchi xalqaro tuzilmalardir. Ular grantlar, texnik yordam, mutaxassislar tayyorlash, qo'shma loyihalar va innovatsion dasturlar orqali o'z faoliyatini amalga oshiradi.

O'zbekistonda ta'lim sohasida faoliyat yuritayotgan xalqaro tashkilotlarning tajribasi va dasturlari mamlakatimiz ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim o'rin tutmoqda.

1. YUNESKO faoliyati

YUNESKO (BMTning ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha tashkiloti) 1945-yilda tashkil topgan bo'lib, bugungi kunda dunyodagi eng yirik ta'lim va madaniyat tashkilotlaridan biridir. O'zbekiston 1993-yildan boshlab YUNESKOning to'laqonli a'zosi sifatida faoliyat yuritmoqda.

•**Madaniy merosni asrash:** YUNESKO yordamida Samarqand, Buxoro, Xiva kabi qadimiy shaharlar Butunjahon madaniy merosi ro'yxatiga kiritilgan. Bu esa nafaqat turizmni rivojlantirish, balki yoshlarni tarixiy merosimizga hurmat ruhida tarbiyalashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

•**Ta'lim loyihalari:** YUNESKO O'zbekistonda maktabgacha ta'lim, umumta'lim maktablari va oliy ta'lim tizimini rivojlantirishga oid loyihalarni amalga oshirgan. Masalan, "Barqaror taraqqiyot maqsadlari" doirasida sifatli ta'limni ta'minlash dasturi faol amalga oshmoqda.

•**Ilmiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash:** YUNESKO ilmiy-tadqiqot markazlari bilan hamkorlik qilib, ilm-fan taraqqiyotiga hissa qo'shmoqda.

YUNESKOning ta'lim sohasidagi asosiy faoliyat yo'nalishlari

1. Umumiy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish

- "Ta'lim hamma uchun" dasturi orqali dunyo miqyosida har bir bolaning, yoshning va kattalarning sifatli ta'lim olish imkonini yaratish.
- Savodsizlikni tugatish, xususan, ayollar va qizlar orasida ta'lim darajasini oshirish.

2. Barqaror rivojlanish uchun ta'lim (ESD)

- Ekologik savodxonlik, iqlim o'zgarishiga moslashuv, inson huquqlari va tinchlik madaniyatini o'rgatishga yo'naltirilgan dasturlarni amalga oshirish.

3. Global fuqarolik ta'limi

- Yoshlarni tinchliksevarlik, bag'rikenglik, demokratiya va inson huquqlarini hurmat qilish ruhida tarbiyalash.

- Terrorizm, zo‘ravonlik, irqchilik va ekstremizmga qarshi ma’rifiy yondashuvni kuchaytirish.
- 4. **O‘qituvchilarni tayyorlash va qo‘llab-quvvatlash**
 - Ta’lim sifatini oshirishda o‘qituvchilarning malakasi muhim deb hisoblanadi. Shu sababli, YUNESKO o‘qituvchilarni tayyorlash, qayta tayyorlash va innovatsion metodikalarni joriy etishga katta e’tibor beradi.
- 5. **Ta’limdagi raqamli texnologiyalarni rivojlantirish**
 - Raqamli ta’lim resurslari, masofaviy ta’lim platformalari va sun’iy intellektdan foydalanishni qo‘llab-quvvatlaydi.
- 6. **Ilmiy tadqiqot va statistika**
 - Ta’lim tizimlarining rivojlanishi, savodsizlik darajasi, gender tengligi, ta’limga ajratilgan mablag‘lar bo’yicha dunyo miqyosida ma’lumotlarni yig‘ib, Global Monitoring Report’larda chop etadi.

YUNESKONing O‘zbekistondagi ta’lim faoliyati

- O‘zbekistonda YUNESKO vakolatxonasi faoliyat yuritadi va ta’lim sohasida bir qator dasturlarni amalga oshiradi.
- Savodsizlikni kamaytirish, xotin-qizlarning ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish, axborot texnologiyalaridan foydalanishni rivojlantirish, yoshlar orasida madaniy merosni asrab-avaylash va uni ta’limga integratsiya qilish loyihalari mavjud.
- Samarqand, Buxoro, Xiva va Shahrisabz kabi tarixiy shaharlardagi ta’limiy-madaniy loyihalarda ham YUNESKO faol qatnashadi.

2. YUNISEF faoliyati

YUNISEF – BMTning bolalar fondi bo‘lib, O‘zbekistonda 1994-yildan buyon faoliyat yuritmoqda.

- **Bolalar huquqlari:** YUNISEFning asosiy maqsadi bolalarning huquqlarini himoya qilish, ularning sog‘lom o‘sishini va sifatli ta’lim olishini ta’minlashdir.

- **Maktabgacha ta'lim:** YUNISEF O'zbekistonda maktabgacha ta'lim muassasalarini kengaytirish, bolalarni erta yoshdan ta'lim jarayoniga jalb qilish bo'yicha ko'plab loyihalarni amalga oshirdi.
- **Inkluziv ta'lim:** Maxsus ehtiyojli bolalar uchun sharoit yaratish, qiz bolalar ta'limini kengaytirish, gender tengligini ta'minlash yo'nalishida ham faoliyat yuritmoqda.
- **Pandemiya davridagi yordam:** COVID-19 davrida YUNISEF masofaviy ta'lim platformalarini yaratish, maktablarni sanitariya vositalari bilan ta'minlashda katta hissa qo'shdi.

YUNISEF (United Nations International Children's Emergency Fund – BMTning Bolalar jamg'armasi) 1946-yilda tashkil topgan bo'lib, uning asosiy maqsadi butun dunyo bo'ylab bolalar va onalarning huquqlari, salomatligi hamda ta'limini qo'llab-quvvatlashdir. Bugungi kunda YUNISEF 190 dan ortiq mamlakatlarda faoliyat yuritadi.

1. Asosiy yo'nalishlari

1. Bola huquqlarini himoya qilish

- BMTning "Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi"ni targ'ib qilish va mamlakatlarda amalga oshirish.
- Bolalarni majburiy mehnat, zo'ravonlik, kamsitish va erta nikohdan himoya qilish.

2. Sog'liqni saqlash va oziqlanish

- Bolalarda o'lim darajasini kamaytirish, onalar salomatligini qo'llab-quvvatlash.
- Imunizatsiya dasturlari (qizamiq, poliomyelit, difteriya, COVID-19 va boshqa kasalliklar).
- Bolalar uchun to'yimli ovqatlanishni ta'minlash, oqsil va vitamin tanqisligini kamaytirish.

3. Ta'lim

- Har bir bola maktab ta'limidan foydalanishini ta'minlash.
- Qizlar ta'limiga alohida e'tibor qaratish.

- Inqiroz va tabiiy ofatlar sharoitida ham o'qishni davom ettirish imkoniyatini yaratish.

4. **Favqulodda vaziyatlarda yordam**

- Urush, tabiiy ofat yoki inqiroz vaqtida bolalar va oilalarga tezkor yordam ko'rsatish.
- Toza ichimlik suvi, oziq-ovqat, dori-darmon va boshpana bilan ta'minlash.

5. **Ijtimoiy himoya va tenglik**

- Nogironligi bo'lgan bolalar va ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarni qo'llab-quvvatlash.
- Gender tengligini targ'ib qilish.

2. **YUNISEFning O'zbekistondagi faoliyati**

- O'zbekiston 1994-yildan YUNISEF bilan hamkorlik qiladi.
- **Asosiy loyihalar:**
 - Bolalar huquqlarini himoya qilish bo'yicha qonunchilikni mustahkamlash.
 - Maktabgacha ta'lim sifatini oshirish va qamrovini kengaytirish.
 - "Qizlarni qo'llab-quvvatlash" dasturi orqali qizlarning maktab va oliy ta'limdan foydalanishini yaxshilash.
 - Onalar va bolalar o'limini kamaytirish uchun perinatal markazlar va emlash dasturlarini rivojlantirish.
 - Nogiron bolalar uchun inkluziv ta'limni rivojlantirish.

3. **Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki (OTB)**

Jahon banki va OTB O'zbekistonda ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish va modernizatsiya qilishda eng muhim moliyaviy hamkorlardan hisoblanadi.

• **Jahon banki:** Ta'lim tizimini isloh qilish uchun milliardlab dollar miqdorida mablag' ajratgan. Ayniqsa, umumta'lim maktablari va oliy ta'lim muassasalarini jihozlashda katta loyihalarni amalga oshirmoqda.

• **OTB:** O‘zbekiston bilan hamkorlikda zamonaviy kasb-hunar maktablari va akademik litseylarni qurish, o‘quv dasturlarini xalqaro standartlarga moslashtirish bo‘yicha ishlamoqda.

• **Qo‘shma loyihalar:** Bu tashkilotlar orqali o‘qituvchilar malakasini oshirish, ta’lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy qilish imkoniyati yaratilgan.

Jahon banki (World Bank) – 1944-yilda tashkil etilgan xalqaro moliya institutidir. Uning asosiy vazifasi – kambag‘allikni kamaytirish, iqtisodiy taraqqiyotni qo‘llab-quvvatlash va rivojlanayotgan davlatlarga moliyaviy yordam ko‘rsatishdir.

• **Asosiy faoliyat yo‘nalishlari:**

- Rivojlanayotgan mamlakatlarga uzoq muddatli kreditlar, grantlar va maslahat xizmatlari taqdim etish.
- Infratuzilma loyihalari (yo‘llar, energetika, suv ta’minoti, sog‘liqni saqlash, ta’lim).
- Ijtimoiy rivojlanish dasturlari (bandlik, kambag‘allikni kamaytirish, qishloq xo‘jaligini rivojlantirish).
- Iqtisodiy islohotlarni qo‘llab-quvvatlash va boshqaruvni yaxshilash.

• **Jahon bankining O‘zbekistondagi faoliyati:**

- Ta’lim, sog‘liqni saqlash, qishloq xo‘jaligi, energetika, ekologiya, suv resurslari bo‘yicha loyihalarni amalga oshiradi.
- Masalan, “Qishloq joylarda ichimlik suvi ta’minoti”, “Sog‘liqni saqlashni modernizatsiya qilish”, “Ta’lim sifatini oshirish” kabi loyihalarni moliyalashtirgan.

2. Osiyo taraqqiyot banki (OTB)

Osiyo taraqqiyot banki (Asian Development Bank – ADB) 1966-yilda tashkil etilgan bo‘lib, uning shtab-kvartirasi Filippinning Manila shahrida joylashgan. OTBning asosiy vazifasi – Osiyo va Tinch okeani mintaqasidagi iqtisodiy o‘sish, hamkorlik va barqaror rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash.

Asosiy faoliyat yo‘nalishlari:

- Infratuzilma (yo‘llar, transport, elektr energiyasi, telekommunikatsiya).
- Qashshoqlikka qarshi kurash.
- Ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya sohalarini rivojlantirish.
- Atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish.
- Mintaqaviy integratsiyani kuchaytirish (savdo, transport, energetika loyihalari orqali).

O‘zbekiston va OTB hamkorligi:

- 1995-yildan buyon O‘zbekiston OTB a’zosi hisoblanadi.
- OTB O‘zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish, elektr energiya tizimini modernizatsiya qilish, ta’lim va sog‘liqni saqlash tizimini qo‘llab-quvvatlashga katta mablag‘ ajratgan.
- Masalan, “Toshkent–Osh avtomobil yo‘li” loyihasi, elektr energiya taqsimoti tizimini modernizatsiya qilish, ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirish dasturlari.

4. Britaniya Kengashi (British Council)

Britaniya Kengashi O‘zbekistonda 1996-yildan beri faoliyat yuritib kelmoqda.

• **Ingliz tili ta’limi:** Maktab, kollej, litsey va oliy ta’lim muassasalarida ingliz tilini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan.

• **O‘qituvchilar malakasini oshirish:** Har yili yuzlab ingliz tili o‘qituvchilari uchun treninglar o‘tkaziladi.

• **Talabalar uchun imkoniyatlar:** IELTS va boshqa xalqaro imtihonlarga tayyorlov dasturlarini yo‘lga qo‘ygan. Shuningdek, Buyuk Britaniya universitetlari bilan qo‘shma dasturlar ishlab chiqilmoqda.

• **Madaniy loyihalar:** Ta’limdan tashqari, madaniyat sohasida ham Britaniya Kengashi ko‘plab loyihalarni amalga oshirmoqda.

5. Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyati (GIZ)

GIZ O‘zbekistonda 1990-yillardan buyon faoliyat ko‘rsatib kelmoqda.

- **Kasbiy ta'lim:** Asosan texnik va kasbiy ta'limni rivojlantirish, yoshlarni zamonaviy kasblarga tayyorlashga e'tibor qaratadi.

- **Innovatsion dasturlar:** Germaniya tajribasini tatbiq etish orqali ishlab chiqarish va texnika yo'nalishida yangi o'quv dasturlari joriy qilinmoqda.

- **O'qituvchilarni tayyorlash:** Kasb-hunar maktablari va texnikumlarda faoliyat yurituvchi pedagoglar malakasi oshirilmoqda.

6. Boshqa xalqaro tashkilotlar

- **KOICA (Koreya xalqaro hamkorlik agentligi):** IT, texnologiya va kasbiy ta'lim bo'yicha grant va loyihalarni amalga oshirmoqda.

- **JICA (Yaponiya xalqaro hamkorlik agentligi):** Oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlaydi.

- **Islom taraqqiyot banki:** Ta'lim sohasida infratuzilma va ilmiy markazlar qurilishida yordam bermoqda.

Xalqaro ta'lim tashkilotlari O'zbekistonda ta'lim tizimini tubdan yangilash va zamonaviy talablar asosida rivojlantirishda beqiyos hissa qo'shmoqda. YUNESKO madaniy merosimizni dunyo miqyosida tanitayotgan bo'lsa, YUNISEF bolalar va yoshlarning huquqlarini himoya qilmoqda, Jahon banki va OTB ta'lim infratuzilmasini modernizatsiya qilmoqda, Britaniya Kengashi esa ingliz tili ta'limini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Shuningdek, GIZ, KOICA, JICA kabi tashkilotlarning hamkorligi natijasida kasbiy ta'lim va innovatsion loyihalar muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda. Bularning barchasi O'zbekiston ta'lim tizimini global standartlarga yaqinlashtirishga xizmat qilmoqda.

Kelajakda bu hamkorlikni yanada kengaytirish, qo'shma dasturlar va ilmiy loyihalarni ko'paytirish, raqamli ta'lim texnologiyalarini joriy etish O'zbekiston ta'lim tizimini yanada yuqori bosqichga olib chiqadi.

? Mustahkamlash savollari:

1. Xalqaro ta'lim tashkilotlari deganda nimani tushunasiz?

2. YUNESKOning O'zbekistondagi asosiy faoliyat yo'nalishlarini sanab bering.
3. YUNISEFning maktabgacha va umumiy o'rta ta'limdagi loyihalari haqida so'zlab bering.
4. Jahon banki va OTBning ta'lim tizimini modernizatsiya qilishdagi hissi qanday?
5. Britaniya Kengashining ingliz tili ta'limi rivojiga qo'shgan hissi nimada ko'rinadi?
6. GIZ va boshqa tashkilotlar kasbiy ta'limda qanday yordam ko'rsatmoqda?
7. Sizningcha, xalqaro ta'lim tashkilotlari bilan kelajakdagi hamkorlik qaysi sohalarda samarali bo'lishi mumkin?

2-mavzu. Amerika Qo'shma Shtatlaridagi ta'lim tizimi

Reja:

1. Ta'lim tizimining asosiy bosqichlari
2. AQSh ta'lim tizimining xususiyatlari
3. Moliyaviy ta'minot va ko'rsatkichlar

Tayanch tushunchalar: oliy ta'lim: kollej, universitet, aspirantura, amaliy bilimga ustuvorlik, byudjet – 1,3 trln dollar, ingliz tili – asosiy til, ta'lim tizimi moslashuvchan, erkin fikrlash va munozara

Amerika Qo'shma Shtatlari juda zich joylashgan. U jami 50 shtatdan iborat. AQSh ham ishlash uchun yaxshiroq va eng yaxshi mamlakat, chunki unda dunyodagi eng obro'li kompaniyalar mavjud. Agar kimdir AQShga joylashmoqchi bo'lsa, u o'z farzandlarining ta'limi haqida o'ylashi kerak. AQShdagi ta'lim dasturi dunyodagi eng yaxshi ta'lim dasturlaridan biri ekanligi ma'lum. AQSH maktablarida o'qish uslubi boshqa g'arb mamlakatlariga qaraganda biroz farq qiladi. Ular nazariy bilimga emas, balki amaliy bilimga ko'proq e'tibor berishadi. Shuningdek, dunyodagi eng nufuzli ta'lim tizimlaridan birida ta'lim olish sizni

yorug'likda turishingizga yordam beradi. Shuningdek, AQSh talaba ta'limiga dunyoning istalgan davlatiga qaraganda ko'proq pul sarflaydi. Bu AQSh ta'lim tizimining eng yaxshilaridan biri bo'lishining sabablaridan biridir. Amerika Qo'shma Shtatlarida savodxonlik darajasi taxminan 99 foizni tashkil etadi. O'z fuqarolarini zarur boshlang'ich ma'lumotlarga ega bo'lishlari uchun birlashtirgan qonun tufayli. Ushbu davlat qonuni 6-8 yoshdan 16-18 yoshgacha bo'lgan har bir talabaning bilim olishiga majbur qiladi. Garchi bu maktabgacha ta'lim muassasalariga taalluqli bo'lmasa-da, har bir shtatda farqli o'laroq farq qiladi. Amerika Qo'shma Shtatlarida xususiy, davlat va uy maktablari mavjud. Qo'shma Shtatlardagi o'quvchilarning aksariyati (taxminan 87%) davlat yoki davlat maktablarida o'qiydi. O'quvchilarning boshqa qismi (taxminan 10%) xususiy maktablarga, qolganlari esa uy maktablariga borishadi.

Amerika Qo'shma shtatlarida ta'lim tizimining tuzilishi quyidagicha:

- 2) bolalar 3 yoshdan 5 yoshgacha tarbiyalanadigan maktabgacha tarbiya muassasalari;
- 3) 1-8- sinflargacha bolgan boshlang'ich maktablar (bunday maktablarda 6 yoshdan 13 yoshgacha o'qiydilar);
- 4) 9-12-sinflardan iborat o'rta maktablar (bu maktablarda 14 -17 yoshgacha bolgan bolalar ta'lim oladilar). U quyi va yuqori bosqichdan iborat.
- 5) Amerika Qo'shma Shtatlarida navbatdagi ta'lim bosqichi oliy ta'lim bo'lib, u 2 yoki 4 yil o'qitiladigan kollejlar hamda dorilfununlar va boshqa oliy o'quv yurtlari tarkibida tashkil etilgan aspirantura yoki doktoranturalardir.

AQShdagi maktablar

- Bolalar 5 yoki 6 yoshdan maktabga borishni boshlashadi va 17 yoki 18 yoshda tugatishadi.
- Talaba uzaytirilgan ta'til yoki darsning sustligi sababli darsni takrorlashiga to'g'ri keladi, ammo bu juda kam.
- Hammasi bo'lib 12 yillik o'qish.
- Boshlang'ich (boshlang'ich) maktabda 1 dan 5 gacha sinflar mavjud.
- Kichik o'rta yoki o'rta maktab 6-8-sinflarni murosaga keltiradi.

- O'rta maktabda 9 dan 12 gacha sinflar mavjud.

Qo'shma Shtatlardagi barcha bolalar uchun majburiy ta'lim. Maktabga qatnaydigan yosh chegarasi har xil davlatda farq qiladi. Ba'zi shtatlarda, o'quvchilar 14–17 yosh orasidagi ota-onalarning ruxsati bilan maktabni tark etishlari mumkin. Biroq, boshqa o'quvchilar 18 yoshga qadar maktabda qolishlari kerak. Xalq ta'limi odatda bolalar bog'chasidan 12-sinfgacha (K-12) bepul. Aksariyat ota-onalar farzandlarini davlat yoki xususiy muassasaga yuborishadi. Davlat statistikasiga ko'ra, o'quvchilarning o'ndan bir qismi xususiy maktablarda o'qigan. O'quvchilarning taxminan 85 foizi davlat maktablarida o'qiydi.

Xususiy maktablar o'z o'quv dasturlarini belgilashda odatda bepul. Mustaqil mintaqaviy akkreditatsiya organlari orqali mavjud, ammo ba'zi davlat qoidalari qo'llanilishi mumkin.

1. Yillik byudjet (2016-2017 yillar): 1.3 trln. AQSh dollari (YaIMning 7.2%)
(davlat va xususiy, barcha darajalar)

2. Erkaklar va ayollarning savodxonlik darajasi: 100%

3. O'qish darajasi (o'rta va diplomdan keyingi): 91% va 46%

4. Asosiy til: ingliz tili. Boshlang'ich maktabgacha AQShda bola tarbiyasi odatda 5 yoshdan 6 yoshgacha bo'ladi. Maktabgacha tarbiya bolalar bog'chasi maktablari deb nomlanadi.

O'rta maxsus ta'lim

O'rta maktab o'rta maktab yoki o'rta maktabga tegishli. O'rta o'rta maktab odatda o'n bir yoshdan o'n ikki yoshgacha boshlanadi va uch yil davom etadi. O'rta maktab oltinchi sinfdan sakkizinchi sinfgacha boshlanadi. O'rta maktablarda o'qitishning bunday turi AQShda ham bepul. Oliy maktab ta'limning eng zarur qismidir. Bu talabaning o'zi xohlagan kasbni tanlash bosqichini belgilaydi. O'rta maktab odatda o'n to'rt yoki o'n besh yoshda boshlanadi va taxminan o'n sakkiz yoshda tugaydi. O'rta maktablar o'quvchilarga asosiy fanlarni tanlash imkonini beradi. Bu erdagi o'rta maktab ko'pincha bitiruv yoki kollejga tegishli. Ushbu bosqich talabalarni kollejlarda yoki universitetlarda tegishli fanlarni o'rganishga

majbur qiladi. Shuningdek, talabalar kollej yoki universitetni tugatgandan keyin ham magistrnlarga yo'l olishlari mumkin. Maktab soatlari va muddatlari

- Maktab sentyabrda boshlanadi va may yoki iyungacha (to'qqiz oy) ishlaydi.
- Aksariyat maktablarda ikki semestrlik tizim qo'llaniladi. Sentyabrdan dekabrgacha va bahor yanvar-may oylarida.
- Ba'zi maktablar chorak tizimiga amal qiladi.

U uchta seansni o'z ichiga oladi. Sentyabrdan dekabrga, yanvardan martga va martdan may-iyunga qadar. Amerika oliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyati shundaki, talabaning o'qish davomida uning "asosiy" yo'nalishini bir necha marta o'zgartirish qobiliyati. Amerikaliklar ko'pincha bu imkoniyatdan foydalanishadi. Bu shuni anglatadiki, oliy ma'lumot olish jarayonida talaba boshqa mutaxassislikni yoqtira boshlaydi va bu borada Amerika universitetlari juda moslashuvchan. universitetlarda mashg'ulotlar bir-biridan farq qiladi: bir necha yuz talabalarga mo'ljallangan katta ma'ruzalardan tortib, bir necha talabalar uchun kichik darslar va seminarlarga (munozaralarga) qadar. Amerika universitetlari sinflaridagi muhit juda jo'shqin. Siz o'z fikringizni bildirishingiz, o'z nuqtai nazaringizni himoya qilishingiz, munozaralarda ishtirok etishingiz va taqdimotlar tayyorlashingiz ruxsat etiladi. Aynan shu jihatlar AQShdagi chet ellik talabalarni ko'pincha hayratda qoldiradi. Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki, bugungi kunda ilg'or hisoblangan Amerika ta'lim tizimining uzviyligi va uzluksizligi, ta'lim bosqichlari ketma-ketligi, unda, jumladan, maktabgacha ta'lim, o'rta ta'lim va oliy ta'limning asosiy funksiyalari ochib berilgan, bundan tashqari darslar uchun ajratilgan soatlar hajmi va sifati haqida ma'lumotlardan mahalliy tajribani hisobga olgan holda zarur xulosalarga kelish lozim.

Mustahkamlash uchun savollar

1. AQSh nechta shtatdan iborat?
2. AQShdagi savodxonlik darajasi necha foizni tashkil etadi?
3. AQShda majburiy ta'lim yoshi nechadan nechagacha?
4. K-12 ta'lim tizimi nimani anglatadi?
5. O'quvchilarning asosiy qismi qaysi maktablarda o'qiydi?

6. Boshlang'ich maktabda nechanchi sinflar o'qitiladi?
7. Yuqori maktab qaysi sinflarni o'z ichiga oladi?
8. AQShda oliy ta'lim qanday shakllarda amalga oshiriladi?

3-mavzu. Finlandiya ta'lim tizimining yutuqlari

Reja:

1. Finlyandiya va ta'lim tizimiga xalqaro qiziqish
2. Maktabgacha ta'lim xususiyatlari
3. Maktab ta'limi: bosqichlari va tamoyillari
4. Maktab tizimining afzalliklari va kamchiliklari
5. Oliy ta'lim tizimi va uning imkoniyatlari
6. Oliy ta'limning afzalliklari va kamchiliklari

Tayanch tushunchalar: Mustaqillik, ikki tillilik, o'yin orqali o'qitish, tenglik, individual yondashuv, bepul ta'lim, innovatsion muhit, talaba faolligi, rag'bat, intizom, ingliz tilida ta'lim, ijtimoiy imtiyozlar, amaliyot muammosi, byurokratiya

Finlyandiya yaqinda nisbatan mustaqil davlatga aylandi, ammo ta'lim sohasida salmoqli muvaffaqiyatlarga erishdi, dunyodagi eng yaxshi tizimlardan birini yaratdi. Uning ta'lim tizimi turli mamlakatlardagi o'qituvchilar orasida haqiqiy qiziqish uyg'otadi, mutaxassislar tomonidan muhokama qilinadi va aholining hayratlanishiga sabab bo'ladi.

Zamonaviy ota-onalar o'z farzandlarini Finlyandiyaga o'qishga yuborishni orzu qiladi va maktab bitiruvchilari bu mamlakatda ta'lim muassasalarini ko'proq afzal ko'radilar. Finlyandiya ta'limining hodisasi nima va u qanday ijobiy va salbiy jihatlarga ega?

Bolalik davri

O'yin shaklidagi o'quv jarayoni olti yoshdan boshlab bolalar bog'chasida boshlanadi. U o'quvchilarni birinchi bosqichda o'qitish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarga o'tishni maqsad qilib qo'ygan.

Mamlakatning ikki tilini - maktab va fransuz tilini o'rganishga imkon beradigan har bir bolaning iste'dodini sinchkovlik bilan o'rganishga qaratilgan. On oylik bo'lgan barcha bolalar anaokuluga qabul qilinadi. Oddiy bolalarning yonida nogiron bolalar bor. Ularning ko'pchiligi sog'ayib ketadi, tengdoshlari bilan muloqot qiladi.

Maktab davri

Mamlakatning maktab o'quvchilari o'qish va tarbiya bilan porlashlari uchun odatiy holga kelganligi sababli ular ta'lim muassasasida oz vaqt sarflashadi. Maktabda uzoq muddat va mashg'ulotlarsiz bilim olishlariga nima imkon beradi? Maktabning davomiyligi 10 oy (avgust-may oylari), kunduzgi mashg'ulotlar kunduzi, kuzda, qish va bahorda qisqa muddatli dam olishlari bilan.

O'quv jarayonining jadvali bolaga qiziqarli tadbirlarga juda ko'p vaqt beriladi: sport, xobbilar va boshqalar. Har bir talabaning shaxsiy qobiliyatlari va xususiyatlariga ko'ra, o'rganish uchun mavzu olinmaydi. Ikki darajali trening.

Past darajadagi ettinchi sinfga. Yuqori - to'qqizinchi sinfda. Keyinchalik, ixtisoslashuvga qarab, bola litsey yoki kollejni tanlaydi.

Fin maktab ta'limining afzalliklari va kamchiliklarini aniqlaymiz. Afzalliklar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Barcha davlat maktablari tengdir. Rivojlanish uchun ko'proq mablag' oladigan elita institutlari yo'q. Bolaning maktabini tanlash bepul va yashash joyiga bog'liq emas. Va maktablarning teng moliyaviy va ta'lim olish imkoniyatlarini hisobga olib, eng yaqinlariga ustunlik beriladi. Tanlangan kasblarga ixtisoslashgan muayyan mavzuni ongli ravishda o'rganadiganlar uchun maxsus maktablar mavjud.

2. Finlyandiya tizimi bolalarni bilim va salomatlik darajasiga qarab ajratmaydi. Bir sinfda g'ildirakli aravachalar, talabalar va geekslar yonma-yon. Ularning barchasi teng sharoitlarda muloqot qilishadi, jamiyatga moslashadi. Ularning har biri alohida va iqtidorli bo'lib, o'qituvchilar ta'kidlaydi.

3. Bolaning tengdoshlar orasidagi munosabati va o'qituvchilarning unga bo'lgan munosabati ish joyiga va ota-onalarning pozitsiyasiga bog'liq emas. Ota-onalarning qaerdaligini aniqlash bo'yicha talabalarga savollar berish qat'iyan man etiladi. Ustoz uchun ustuvor vazifa - bu bolalarning o'zi.

4. Hech qanday haq yo'q. Davlat bolani hamma narsani beradi. Yozma materiallar va noutbuklardan ko'chirish va tushlik qilish. Maktabda bepul boshqariladigan ekskursiyalar va tadbirlar mavjud.

5. Bolalar o'z qobiliyatlari bo'yicha har xil bilimlarga ega, shuning uchun turli murakkablik darajalariga ega bo'ladilar. Bunga har bir bolaga alohida yondashish deyiladi.

6. Agar talaba materialni qo'shimcha tushuntirishni talab qilsa, o'qituvchi unga darsdan keyin bo'sh vaqtni beradi. Va buning uchun rag'batlantiriladi.

7. Bolalar mavhum tushunchalarni emas, balki haqiqatlarni o'rgatadi. Maktab kundalik hayot uchun bilim beradi. Masalan, biz bank foizlarini hisoblashni, summalarni to'plashni, maydon uchun rejani tuzishni va boshqalarni o'rganamiz.

8. O'quv jarayonida ixtiyoriy ishtirok etish va o'z-o'zini o'qitish tavsiya etiladi. O'smir faqat o'zi xohlagan bilimni oladi. Shu maqsadda jadval har bir kishi uchun zarur bo'lmagan narsalarni kesib tashlash uchun o'rnatiladi.

9. Repeaters sharmanda emas va sharmandalikka sherik emas. Bolaning bilimni yaxshilashi va kasbni tanlashi mumkinligi ishoniladi.

Ushbu ijobiy fikrlarga qo'shimcha ravishda siz salbiy tomonlarga e'tibor qaratishingiz kerak:

1. Maktabda qolgan o'quvchilarning bilim darajasini oshirish istagi yo'q, chunki ular o'qituvchilarga eng yaxshi o'quvchilarga nisbatan vazifalarni taklif qilishadi, bu esa etakchi mavqega erishish imkoniyatini cheklaydi. Siz ko'proq narsani izlamasdan qilishingiz mumkin bo'lgan vazifani faqat bajarishingiz mumkin.

2. Bolalar va o'qituvchilar o'rtasida bo'ysunish yo'q, bu o'smirlik va yosh maximalizm tufayli munosabatlarda noqulay vaziyatlarga olib keladi.

3. Maktab o'qituvchilar bilan bir yillik shartnoma imzolaydi, tajribali o'qituvchi o'rniga malakasiz xodimni olishga xavf tug'diradi. Institut xodimlari doimiy emas, bu har doim ham ta'lim jarayoniga mos kelmaydi.

Fin maktabida ta'limning barcha afzalliklari va kamchiliklarini ro'yxatga olish uchun ko'p vaqt kerak bo'lishi mumkin, ammo haqiqat o'jar narsalar. Va ular Fin maktab o'quvchilarining imtihonsiz, qiyinchiliksiz va uyma-kizasiz yuqori sifatli bilimlarga ega bo'lishlarini, tanlash erkinligidan va bolalik-o'smirlikdan bahramand bo'lishlarini aytishmoqda.

Talabalar

Va o'quvchilar uchun qanchalar muhim Finlandiya ta'limi nima? Universitetlarning boshqa mamlakatlar bilan taqqoslaganda ajralib turadigan xususiyati o'quvchilarning jarayonga o'z ta'sirini ko'rsatishi, institutlarni rivojlantirishda ishtirok etish, ta'lim tizimini takomillashtirish va o'qituvchilar bilan dasturlarni yaratish uchun institutsional imkoniyatdir.

Bu avtoritarizmsiz tenglikka asoslangan innovatsion, muammoga yo'naltirilgan. U suhbat, guruh ishi, ma'lumotni mustaqil izlashga ega. Finlyandiyada oliy ma'lumotga ega bo'lish uchun nima ijobiy va salbiy bo'lishi mumkin? Shubhasiz afzalliklar quyidagilardir:

1. Til chegaralarisiz zamonaviy ta'lim. Finlyandiyada siz ko'plab Finlar ishlatadigan ingliz tilida magistr yoki doktorlik dissertatsiyasini himoya qilishingiz mumkin. Avvalo, dunyodagi boshqa universitetlarning eng yaxshi professor-o'qituvchilari tomonidan bilim oladigan zamonaviy ilmiy fikrlarning rivojlanishidan xabardor bo'lish imkoniyati. Darslarga Evropa va Amerikalik olimlar taklif qilinadi.

2. Barcha talabalar uchun bepul ta'lim "Finlyandiya fenomeni" ning cho'chqachilik bankida yana bir ortiqcha. Hamma ham yaxshi ta'lim puliga ega emas. Bu Evropada hatto kredit ajratadigan juda qimmatli

hodisadir. Va bu erda davlat chet ellik talabalarni tayyorlash uchun barcha xarajatlarni qoplaydi. Kelajakdagi talaba bilimini o'rganish va uning moliyaviy imkoniyatlarini bilish istagi universitetlarga kirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

3. Turli nuqtai nazarlarning borligiga tenglik. Har qanday masalada o'z pozitsiyasini erkin ifodalash va o'qituvchilar bilan jonli suhbatlashish kutib olindi. Hech qanday standart yondashuv va dogma yo'q, barcha fikrlar mavjud bo'lish huquqiga ega.

4. O'quv jarayonini o'zi tashkil etishning qulayligi va kampuslarning yaqinligi. Jamoat transporti orqali sayohat qilish uchun sport zaliga, muzeylarga tashrif buyurish uchun talabalik kartasiga chegirmalar berish imkoniyati. Ovqatlanish xonasida yaxshi tashkil etilgan arzon ovqat, hujjatlarni bepul bosib chiqarish, talabalar shifoxonasida bepul xizmat ko'rsatish va boshqalar sizni qulay his qilish imkonini beradi.

Tushunchalar mavjud bo'lgan joylarda doimo kamchiliklar mavjud, ular orasida:

1. Uy-joy va byurokratikaning topishda qiyinchiliklar mavjud. Kampuslarda joy yo'q bo'lganda turar joy topish uchun ko'p mehnat qilish kerak. Yashash huquqini olish uchun taqdim etilgan hujjatlar ba'zan kechikish bilan ko'rib chiqilishi mumkin, bu sizni tezda sug'urta raqamini olish imkonini bermaydi, ya'ni siz uyni ijaraga olishingiz mumkin.

2. Amaliy mashg'ulot va ish bilan mashg'ul bo'lgan qiyinchiliklar Finnlarga ham tanish. Yozgi mashg'ulotlar universitet tomonidan tashkillashtirilmagan, ammo talabaga to'la ishonib topshirilgan. Fin tilini bilish istihdam va yarim kunlik ish uchun muhim, ish beruvchilar esa tajribaga ega.

3. Har bir talaba ustidan hech qanday nazorat yo'q, chunki har narsa o'z-o'zini tashkil etish va o'zini o'zi o'rganishga asoslangan. Buni ortiqcha deb hisoblash mumkin, lekin bizning mentalitetimizni hisobga olganda, agar talaba muntazam ravishda silkish va bilim darajasini

tekshirishga muhtoj bo'lsa, biz o'zimizni ekspluatatsiya qilish uchun ta'lim jarayoniga demokratik yondashuvni qo'yamiz.

4. Fin tili juda murakkab, va unga bepul ta'lim olish imkoniga qaramay, toqatli so'zlar tez orada paydo bo'ladi. Bu esa talabaning boshqa o'quvchilar bilan muloqot qilish, yarim kunlik ish uchun ishga joylashish qobiliyatini cheklaydi.

Finlyandiya ta'lim tizimi yaxshi yoki yo'qmi, o'zingizni hal qiling. Ammo u bilan tanishish va uning ijobiy jihatlarini qo'llash uchun u qiymatga ega.

Finlyandiya ta'lim tizimi nima?

Finlyandiyada maktab haqida hech qanday tasavvurga ega bo'lmaslik uchun, o'qish yilining avgust oyidan may oyigacha 10 oy davom etishi haqida bilish kerak. Kurslar kunduz kunlari, juma kunlari esa kunduzgi soatlarda amalga oshiriladi. Bayramlar kuzda 4-5 kun, Rojdestvo bir necha hafta va Pasxadagi bir hafta.

Bir qarashda, dastur jadal jihozlangan va bo'sh vaqt bo'lmasligi kerak. Lekin bu butunlay noto'g'ri. O'quv rejasini yaqindan o'rganib chiqsangiz, ularning sport bilan shug'ullanishi, malakali usta klublari va o'smirlar bilan qiziqqan boshqa kishilar bilan to'lganini ko'rishingiz mumkin.

Asosiy afzalliklari

Har qanday ta'lim tizimi singari, Finlyandiyada o'z kamchiliklari va afzalliklari mavjud. Asosiy afzalliklari:

- **Maktablar o'rtasidagi tenglik.** Bu shuni anglatadiki, agar institutlar davlat turiga kirsa, unda hammasi bir xilda homiylik qilinadi va "boy" va "kambag'al" tashkilotlarga sinflar bo'linmaydi. Finlyandiyada bir muddatgacha ota-onalarga farzand uchun muassasa tanlashni taqiqlovchi qonun mavjud edi. Uni eng yaqin yashash joyiga berish kerak edi. Yaqinda bu ta'qiqlar bekor qilindi, lekin ko'pchilik ota-onalar o'z farzandlarini maktabga yaqinlashtirmoqda, chunki ular qulayroq bo'lgani uchun va ta'lim darajasi shaharning boshqa uchidan farq qilmaydi. Bu xususiy maktablar yo'qligini anglatmaydi, lekin ular ko'pincha talab qilinmaydi. Ular har

qanday ixtisoslikda ongli ravishda tilga olinadigan, lingvistik yoki matematik bo'ladigan bolalar tomonidan talab etiladi.

- **Talabalar o'rtasidagi tenglik.** Fin boshqaruvi bolalarni kuchsiz va zaif, sog'lom va kasal bo'lib tasniflantirmaydi va ular bir sinfda o'qishga ruxsat beradi. Shuning uchun, odatda, bitta stolda nogironlar aravachasida va nogiron o'smirda kutib olish mumkin. Ularning barchasi jamiyatga erkin moslashadi va tengdoshlari bilan muloqotda bo'lib, jamiyatga kiradi. Bu mamlakatda iste'dodli va sekin bolalar o'rtasidagi farq juda kichik.

- **Ota-onalar o'rtasidagi tenglik.** Barcha ta'lim muassasalarida bolaning ota-onasining ish joyini aniqlashga imkon beradigan barcha savolnomalar va dasturlar qat'iyon taqiqlanadi. Ushbu qo'llanma oxir-oqibatda, talabaga birinchi o'ringa beriladi.

- **Naqd to'lovlarning yo'qligi.** Davlat maktabi maktabga avtobusda sayohat qilish uchun qalam bilan hamma narsani beradi. Ota-onalar o'qish joyidan ikki kilometrdan ko'proq uzoqlikda yashasa, darsliklar, noutbuklar, tushlik-darslar, maktabdan tashqaridagi tadbirlar, masalan, ekskursiya va muzeylar, bolani maktabga va uyga olib keladigan yuklarni to'lamaydi.

- **Har bir talabaga individual yondoshish.** Finlyandiya o'qituvchilari sinfni bitta organizm sifatida baholaydilar, ularda hujayralar kabi har bir narsa bir-biriga o'xshash. Aksincha, o'qituvchi har bir bolasini qobiliyatlari asosida tayyorlaydi. Shunday qilib, har bir kishi tekshirish ishida o'z bilimiga mos keladigan ko'p bosqichli vazifalarni oladi. Bu ham uy vazifasi uchun ham amal qiladi.

- Bunga qo'shimcha ravishda, Finlyandiya o'qituvchisi ma'lumotdan qo'shimcha tushuntirish uchun sinfdan keyin kechikib qolishlari mumkin. Ko'pincha mamlakatimizda repetitorlik deb ataladigan va u erda ish haqi bilan amalga oshiriladigan bepul va hatto rag'batlantiriladi.

- **Haqiqiy hayotga tatbiq etilishi.** Sinflar, albatta, muhim bo'lgan narsalarni o'rgatadi: bank foizlarini qanday hisoblash mumkin, rezyume yoki ish uchun portfelni yaratish, uylar uchun to'lovlarni to'lash yoki hudud uchun

rejani yaratish. Keraksiz narsalar yo'q qilinadi, lekin kattalar hayotida muhim narsa qoladi.

- **O'z-o'zini tarbiyalash va ixtiyoriylik.** O'qituvchilar, bilimlarni olishni xohlaydigan kishi bo'lishiga ishonchlari komil. O'ziga xos rus tilida "majburiy yoqimtoylik qilolmaysiz" deb nomlangan so'zlar beg'ubor ishlaydi va o'smir uchun kerak bo'lmagan narsalar jadvaldan olib tashlanadi.

- Maktabda ikkinchi yil bo'lib qolish ham sharmandalik emas. Hech bir talaba kasb tanlashda shoshilmayapti va qo'shimcha yil bilim va darajalarni yaxshilashga yordam beradi.

Asosiy kamchiliklari

Bir qator ijobiy jihatlarga qo'shimcha ravishda, Finlyandiya ta'limida tabiiy ravishda salbiy tomonlari bor:

- Ba'zilar ushbu ta'lim usuliga ishonishadi **o'quvchilarning rivojlanishiga yo'l qo'ymaydi.** Axir, agar siz topshiriqni bajarmasangiz, odatdagidan ancha murakkabroq bo'lsa - xavotirlanmang, ertaga eski turiga qaytasiz. Bu, uni yaxshiroq qilish va yuqori darajaga ko'tarilishga imkon berishga imkon bermaydi.

- **Bo'ysunmaslik** o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida ayrim o'qituvchilar uchun noqulaylik tug'ilishi mumkin, chunki o'smirlik va yosh maximalizm o'zini kattalarga qarshi dog' tushiradi.

- O'qituvchilar bilan tuzilgan shartnoma faqat bir yil, shuning uchun ular ba'zan qo'lga olinadilar **aralash ramkalar.** Ba'zilar yaxshi malakaga ega emas yoki bolalarni to'g'ri tarzda o'rgata olmaydilar.

Yaxshiyamki, faqat faktlar ta'lim natijalari sifatida xizmat qilishi mumkin. Finlandiya o'smirlari, pivo tayyorlash, ularning nervlari va yaqinlarini sinab ko'rish uchun ko'p soat sarflamaydilar va imtihonlarga tayyorgarlik ko'rishadi va ayni paytda yuqori sifatli o'qishdan bahramand bo'lishlari mumkin. Yaxshi yoki yomon, har kim o'zi uchun qaror qiladi, lekin Finlandiya ta'lim tizimidan o'rganish, albatta, bir narsa.

Metropolitan hududida mashg'ulotlar, asosan, ko'chmanchilar tomonidan fransuz tilini tushunmasligi sababli turli darajadagi ta'limga ega bo'lgan bolalar bilan to'lgan. Muayyan mavzuda ortda qolgan maktab o'quvchilari uchun o'qituvchilar biroz boshqacha o'quv dasturidan foydalanadilar. Ammo iqtidorli bolalar uchun hech bo'lmaganda oddiy shahar ta'lim muassasalarida ko'proq chuqurroq dasturlar taqdim etilmaydi.

Tushkunlik va kamchiliklar

Bir necha o'n yillar davomida Finlyandiya umumta'lim maktabi o'rganish taktikasini har bir talabaga individual yondoshishga yo'naltirdi va bu ham ijobiy natija va qiyinchiliklarga olib keldi. 70-yillarning oxirida, boshlang'ich maktabda, ular hali ham katta harflar yozish ustida ishlamoqdalar. Trening oddiy taraqqiyot o'yinlar bilan muntazam ravishda suyultiriladigan kitoblarga asoslangan edi. Etmishinchi yillardan boshlab davlat maktablarini birlashtira boshlagan yagona o'rta ta'lim tizimi hamma uchun ochiqdir.

Bugungi kunda Finlyandiyada 3,2 mingga yaqin umumta'lim maktabi mavjud, shulardan 2 foizi davlat va xususiy ta'lim muassasalari. Asosiy o'quv dasturining o'quv dasturi mamlakatning barcha maktablarida bir xildir. Farqi qo'shimcha fanlar, bet darslar va o'qitish metodlarida kuzatilishi mumkin. O'n yillar mobaynida Finlyandiyada ijtimoiy o'zgarishlar yuz berganligi sababli, o'quv dasturi 1960-yillarda boshlangan katta hududlarda odamlar konsentratsiyasi tufayli o'zgargan. 90-yillardan boshlab, Finlyandiya tobora ko'proq xalqarolashib bormoqda. Shu vaqtdan boshlab mamlakatda yana individualistik yo'nalishni talab qiladigan asosiy ta'lim usullarini qayta ko'rib chiqish zarurati paydo bo'ldi. Biroq, vazn qanchalik uzoq bo'lsa, unda olov yoqadi ...

Savol va topshiriqlar

1. Finlyandiyada maktabgacha ta'lim qanday xususiyatlarga ega?
2. Maktab ta'limining necha bosqichi mavjud va ular qanday tashkil etilgan?
3. Fin maktab tizimining asosiy afzalliklarini sanab bering.

4. Ushbu tizimning qanday kamchiliklari mavjud?
5. Oliy ta'limda talabalarga qanday imkoniyatlar yaratilgan?
6. Chet ellik talabalar uchun qanday sharoitlar taqdim etiladi?
7. Oliy ta'limning afzallik va kamchiliklarini taqqoslang.
8. Sizningcha, Fin ta'lim tizimidan O'zbekiston uchun qanday tajribalar foydali bo'lishi mumkin?

4-mavzu: Buyuk Britaniya ta'lim tizimi va uning yutuqlari

Reja:

1. Buyuk Britaniya ta'lim tizimining umumiy tavsifi
2. Ta'limning majburiyligi va ikki sektori (davlat va xususiy)
3. Maktab turlari va tarixiy rivojlanishi (internat maktablar
4. Maktabgacha va tayyorgarlik ta'limi
5. Oliy ta'lim (bakalavr, magistratura, doktorantura)

Tayanch tushunchalar: Majburiy ta'lim, davlat va xususiy sektor, internat maktablari, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, "11+" imtihoni, A-level, qo'shimcha ta'lim, kasb-hunar kurslari, oliy ta'lim, bakalavriyat, magistratura, doktorantura, universitet, chet ellik talabalar

Buyuk Britaniyaning ta'lim tizimi — Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya Birlashgan Qirolligining tarkibiy qismlari va undan oldin Britaniya orollari, shuningdek, turli qit'alardagi dominionlar va Britaniya mustamlakalarini o'z ichiga olgan Britaniya imperiyasining ta'lim muassasalari to'plami.

Buyuk Britaniyada ta'lim 5 yoshdan 16 yoshgacha bo'lgan barcha fuqarolar uchun majburiydir. Mamlakatda ikkita ta'lim sektori mavjud: davlat (bepul ta'lim) va xususiy (pullik ta'lim muassasalari, xususiy maktablar). Buyuk Britaniyada ikkita ta'lim tizimi osonlikcha birga bo'lishi mumkin: biri Angliya, Uels va Shimoliy Irlandiyada, ikkinchisi Shotlandiyada joylashgan.

UNESKO va OECD ma'lumotlariga ko'ra, 2012-yilda mamlakatda 3,5 million talaba tahsil olgan, ulardan 427 ming nafari xorijiy fuqarolardir.

Ta'lim tizimining tuzilishi

Buyuk Britaniyada juda ko'p turli xil maktablar mavjud. Turli ma'lumotnomalar, onlayn, jurnal va gazeta maqolalari maktablarni tasniflash uchun turli mezonlardan foydalanishi mumkin. Buyuk Britaniyada maktabning keng tarqalgan turi bu internat maktablari bo'lib, unda talabalar ham o'qiydilar, ham yashaydilar. Birinchi maktab-internatlar Britaniyada erta o'rta asrlarda — asosan monastirlarda paydo bo'lgan. XII asrda Rim papasi barcha Benediktin monastirlarini ular bilan xayriya maktablarini ochishga majbur qildi. Biroz vaqt o'tgach, bunday maktablarda o'qish pulli bo'la boshladi. Aristokratik oilalar monastir maktablaridan ko'ra uyda ta'lim olishni afzal ko'rsalar ham, vaqt o'tishi bilan o'smirlar uchun, ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar, tengdoshlari bilan birga o'qish foydaliroq, degan e'tiqod tarqaldi. Ushbu e'tiqod imtiyozli maktab-internatlarni (davlat maktablari) tashkil etish va rivojlantirish uchun asos bo'ldi, ular orasida ming yildan ortiq vaqt davomida zamonaviy Britaniya jamiyatining elitasini tarbiyalayotgan, o'qitgan va shakllantirganlar bor. Dunyodagi eng qimmat va nufuzli maktablar ro'yxatiga Britaniya maktab-internatlari ham kiritildi.

O'quvchilarning yoshi bo'yicha maktablarning tasnifi

Yosh talabalar uchun muassasalar[tahrir | manbasini tahrirlash]

O'rta maktab o'quvchilari uchun muassasalar[tahrir | manbasini tahrirlash]

Maktabgacha ta'lim

Maktabgacha ta'limni ham davlat, ham xususiy ta'lim muassasalarida olish mumkin. Asosan ota-onalar farzandlarini 3-4 yoshida bolalar bog'chasiga yuborishadi.

Tayyorgarlik ta'limi

Xususiy maktablarda tayyorgarlik yoki boshlang'ich sinflarga 5 yoshdan boshlab bolalar qabul qilinadi. Chet ellik talabalar maktabga 7 yoshdan kirishadi va 11-13 yoshda darhol o'sha xususiy maktabning o'rta sinflariga o'tkaziladi.

Boshlang'ich maktab ta'limi

Ko'pchilik britaniyalik bolalar 5 yoshida davlat boshlang'ich maktablariga kiradi va keyin 11 yoshida o'sha maktabdagi o'rta ta'lim sinflariga

o'tadi yoki kollejga boradi. Boshlang'ich maktabda bolalar ingliz tili, matematika, tarix, geografiya, musiqa, sanoat texnologiyasi va san'at fanlarini o'rganadilar. Mavzular ota-onalar tomonidan tanlanadi. Ba'zi tuman va tumanlarda 11 yoshli bolalar o'rta ta'lim uchun maktab tanlash imkoniyatini kengaytirish uchun " 11+ " deb nomlangan kengaytirilgan imtihon topshirishlari mumkin. Ilgari, bu imtihon Angliya va Uelsda qo'llanilgan, ammo standartlashtirilgan test bilan almashtirildi.

Ta'lim 16 yoshdan boshlab

16 yoshdan, o'qishning majburiy tsiklini tugatgandan so'ng, talabalar maktabni tashlab, ishlashni boshlashlari yoki universitetga kirish uchun o'qishni davom ettirishlari mumkin. Universitetga kirishni xohlovchilarga ikki yillik A-level kurslari taklif etiladi. O'qishning birinchi yilidan so'ng AS imtihonlari bo'lib o'tadi, ikkinchisidan keyin esa A2 darajalari olinadi. O'qishning birinchi yili 4-5 ta, ikkinchisi 3-4 ta fanni majburiy o'rganishni o'z ichiga oladi. Yetkazib berish uchun majburiy fanlar talab qilinmaydi — talaba maktab tomonidan taklif qilingan 15-20 tadan barcha fanlarni individual ravishda tanlaydi va shu bilan universitetda keyingi 3-5 yillik o'qishga bag'ishlangan ixtisosligini belgilaydi. Ko'pincha Buyuk Britaniyaga o'qish uchun kelgan chet ellik talabalar o'qishni A-leveldan boshlaydilar.

Ta'lim 18 yoshdan boshlab

Ikki yillik A-darajali kursni tugatgandan so'ng, talabalar professional yokida oliy ma'lumot olishlari mumkin.

Qo'shimcha ta'lim kasbiy tayyorgarlik kurslarini va oliy ta'lim uchun ba'zi kurslarni (bakalavr darajalari) o'z ichiga oladi. „Kasb-hunar ta'limi“ atamasi 16 yoshda maktabni tark etganlar uchun kurslarga nisbatan qo'llaniladi. Buyuk Britaniyada 600 dan ortiq davlat va xususiy qo'shimcha ta'lim kollejlari mavjud. Ushbu muassasalar turli xil o'quv dasturlarini taklif qiladi, jumladan, ingliz tili kurslari, O'rta ta'limning umumiy sertifikati va A-level, professional kurslar.

Oliy ta'lim bakalavriat, aspirantura (magistratura, doktorantura) va MBA dasturlarini o'z ichiga oladi. „Oliy ta'lim“ atamasi oliy yoki doktorlik darajasini taklif qiluvchi universitetlar, kollejlari va institutlarda o'qishni anglatadi.

1960-yillargacha mamlakatda oliy ta'lim 23 ta institutlarda olib borilgan, ulardan 16 tasi Angliyada, 1 tasi Uelsda, 4 tasi Shotlandiyada, 2 tasi Shimoliy Irlandiyada bo'lgan. Biroq, oliy ta'lim sohasidagi o'zgarishlar tufayli 1970-yillarning boshlariga kelib, universitetlar soni ikki baravar ko'paydi va ularda tahsil olayotgan talabalar soni yanada oshdi.

Mustahkamlash uchun savollar

1. Buyuk Britaniyada ta'lim necha yoshdan boshlab majburiy hisoblanadi?
2. Davlat va xususiy ta'lim o'rtasidagi asosiy farq nima?
3. Internat maktablar qachon va qanday paydo bo'lgan?
4. Boshlang'ich maktabda o'quvchilar qaysi fanlarni o'rganadilar?
5. "11+" imtihoni qanday maqsadda o'tkazilgan?
6. A-level kurslari nechta yil davom etadi va qaysi bosqichlarda imtihon topshiriladi?
7. Qo'shimcha ta'lim tizimida qanday kurslar mavjud?
8. Oliy ta'lim qanday bosqichlardan iborat?

5-mavzu: Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari

Reja:

1. Germaniyaning ilm-fan va madaniyatdagi o'rni
2. Maktabgacha ta'lim (tafakkur ustaxonasi)
3. Maktab ta'limi: bepul va majburiy tizim
4. Boshlang'ich ta'lim va baholash tizimi
5. Asosiy maktab, real maktab va gimnaziya

Tayanch tushunchalar: Tafakkur ustaxonasi, bepul ta'lim, majburiy ta'lim, boshlang'ich maktab, 6 ballik baholash, asosiy maktab, real maktab, gimnaziya, imtiyozli shahodatnoma, xususiy maktab, maxsus maktab, universitet, bakalavriat, magistratura, doktorantura.

Germaniya – jahon ilm-fani va madaniyati o'choqlaridan biri. Bu mamlakat ildizi asrlarga borib taqaluvchi ilmiy maktablarni, Gyote, Gegel, Betxoven, Nitshe, Eynshteyn singari olim va ijodkorlarni bilan dunyoga mashhur.

Xalqaro doirada e'tirof etilgan olmon ta'lim dargohlarida mustaqil fikr hamda keng dunyoqarash shakllanishiga alohida e'tibor beriladi. Ta'lim tizimiga tatbiq etilayotgan yangi usullar, so'nggi axborot texnologiyalaridan unumli foydalanmaganlarga esa juda qiyin. Taraqqiyot manzili sari oshiqayotgan jamiyatda bilimsiz o'z o'rniga ega bo'lish amri mahol. Darvoqe, olmonlarga xos temir intizom, birso'zlilik xislatlari ham aynan ta'lim dargohlarida shakllanadi.

Tafakkur ustaxonasi

Germaniyada maktabgacha ta'lim muassasalari davlat tizimiga kirmaydi. Bolalar bog'chasi xayriya jamg'armalari, mahalliy hokimiyat hamda cherkov vasiyligida faoliyat yuritadi. Shu bilan birga korxona va tashkilotlar ham o'z bog'chasiga ega bo'lishi mumkin. Maktabgacha ta'lim tizimi 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi. Hali aqlini tanib ulgurmagan bolalarda o'z fikrini ifodalash, tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qilish qobiliyatini shakllantirish, ularni boshlang'ich ta'limga tayyorlashda bog'chalarning o'rniga katta. Shu bois ham olmonlar bog'chalarni "tafakkur ustaxonasi" deb atashadi.

Bepul va majburiy talim

Germaniya Konstitutsiyasiga muvofiq, maktab ta'limi davlat nazoratidadir. Mamlakatda 16 ta federal hududlar mavjud bo'lsa, ularning har biri o'zining ta'lim to'g'risidagi qonuniga ega. Shu sababli federal hududlarning maktab ta'lim tizimida ayrim farqlar bor. Masalan, aksariyat hududlarda boshlang'ich ta'lim 4 yil (birinchi sinfdan to'rtinchiga qadar), poytaxt Berlinda esa – 6 yil. Ammo bu kabi farqlarga qaramasdan, barcha hududlar uchun umumiy tartib-qoidalar amal qiladi. Germaniyada maktab ta'limi majburiy va bepul. 6 yoshdan 18 yoshgacha fuqarolar majburiy tartibda ta'lim olishi shart qilib belgilangan. Maktab ta'lim tizimi esa boshlang'ich, o'rta va yuqori bosqichlarga bo'linadi.

Bolalar 5-6 yoshdan boshlang'ich maktabga qatnaydi. Boshlang'ich maktabda o'qish davri to'rt yildan olti yilgacha. Maktablarda birinchi, ikkinchi sinf davomida o'quvchilarga baho qo'yilmaydi. O'qituvchilar baho o'rniga bolaning individual, psixologik rivojlanish holati xususida hisobot tayyorlaydi.

O'quvchilarga 3-sinfdan baho qo'yila boshlaydi. Germaniyada 6 ballik baholash tizimi qabul qilingan. Bunga ko'ra,

1 – a'lo;

2 – yaxshi;

3 – qoniqarli;

4 – yetarli;

5 – yetarli emas;

6 – qoniqarsiz.

O'quvchilar fanlarni eng kamida "4"ga o'zlashtirishi kerak. Boshlang'ich bosqichda bolalarga matematika, nemis tili, tabiatshunoslik, musiqa, estetika fanlari o'tiladi.

Tanlash imkoniyati

Olmon ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyati shundaki, o'quvchilar boshlang'ichni tugatgandayoq kelajak yo'lini aniqlab olishi zarur. Ana shunga asoslanib, u bir necha turdagi maktabdan birida o'qishni davom ettiradi.

Asosiy maktab. Bu yerda bolalar to'qqizinchi sinfgacha o'qitiladi. Asosiy maktablarda oliy ta'lim muassasalarida o'qish niyati yo'q bo'lgan, biror bir kasb etagidan tutishni ko'zlagan o'quvchilar ta'lim oladi. Bu turdagi maktablarda bazaviy bilimlar beriladi va asosiy e'tibor amaliy mashg'ulotlarga qaratiladi. Asosiy maktabni tugatgan o'smirlar tugallanmagan o'rta ta'lim haqida shahodatnoma oladi. Ushbu hujjat bilan kasb-hunar maktablariga kirish mumkin. Bizdagi kasb-hunar kollejlariga o'xshab ketadigan mazkur maktablarda talaba muayyan kasb-hunar bo'yicha bilim va tajriba oshiradi.

Real maktab. Bu turdagi maktablarda matematika va tabiiy fanlarga moyil, kelajakda oliy ma'lumotli mutaxassis bo'lishni niyat qilgan bolalar o'qiydi. O'qish 5-sinfdan 10- sinfgacha. Mazkur muddat mobaynida yoshlarga turli fan sohalari bo'yicha kengaytirilgan bilim beriladi. Real maktabni tugatgan o'smirlar o'qishni gimnaziyada davom ettiradi.

Gimnaziyayu. O'quvchilar o'rta ta'limning eng muhim bo'g'ini bo'lgan ushbu bilim maskanida to'qqiz yil – 5-sinfdan 13-sinfgacha ta'lim oladi. Real

maktabning 10-sinfini tamomlagan yoshlar esa gimnaziya uch yil o'qiydi. Mazkur ta'lim dargohida gumanitar, tabiiy fanlar va xorijiy tillar chuqur o'rgatiladi. O'quvchilar o'n birinchi sinfdan tanlagan yo'nalishidan kelib chiqib, asosiy vaqtini bir necha fanni chuqur o'rganishga sarflaydi. Gimnaziya – oliy ta'limga tayyorgarlikning hal qiluvchi bosqichi. Negaki, gimnaziyani tugatganlik to'g'risidagi imtiyozli shahodatnoma universitetga imtihonsiz kirish huquqini beradi. Ammo imtiyozli shahodatnomani olish oson emas. O'quvchiga ushbu hujjatni berishda uning o'n uch yil davomidagi natijalari hamda to'rtta fan bo'yicha yakuniy imtihon baholari inobatga olinadi. Olmon zaminida oliy o'quv yurtiga kirish uchun o'n uch yil yaxshi natija bilan o'qish kerak. Ana shundan keyingina universitet yo'llari ochiladi.

"Fikrlayapmanmi, demak, yashayapman!"

Germaniyada davlatga qarashli maktablar bilan birga xususiy ta'lim maskanlari ham faoliyat yuritadi. Xususiy maktablar o'rta ta'lim maskanlarining 2 foizini tashkil etadi. O'quv dasturlari an'anaviy maktablardan farq qiluvchi xususiy maktablarni Federal ta'lim va madaniyat vazirligi nazorat qiladi. Xususiy maktablar sanoat, til, kosmetika, gimnastika, uy xo'jaligi kabi ixtisoslashgan yo'nalishlarda ta'lim beradi. Nodavlat ta'lim maskanlari bir-birini qo'llab-quvvatlash uchun Xususiy maktablar uyushmasiga birlashgan. Shuningdek, nogiron va aqliy qobiliyati cheklangan bolalar uchun maxsus maktablar ochilgan. Olmon maktablarida xorijlik fuqarolar ham ta'lim olishi mumkin. Xorijliklar mahalliy shart-sharoitga moslashishi, nemis tilini puxta o'zlashtirishi uchun tayyorlov kurslari tashkil etiladi.

Nemis pedagoglari iste'dodsiz o'quvchining o'zi yo'q, deb hisoblashadi. Shunga ko'ra ular o'quvchining ochilmagan qirralarini kashf etish, ularni yangilik va ixtirolar ruhida tarbiyalashga intiladi. "Fikrlayapmanmi, demak, yashayapman!" deydi mashhur faylasuf Rene Dekart. Olmon maktablarida ana shu naql oltin qoida sifatida qabul qilingan. Pedagoglar birinchi navbatda o'quvchining, hatto xato bo'lsa-da, mustaqil fikri bo'lishiga erishishni maqsad qiladi. Ta'lim jarayoni esa ota-ona va o'qituvchi o'rtasidagi uzviy hamkorlikka tayanadi.

Aslzodalar orzu qilgan universitet

Germaniyada Yevropaning boshqa davlatlariga qaraganda bepul oliy ta'lim olish imkoniyati ko'proq. Nodavlat jamg'armalar hamda hukumat grantlari asosida xorijliklar ham nemis universitetlarida tahsil olishi mumkin. Yuqorida ta'kidlaganimizdek, mahalliy gimnaziyalarni bitirib, ityozli shahodatnomani olgan yoshlar universitetlarga imtihonsiz kiradi. Chet elliklar esa o'qishga kirish uchun nemis tili bo'yicha imtihondan o'tadi. Universitetlarda bakalavr bosqichi to'rt yarim yilgacha, magistratura bir yildan to'rt yilgacha, doktorantura ikki yildan besh yilgacha davom etadi. Odatda, bakalvriat va magistratura talabalari o'qish yakunida davlat imtihoni topshiradi va dissertatsiya himoya qiladi. Talaba o'qish uchun qishki yoki yozgi o'quv mavsumini tanlash huquqiga ega. Yozgi mavsum aprel-sentabr, qishkisi esa oktabr-mart oylarini o'z ichiga oladi. Germaniya Geydelberg, Kyoln, Frayburg, Tyubingen kabi qadimiy universitetlar vatani hisoblanadi. 1386 yilda asos solingan Geydelberg universiteti ko'hna qit'aning eng nufuzli oliy ta'lim dargohlari ro'yxatiga kiritilgan. O'rta asrlardayoq ushbu universitetga kirish yevropalik aslzodalarning orzusi bo'lgan. Germaniyaning mo'jazzina Geydelberg shahrida joylashgan mazkur universitetning nufuzi hozir ham baland. Bu yerdan Gegel, Yaspers kabi jahon tanigan olimlar, o'nga yaqin Nobel mukofoti egalari yetishib chiqqan. Universitet yurisprudensiya, biologiya, kimyo, tibbiyot yo'nalishlarida kuchli kadrlar tayyorlaydi. Bu yerda o'qiydigan 25 ming talabaning 12 foizi xorijliklardir. Myunxendagi Lyudvig-Maksimillian universiteti Yevropani tibbiyot bo'yicha yetuk mutaxassislar bilan ta'minlaydi. Besh asrlik tarixga ega bo'lgan ta'lim maskanida ayni paytda 45 ming talaba tahsil oladi. Kasbiy oliy maktablar yoki institutlar olmon ta'lim tizimining o'ziga xos bo'g'ini sifatida muhandis, iqtisodchi, dizayner, mashinasozlik, ishlab chiqarish, axborot texnologiyalari va sog'liqni saqlash yo'nalishlarida mutaxassislar yetkazib beradi. Ma'lumotlarga ko'ra, Germaniyaning 370dan ortiq oliy ta'lim muassasalarida 2 millionga yaqin talaba, jumladan, 246 ming xorijlik tahsil olmoqda. Olmon yurti chet ellik talabalar soni bo'yicha dunyoda AQSH va Buyuk Britaniyadan keyingi o'rinda turadi.

Mustahkamlash uchun savollar

1. Nima uchun olmonlar bog'chalarni "tafakkur ustaxonasi" deb atashadi?
2. Germaniyada maktab ta'limi necha yoshdan majburiy hisoblanadi?
3. Boshlang'ich maktabda baho qo'yish qanday tartibda amalga oshiriladi?
4. Asosiy maktabni tugatgan o'quvchilar uchun qanday imkoniyatlar mavjud?
5. Real maktab bilan gimnaziya o'rtasidagi farq nimada?
6. Gimnaziya bitiruvchilari qanday huquqqa ega bo'ladilar?
7. Germaniyada xususiy va maxsus maktablar qanday vazifani bajaradi?
8. Oliy ta'limda chet ellik talabalar uchun qanday sharoitlar yaratilgan?
9. Germaniyaning qaysi qadimiy universitetlari mashhur va ular qanday mutaxassislar tayyorlaydi?
10. Sizningcha, Germaniya ta'lim tizimidan O'zbekiston uchun qanday jihatlarni o'rganish mumkin?

6-mavzu. Fransiya ta'lim tizimi va uning imkoniyatlari

Reja:

1. Fransiya ta'lim tizimining tuzilishi va rivojlanish bosqichlari
2. Fransiya ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va afzalliklari
3. Fransiyada ta'lim olish imkoniyatlari va xalqaro talabalar uchun yaratilgan sharoitlar

Tayanch tushunchalar: Fransiya ta'lim tizimi, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, yuqori o'rta ta'lim, oliy ta'lim, collège, lycée, Baccalauréat (BAC), Grandes Écoles, teng imkoniyatlar, grant va stipendiyalar, xalqaro talabalar, akademik erkinlik, tanqidiy fikrlash, madaniyatlararo ta'lim.

Fransiya xalqining hozirgi davrda amal qilib kelayotgan "Ta'lim haqida" gi Qonuni 1989 yil 10 iyulda qabul qilingan. Fransiyada ta'limning asosiy maqsadi shaxsni har bir sohada kamol topishini ta'minlash, uni mustaqil faoliyatga tayyorlash, bozor munosabatlari sharoitida o'quvchilarni tadbirkorlikka, ishbilarmonlikka o'rgatish, ularni jamiyatga nafi tegadigan komil inson qilib

tarbiylashdir. Mamlakatda maktablar davlat maktabi, xususiy maktab, oraliq maktablariga bo'linadi. Darslarning qirq besh foizi gumanitar fanlar, qolganlari esa tabiiy fanlardir. Sinflarning o'rtacha haftalik darslari yigirma olti soatdan iborat bo'lib, darslarning davomiyligi oltmish minutdir. Sinflardagi bolalarning soni o'rtacha o'ttiz besh va qirqtani tashkil qiladi. Fransiyada o'quv yili beshta chorakka bo'linadi. Boshlang'ish sinflardagi o'qish ertalabki va tushdan keyingi qismlarga bo'linadi. Ertalab o'quvchilar ona tilidan, tushdan keyin esa matematika va boshqa fanlardan saboq oladilar. Fransiya maktablarida ona tili, adabiyot hamda matematika - asosiy fanlar, tarix, geografiya, mehnat ta'limi, jismoniy tarbiya fanlari esa rivojlantiruvchi fanlar hisoblanadi. Ta'lim tizimlari Fransiya ta'lim tizimining dastlabki bosqichini maktabgacha tarbiya tashkil etadi. Bu bosqich "Onalar maktabi" deb ham yuritiladi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad bolalarning maktabdagi sharoitini uy sharoiti bilan yaqinlashtirish, ularga oiladagidek iliq munosabatni shakllantirishga ko'maklashishdan iborat. Fransiya ta'lim tizimida bolalarning go'daklik chog'idanoq maktabga o'qitish uchun tayyor holda olib kelinishi g'oyat muhim masala hisoblanadi. Maktabgacha tarbiya bosqichida tarbiyalanuvchilar quyidagicha tabaqalashtirilgan: 1. Kichik guruh (ikki yoshdan to'rt yoshgacha); 2. O'rta guruh (to'rt yoshdan besh yoshgacha); 3. Katta guruh (besh yoshdan olti yoshgacha); Besh, olti yoshli bolalardan iborat guruh Fransiyada tayyorlov guruh hisoblanadi. Bolalarni maktabga tayyorlash uchun alohida dastur va darsliklar mavjud. Boshlang'ich talim. Fransiyada boshlang'ich maktablarga olti yoshdan o'n bir yoshgacha bo'lgan bolalar jalb qilinadilar. Boshlang'ich ta'lim barcha uchun majburiy va bepuldir. O'qish mashg'ulotlari ertalab soat to'qqizdan o'n ikkigacha, hamda soat o'n to'rtidan o'n oltigacha - besh soat davom etadi. Ovqatlari pullik, lekin juda arzon va hamyonbop. Ikkinchi bosqich - boshlang'ich kurs bo'lib, bu ikki yil davom etadi. Tayyorlovdagi bilimlar yanada takomillashtiriladi. Tayyorlov bo'limida bitta o'qituvchi ishlasa, boshlang'ich bo'limida ikkita o'qituvchi (har biri bir yildan) ishlaydi. Ushinchi bosqich - chuqurlashtirilgan bosqich. Bunda o'quvchilarning tayyorlov va boshlang'ich bosqichidagi bilimlari yanada chuqurlashtiriladi. Dasturlarda o'quv

bo'limlarining barchasiga uch bosqich bo'yicha aniq, alohida - alohida talablar qo'yiladi. Fransiyada oliy ta'lim Ko'p yillar davomida Fransiyadagi ta'lim chet elliklar orasida juda mashhur bo'lib kelmoqda. Fransiya bir necha yildan beri Yevropaning eng mashhur joyi sifatida tanilgan Germaniya bilan raqobatlashmoqda. Dunyoga mashhur qadimiy universitetlar, nufuzli «Grand Ecole» va muhandislik kollejlari, Parij markazidagi Yevropa biznes maktablari - bularning barchasi chet ellik talabalarni hayratda qoldiradi. Bundan tashqari, Fransiyadagi ta'lim Yevropa qo'shnilariga nisbatan juda ko'p afzalliklariga ega. Fransuz o'qituvchilarining ma'ruzalari qiziqarli munozaralar: sharhlar va savollar, o'zaro muloqotlardan iboratdir. Talaba o'qish uchun rejani o'zi tanlashi, ilmiy loyihalar yaratishi va o'z fikrlarini bildirishi mumkin - bularning barchasi rag'batlantiriladi. Bundan tashqari, Fransuz diplomi Yevropa Ittifoqida juda qadrlanadi, shuning uchun Fransiya universitetlari bitiruvchilarining kelgusida ishga joylashishi juda yuqoridir.

Fransiya — Yevropaning ilm-fan, madaniyat va ta'lim sohasida yetakchi mamlakatlaridan biridir. Bu davlatda ta'lim tizimi qadimiy tarixga ega bo'lib, bugungi kunda ham dunyodagi eng samarali va nufuzli tizimlardan biri hisoblanadi. Fransuz ta'lim tizimi ilmiy yondashuv, mustaqil fikrlash, adolat va teng imkoniyat tamoyillariga asoslanadi.

1. Fransiya ta'lim tizimining tuzilishi va rivojlanish bosqichlari

Fransiyada ta'lim tizimi besh asosiy bosqichdan iborat:

1. Maktabgacha ta'lim (École maternelle) – 3 yoshdan 6 yoshgacha. Bu bosqichda bolalar o'yin, muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'qishga tayyorlanadi. Fransiyada maktabgacha ta'lim juda rivojlangan bo'lib, deyarli barcha bolalar bu bosqichda qatnashadi.

2. Boshlang'ich ta'lim (École élémentaire) – 6 yoshdan 11 yoshgacha. Bu davrda o'quvchilar fransuz tili, matematika, tarix, geografiya, fan, san'at va jismoniy tarbiya fanlarini o'rganadilar.

3. O'rta ta'lim (Collège) – 11 yoshdan 15 yoshgacha. Bu bosqichda o'quvchilar umumiy bilimlarini mustahkamlaydi va o'z

qiziqish sohalarini aniqlay boshlaydilar. O'rta maktab yakunida o'quvchilar **Diplôme National du Brevet** imtihonini topshiradilar.

4. **Yuqori o'rta ta'lim (Lycée)** – 15 yoshdan 18 yoshgacha. Bu bosqichda o'quvchilar humanitar, texnik yoki ilmiy yo'nalishlardan birini tanlaydilar. Yakunida ular **Baccalauréat (BAC)** imtihonini topshiradi, bu esa universitetga kirish uchun asosiy hujjat hisoblanadi.

5. **Oliy ta'lim (Enseignement supérieur)** – universitetlar, texnologik institutlar va **“Grandes Écoles”** deb ataluvchi maxsus nufuzli oliy o'quv yurtlari orqali amalga oshiriladi. Universitetlar nazariy bilimlarni berishga yo'naltirilgan bo'lsa, Grandes Écoles amaliyot va rahbarlik salohiyatini rivojlantirishga e'tibor qaratadi.

2. **Fransiya ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va afzalliklari**

Fransiya ta'lim tizimi bir nechta jihatlari bilan ajralib turadi:

- **Bepul ta'lim:** Davlat maktablari va ko'p universitetlarda ta'lim bepul yoki juda arzon.
- **Kuchli nazorat tizimi:** Dars dasturlari, baholash tizimi va o'quv standartlari ta'lim vazirligi tomonidan qat'iy nazorat qilinadi.
- **Malakali o'qituvchilar:** O'qituvchilar yuqori malakali bo'lishi va davlat imtihonlaridan o'tgan bo'lishi shart.
- **Ijodiy va tanqidiy fikrlashga urg'u:** O'quvchilarni tayyor javoblarni yodlash emas, balki mustaqil fikrlash va tahlil qilishga o'rgatadi.
- **Keng madaniy muhit:** Fransiya o'quv jarayoni madaniyat, san'at va tarix bilan chambarchas bog'langan.

3. **Fransiyada ta'lim olish imkoniyatlari va xalqaro talabalar uchun sharoitlar**

Fransiya xalqaro talabalar uchun eng jozibali davlatlardan biridir. Har yili 350 mingdan ortiq xorijiy talaba bu mamlakatda o'qiydi. Fransuz hukumati va universitetlari chet ellik talabalarga turli **stipendiyalar, grantlar va imtiyozlar** taklif qiladi.

O‘qish **fransuz** yoki **ingliz** tilida olib borilishi mumkin. Talabalarga arzon turar joy, tibbiy sug‘urta va transportda chegirmalar beriladi. O‘qishni tugatgan xorijiy talabalar uchun Fransiyada ishlash yoki amaliyot o‘tash imkoniyatlari ham mavjud.

Bundan tashqari, Fransiyada olingan diplomlar **Yevropa Ittifoqi va dunyo miqyosida tan olingan**, bu esa bitiruvchilarga xalqaro miqyosda raqobatbardosh bo‘lish imkonini beradi.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Fransiya ta’lim tizimi nechta asosiy bosqichdan iborat?
2. “Collège” bosqichida o‘quvchilar qanday imtihon topshiradilar?
3. “Lycée” bosqichining maqsadi nimada?
4. Fransiya ta’lim tizimining asosiy afzalliklarini sanab bering.
5. “Grandes Écoles” qanday ta’lim muassasalarini bildiradi?
6. Xalqaro talabalar uchun Fransiyada qanday imkoniyatlar yaratilgan?

7-mavzu. Janubiy Koreya ta’lim tizimi taraqqiyot yo‘nalishlari

Reja:

1. Janubiy Koreya ta’lim tizimining shakllanishi va bosqichlari
2. Ta’lim tizimining asosiy xususiyatlari va yutuqlari
3. Zamonaviy islohotlar va ta’lim tizimi taraqqiyot yo‘nalishlari

Tayanch so‘zlar: Janubiy Koreya ta’lim tizimi, maktabgacha ta’lim, boshlang‘ich ta’lim, o‘rta maktab, oliy ta’lim, fan va texnologiya, innovatsiya, raqamli ta’lim, STEAM dasturi, xalqaro reytinglar, intizom, raqobatbardoshlik, milliy rivojlanish, ta’lim islohotlari, zamonaviy pedagogika.

Koreyaning zamonaviy ta’lim tizimi rasman Yaponiya mustamlakasidan ozod bo‘lgan 1945-yildan boshlangan. Ammo kengroq qaraydigan bo‘lsak, koreyslarda ta’lim tizimi 1894-yilgi islohotlardan keyin yuzaga kelgan, deyish mumkin. 1881-yili Koreyadagi Choson hukumati mamlakat xavfsizligini kuchaytirish maqsadida maxsus armiya tuzadi va g‘arbliklar harbiy san’atdan dars bera boshladilar.

Bu o'z navbatida chet tili va boshqa fanlar ta'limini yuzaga kelishini ta'minladi. Garchi 1882-yili maxsus qo'shin uchun darslar to'xtab qolgan bo'lsa-da, bir qancha amaliy fanlar darsi davom etaverdi. Bu davrda asta-sekinlik bilan Gvangxevon, Bejexakdan, Ixvaxakdan kabi shaxsiy ta'lim muassasalari ham vujudga kela boshladi va keyinchalik universitetlar uchun asos bo'lib xizmat qildi.

1894-yili shaxsiy bilim maskanlari birlashtirilib, mamlakat ta'lim tizimini boshqaruvchi institut tashkil etildi. Shu bilan birga 1895-yildan boshlang'ich maktablar va maktab uchun kadrlar tayyorlaydigan pedagogika maktablari tuzildi. Bundan tashqari bir qancha xususiy maktablar ochilib, 1900-yilda ular faoliyatini tartibga solib turadigan «Xususiy maktablar to'g'risidagi qonun» qabul qilindi. 1910-yili Koreya va Yaponiya o'rtasida tuzilgan shartnomaga muvofiq Koreya Yaponiyaning rasman mustamlakasiga aylantirildi. Natijada bu mamlakat ta'lim tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Yapon mustamlakachilari Koreyaning ta'lim tizimini keskin o'zgartirish yo'lidan bordi va xususiy maktablar faoliyati cheklab qo'yildi. Bu davrda 1911-yil 23-avgustda qabul qilingan «1-Choson ta'lim buyrug'i» amal qildi.

Unga ko'ra, koreys va yapon fuqarolarining farqli ta'lim siyosati olib borildi. Ya'ni, mahalliy xalq faqat

4 yil mobaynida boshlang'ich ta'lim olar, o'rta va oliy ta'lim berilmas edi. Bu yapon mustamlakachiligining uzoq o'ylangan rejalari qatoriga kirardi. Ammo 1919-yili boshlangan norozilik harakatlari oqibatida Yaponiya hukumati biroz yon berishga majbur bo'ldi va buyruqqa o'zgartirish kiritib, boshlang'ich ta'lim 4 yildan 6 yilga uzaytirildi. 1922-yil 4-fevralda «3-Choson ta'lim buyrug'i» qabul qilindi. Bu buyruqqa ko'ra, ta'lim muddatlari uzaytirildi. Ya'ni, oddiy maktablarda ta'lim 6 yil, ayollar maktablarida esa 5 yil etib belgilandi. Shuningdek, asta-sekinlik bilan universitetlar ham paydo bo'la boshladi. Jumladan, 1924-yili Kyongson Davlat Universiteti ochildi.

Oddiy maktablar va boshlang'ich maktablar, yuqori va o'rta maktablar birlashtirildi. Koreys tili fanlari kamaytirilib, imperiya xalq demokratiyasi fani kiritildi. 1943-yil 3-avgustda «4-Choson ta'lim buyrug'i» imzolandi va yapon mustamlakachiligining ta'lim sohasidagi zo'ravonligi kuchadi. Jumladan, o'rta va yuqori maktablarda ta'lim 4 yilgacha kamaytirilib, koreys tili fani dasturdan olib tashlandi. Uning o'rniga yapon tili darslari kiritildi. Koreyani yoppasiga savodsizga aylantirish siyosati natijasi o'laroq, 1944yilgi Koreya Umumiy Arxiv qo'mitasi ma'lumotlariga qaraganda o'sha paytda Koreyaning savodxonlik darajasi bor-yo'g'i 13,8%ni tashkil etgan. 1945-yili Ikkinchi Jahon urushi bilan birga Koreyadgi Yaponiya mustamlakachiligi ham tugadi. Endilikda Koreyada tabiiyki boshqa sohalar qatori ta'lim tizimini o'zgartirish vazifasi turardi. Eng avvalo «Ta'limni rivojlantirish qo'mitasi» tashkil etildi va qo'mita oldiga darsliklar yaratish majburiyati qo'yildi. Ta'lim tizimi tadqiq etilishi davom ettirilib, axloq, etika, texnikaga oid fanlar kiritildi. 1963-yillardan boshlab esa ta'lim tizimida tabiiy va ijtimoiy fanlarga e'tibor kuchaydi. 1981-yili Prezident Chon Du Xvan mamlakatda shaxsiy ta'lim berish va xususiy ta'lim maskanlari faoliyatini qonunan ta'qiqlab qo'ydi. Lekin maktabda mustaqil shug'ullanish uchun imkoniyatlar yaratib berdi. 1992-yilga kelib esa boshlang'ich maktablar faoliyati yanada rivojlanishi uchun hukumat tomonidan bir qancha imtiyozlar yaratildi.

Zamonaviy Koreya ta'lim tizimida boshlang'ich maktablarning roli muhim. Koreyada boshlang'ich ta'lim uchun o'quv yilida 1-martga qadar 6 yoshdan yuqori bo'lgan bolalar qabul qilinadi. Lekin 5 yoshli bolalar ham o'qishga kirishga huquqli bo'lib, buning uchun maktab ma'sul shaxsining ruxsatnomasini olishi lozim bo'ladi. O'quv yili esa 1-mart Koreya respublikasida davlat bayrami munosabati bilan

2-martdan boshlanadi. 6 yil davom etadigan boshlang'ich ta'lim majburiy etib belgilangan. Boshlang'ich ta'limda 1 yil ikki semestr ga bo'lingan holda olib boriladi. Boshlang'ich ta'limdan keyingi «zinapoya» vazifasini o'rta ta'lim

bajaradi. O'rta ta'lim Koreya respublikasida 3 yil davom etadi. O'rta ta'lim ham majburiy bo'lib, bir o'quv yili 1-martdan keyingi yil mart oyiga qadar davom etadi. Darslar 45 daqiqadan etib belgilangan bo'lib, bir yilda 1222 soatni tashkil etadi. O'rta ta'lim maktablarida davlat tili, axloq, ijtimoiy fan, matematika, jismoniy tarbiya, musiqa, san'at, chet tili kabi 10 ga yaqin fanlar o'qitiladi. Shuningdek, o'rta maktabda o'quvchi uchun tanlov fanlar mavjud. Bular qatoriga axborot, chet tili (ko'pincha nemis, fransuz, ispan, xitoy, yapon, rus, arab tillari) kabilarni kiritish mumkin. O'rta maktab tugatilgach yuqori maktablarda ta'lim davom ettiriladi. Yuqori maktablar bir necha turlarga bo'linadi: davlat yuqori maktablari (Koreya Ta'lim va Texnika fanlari vazirligi, Madaniyat, Jismoniy tarbiya va sayyohlik vazirligi boshqaradi), Umumiy yuqori maktablar (Har bir viloyatdagi yuqori tashkilotlar tomonidan boshqariladi), xususiy yuqori maktablar. Shuningdek, yuqori maktablar o'qitish fanlariga ko'ra ham bir qancha turlarga bo'linadi: umumiy maktablar, ixtisoslashtirilgan maktablar (qishloq xo'jaligi, sanoat, dengiz xo'jaligi, axborot), maxsus maktablar (litsey shaklidagi maktab), texnika maktablari, chet tili maktabi, jismoniy tarbiya maktabi, san'at maktablari. Koreya Respublikasida Ta'lim vazirligi maxsus tashkil etgan yuqori maktablar ham bor. Bular asosan qishloq xo'jaligi, baliqchilik, sanoat, xalqaro tillarga ixtisoslashgan bo'ladi.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Janubiy Koreya ta'lim tizimi nechta asosiy bosqichdan iborat?
2. Koreya ta'lim tizimining muvaffaqiyatini ta'minlovchi omillar nimalar?
3. STEAM dasturi nima va u qanday maqsadga xizmat qiladi?
4. Raqamli ta'lim Janubiy Koreyada qanday ahamiyat kasb etadi?
5. Oliy ta'lim tizimida qanday yutuqlar va yangiliklar mavjud?
6. Koreya ta'lim tizimi xalqaro reytinglarda qanday o'rinlarni egallaydi?
7. Janubiy Koreya ta'lim tizimining kelajakdagi taraqqiyot yo'nalishlari nimalardan iborat?

8-mavzu. Yaponiya ta'lim taraqqiyoti va uning ustuvor yo'nalishlari

Reja:

1. Yaponiya ta'lim tizimining shakllanishi va tarixiy rivojlanishi
2. Zamonaviy Yaponiya ta'lim tizimining asosiy xususiyatlari
3. Yaponiya ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlari va islohotlari

Tayanch so'zlar:

Yaponiya ta'lim tizimi, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich maktab, o'rta maktab, oliy ta'lim, fan va texnologiya, intizom, mehnatsevarlik, milliy qadriyatlar, ta'lim sifati, innovatsion yondashuv, axborot texnologiyalari, xalqaro hamkorlik, kadrlar tayyorlash, ta'lim islohotlari.

Yaponiya - rivojlanayotgan davlatlar orasida eng oldi o'rinlarda turadi. Har qanday sohada ham boshqa davlatlarga o'rnak bo'la oladigan, tajriba ulasha oladigan mamlakatdir. Jumladan, ta'lim sohasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, bugungi kunda ko'pchilik davlatlar yapon ta'limidan qiyos olib o'z ta'lim tizimini yaratishmoqda. Yaponiya ta'limining ustun tarafi shundaki, Yaponiyada tartib birinch o'rinda turadi. Albatta, tartib bo'lmagan joyda ta'lim ham tarbiya ham bo'lmaydi. Biz ham o'z ta'lim tizimimizda shunga alohida e'tibor berishimiz kerak. Yoshlarning tartib-intizomi qanchalik yuqori bo'lsa, ularning ta'limi, bilim olish darajasi, aqliy salohiyati shu darajada mukammal hamda yuqori bo'ladi. Shuning uchun ham yapon ta'limi dunyo tomonidan tan olingan. Yaponiya ta'lim tizimining yana bir ahamiyatli jihati shundan iboratki, bu yerda o'quvchilar nihoyatda mustaqil hamda o'z fikrlariga ega. Ular o'zlari ta'lim olishga qiziqqan holda har xil kreativ metodlar yordamida darslarda o'z imkoniyatlarini ko'rsatishadi.

Yaponiyada 1945-yildan hozirgi davrgacha ta'lim islohotlari olib borilmoqda. Mamlakatda 1872-yili "Ta'lim haqida" qonun qabul qilindi. Qonunda yapon ta'limi g'arb ta'limi bilan uyg'unlashtirilgan. Yaponiya konstitutsiyada barcha bolalar bepul umumiy ta'lim olishi shart ekanligi belgilab qo'yilgan. Hozirda yapon ta'lim tizimining tarkibi bog'chalar, boshlang'ich maktab, kichik o'rta maktab, yuqori o'rta maktab, oliy ta'lim tizimlariga kiruvchi oliy o'quv yurtlaridan

iborat. Bolalar yoshlariga qarab 1, 2, 3 yillik ta'lim kurslariga jalb qilinadi. Yaponiyada 59, 9% xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari mavjud bo'lib, qolgan 40, 8% i davlatnikidir. Yaponiya ta'limining ustun jihatlari bisyor. Ulardan yana biri o'qituvchilarning maoshi yuqoriligidadir. Bu esa o'qituvchilarga bo'lgan hurmat- e'tiborning bir ko'rinishidir. Darhaqiqat, o'qituvchilarga qancha etibor berilsa ular ham yoshlarga shu darajada e'tiborli hamda o'z ishlariga mas'uliyatli bo'lishadi. O'zbekiston ta'lim tizimi xorij tajribalariga asoslangan holda amalga oshirilmoqda. Bunga misol tariqasida Koreya, Yaponiya ta'lim tizimlarini keltirishimiz mumkin. Yangilanayotgan O'zbekistonda ta'lim tizimi yuqori bosqichlarga ko'tarilishiga Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan ishlab chiqilgan "Taraqqiyot" strategiyasi yordam bermoqda. "Taraqqiyot" strategiyasining 4-bosqichida ta'lim tizimini yanada isloh qilish borasida bir qancha faktlar mavjud. Shu jumlasiga 2025-yilga borib o'qituvchilarning oyligi 1 ming dollarga yetishi ko'zda tutiladi. Davlatimiz rahbari tomonidan 2019-yil 8-oktayabrdagi "O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi" Farmoni imzolandi. Shuningdek 2030-yilga qadar Respublikadagi barcha oliy ta'lim muassasasi (OTM)ning 85% i jumladan 33 ta oliy ta'lim dargohini kredit-modul tizimiga o'tkazish ko'rsatib o'tildi. Bu kabi ta'lim tizimini yuqori bosqichga ko'tarmay qolmaydi. Yangilanayotgan O'zbekistonning ta'lim tizimida bo'layotgan o'zgarishlar yoshlar uchun samarali, biz uchun foydali imkoniyatlardan biri bo'lmoqda. Bundan shuni bilishimiz mumkinki Prezidentimiz O'zbekiston yoshlarini hammasii oliy ma'lumotli mutaxassislar, ilimli, vataniga foydasi tegadigan, O'zbekiston bayrog'ini yuqoriga kutaradigan, ilm-fanning rivojlanishida o'zining hissasini qo'shadigan insonlar yetilib chiqishi uchun harakatlarda va jon kuydirmoqda. Bizning ta'lim tizimimizda rivojlanishlar, o'sishlar ko'p bo'lmoqda. Bu o'zgarishlardan o'qituvchilarimiz ham samarali foydalanmoqdalar. Pedagogik faoliyatni amalga oshirishda o'qituvchilar ham darsga kasbiy, malakaviy tayyorgarlikka ega bo'lishi kerak. Bu davlat ta'lim tizimida belgilab qo'yilgan. Yoshlarning ilimli, yetuk mutaxassis bo'lib chiqishida

ularning o'rnini kattadir. Ta'lim tizimimizni solishtiradigan bo'lsak, Yaponiya va O'zbekiston ta'limi o'rtasida juda katta farqni ko'rishimiz mumkin. Bu yerda bog'cha, maktablar bir-biriga uzviy bog'langan. Bog'chadan so'ng 6 yillik boshlang'ich maktab, keyin 3 yillik o'rta maktabga o'tiladi. Keyin esa 3 yillik yuqori maktab, ya'ni bizdagi litseylarga to'g'ri keladi. Ularga imtihon topshirib kiriladi. O'quvchilar juda ham tirishqoq, qattiq o'qishadi, har doim fikr-u xayollari o'qishda bo'ladi. Darsdan tashqari, o'rta maktabdan boshlab, har kuni to'garaklar ishlaydi. Hatto shanba va yakshanba kuni ham o'quvchilar to'garakka borishadi. Asosan, sport va san'at to'garaklariga qatnashadi. Maktabga kirishda o'quvchilarning alohida oyoq kiyimi bo'ladi. Bundan tashqari, Yaponiya o'quvchilari maktabni o'zlari tozalashadi. O'zlari tozalagandan keyin, albatta, toza saqlashadi. Yana bir farqli jihati shundaki, bitta sinfda o'rtacha 35- 40 nafar o'quvchi o'qiydi. Buncha o'quvchi bilan ishlash, ularni baholash, albatta, qiyin. Bu ham Yaponiya o'qituvchilarining mahoratidir. Bizning Yaponiya ta'limidan o'rganadigan narsamiz juda ham ko'p. Eng asosiysi, yuqorida aytib o'tganimdek, tartib-intizomni yo'lga qo'yishimiz kerak. Bu yerda dars boshlanishidan 5 daqiqa oldin o'quvchi, albatta, sinfda bo'lishi lozim. Dars paytida, maktab hududida, yo'laklarda hech qanday o'quvchi tashqarida yurmaydi. Demak, biz eng asosiysi, yaponlardan tartib-intizomni o'rganishimiz kerak. Bundan tashqari o'qituvchilarning o'qitish metodikasi ham o'ziga xos. Yapon ustozlari doimo malaka oshirib borishadi. Ular bizga o'xshab alohida malaka oshirish institutlariga borishmaydi. Aksincha, bir-birlarining darslariga kirib yoki boshqa maktablarga borib kuzatish asosida malaka oshirishadi. Darslardan so'ng esa alohida muhokamalar bo'ladi. Bundan tashqari, Yaponiya o'qituvchilari juda ham mehnatkash, qattiq ishlashadi. Ertalab 7:00 dan ishga kelishsa, qoida bo'yicha 17:00 gacha ishlash kerak bo'lsa-da, ular 19:00 - 20:00 gacha ishlashadi. Yuqori sinf o'qituvchilari 23:00 gacha ham qolib ishlashadi. Yaponiyada o'qituvchilar uchun alohida bayram kuni yo'q. Bu yerda bir kun emas, aksincha har kuni o'qituvchini e'zozlashadi.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Yaponiya ta'lim tizimi qanday tarixiy bosqichlardan o'tgan?
2. Boshlang'ich ta'lim bosqichi Yaponiyada necha yil davom etadi?
3. Yaponiya ta'lim tizimining muvaffaqiyatini ta'minlaydigan asosiy omillar nimalar?
4. O'quv jarayonida milliy qadriyatlar qanday o'rin tutadi?
5. Yaponiyada axborot texnologiyalari ta'limda qanday rol o'ynaydi?
6. Yaponiya ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?
7. Yaponiya ta'lim tajribasidan boshqa mamlakatlar qanday saboq olishlari mumkin?

9-mavzu. Malayziya ta'limi tizimining rivojlanishi**Reja:**

1. Malayziya ta'lim tizimining shakllanishi va tarixiy bosqichlari
2. Hozirgi ta'lim tizimining asosiy xususiyatlari va yutuqlari
3. Malayziya ta'lim tizimining rivojlanish yo'nalishlari va islohotlari

Tayanch so'zlar:

Malayziya ta'lim tizimi, milliy ta'lim siyosati, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich maktab, o'rta maktab, oliy ta'lim, texnik va kasbiy ta'lim, innovatsiya, raqamli ta'lim, xalqaro hamkorlik, ko'p tillilik, milliy rivojlanish, islohotlar, barqaror ta'lim, sifatli kadrlar tayyorlash.

Malayziyada oliy ta'lim mamlakatni rivojlantirish strategiyasining hal qiluvchi qismidir. Malayziya ko'p yillardan buyon dunyoning boshqa yirik mamlakatlari bilan raqobatlashish uchun o'z ta'lim sohasini rivojlantirishga harakat qilmoqda. Mamlakatning oliy ta'lim tizimidagi maqsadlari oliy o'quv yurtlarida talabalar sonini ko'paytirish, globallashtirish va xilma-xil talabalar jamoasini targ'ib qilish va sektor va mamlakatning ish bilan ta'minlash ehtiyojlarini qondirishdir.

Malayziyadagi oliy ta'lim tizimi juda ko'zga ko'ringan bo'lib, uning yillar davomida rivojlanishini aks ettiradi. U davlat va xususiy oliy o'quv yurtlarini o'z ichiga oladi va so'nggi yillarda hukumatning xususiy investitsiyalarni qattiq

qo'llab-quvvatlashi tufayli xususiy institutlarning sezilarli rivojlanishi kuzatilmoqda. Mamlakatdagi aksariyat oliy o'quv yurtlari Kuala-Lumpur, Penang va Johor Bahru kabi shahar markazlarida joylashgan. Mamlakat muhandislik, tibbiyot va informatika kabi sohalarda ixtisoslashuvi bilan mashhur.

Biroq, Malayziyada oliy ta'lim narxining ko'tarilishi talabalar va ota-onalar uchun katta tashvish tug'dirdi. Malayziyada oliy ta'lim qiymati yillar davomida dahshatli oshdi, inflyatsiya darajasi oshib. Hukumat oliy ma'lumotni arzonlashtirishga harakat qilsa-da, talabalar tomonidan to'lanishi kerak bo'lgan katta miqdordagi to'lovlar mavjud va talabalar uchun ularning ta'limini moliyalashtirish tobora qiyinlashib bormoqda.

Malayziyada oliy ta'limning yuqori narxiga hissa qo'shadigan muhim omillardan biri bu ta'lim muassasalarining operatsion xarajatlarining oshishi. Bunga infratuzilma, kadrlar, texnologiya va tadqiqot xarajatlari kiradi. Muassasalarda infratuzilma standartlari yaxshilanishda davom etar ekan, ob'ektlarning narxi va o'z navbatida o'quv to'lovlari oshadi.

Bundan tashqari, Malayziyada oliy ta'limning yuqori narxiga yana bir hissa qo'shadigan xususiy muassasalar sonining ko'payishi. Xususiy ta'lim muassasalari odatda davlat muassasalariga qaraganda qimmatroq. Xususiy oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi raqobatning kuchayishi o'quv to'lovlarining doimiy ravishda o'sib borishiga olib keldi.

Malayziyada oliy ta'limning yuqori narxi shuni anglatadiki, ko'p odamlar oliy ma'lumot olish uchun resurslardan foydalana olmaydilar, bu esa bir nechta salbiy oqibatlarga olib keladi. Bir ma'no mamlakat malakali mutaxassislar taqchilligi duch mumkin, deb hisoblanadi, faqat bir necha oliy ta'lim olish uchun borolmaydi sifatida. Bu oxir-oqibat mamlakat uchun global maydonda raqobatbardoshlikning etishmasligiga olib keladi.

Malayziyada oliy ta'lim xarajatlarini yumshatish uchun hukumat bir nechta choralarni ko'rdi. Hukumat oliy ta'limga xususiy investitsiyalarni, muassasalar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish bo'yicha siyosat va qoidalarni amalga oshirdi va talabalar uchun ko'proq stipendiya va kredit dasturlarini joriy etdi.

Bundan tashqari, so'nggi yillarda Malayziya hukumati qo'shma daraja va almashinuv dasturlarini taklif qilish uchun yirik xalqaro universitetlar bilan hamkorlik qildi. Ushbu dasturlar orqali talabalar o'zlarining dasturlarining bir qismini Malayziyada o'qishlari va chet ellik sherik universitetda tugatishlari mumkin, bu esa ta'limni yanada qulay va arzonroq qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Malayziyada oliy ma'lumot sezilarli darajada rivojlandi va bu mamlakatni chet ellik talabalar uchun juda jozibador qildi. Biroq, hukumat o'z fuqarolari uchun qulay bo'lishini ta'minlash uchun ko'proq choralar ko'rmasa, ushbu ta'limning yuqori narxi muhim muammo bo'lib qolaveradi. Hukumat, shuningdek, oliy ta'lim xarajatlarini oshirmasdan, global maydonda raqobatbardoshligini oshirish uchun universitetlarda innovatsiyalar va ijodkorlikni rag'batlantirishi kerak.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Malayziya ta'lim tizimi qanday tarixiy bosqichlardan o'tgan?
2. Mamlakatda ta'lim siyosatini belgilovchi asosiy hujjatlar qaysilar?
3. Malayziyada boshlang'ich va o'rta ta'lim necha yil davom etadi?
4. Ko'p tillilik Malayziya ta'lim tizimida qanday ahamiyatga ega?
5. Texnik va kasbiy ta'lim sohasida qanday yutuqlarga erishilgan?
6. Raqamli va innovatsion ta'lim yo'nalishlarining roli nimada?
7. Malayziya ta'lim tizimining kelgusidagi rivojlanish ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?

10-mavzu. Singapur ta'limi tizimi

Reja:

1. Singapur ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari
2. Ta'lim tizimining asosiy xususiyatlari va yutuqlari
3. Singapur ta'lim tizimining zamonaviy islohotlari va ustuvor yo'nalishlari

Tayanch so'zlar:

Singapur ta'lim tizimi, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, ta'lim sifati, innovatsiya, axborot texnologiyalari, raqobatbardoshlik, kadrlar tayyorlash,

fan va texnika, milliy rivojlanish, xalqaro reytinglar, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, uzluksiz ta'lim, islohotlar.

Singapur ta'lim tizimi jahondagi eng ilg'or tizimlaridan biri hisoblanadi va 2016- yilda "Pisa student assessment" ga ko'ra birinchi o'rinni qo'lga kiritgan. Biroq maktablarda ta'lim sifati bir biridan farq qilishi mumkin. Maktabgacha ta'lim uch yoshdan boshlab, yetti yoshdan boshlab boshlang'ich maktabda o'qiydi. Boshlang'ich maktabdan so'ng, bolalar 12 yoshdan 16 yoshgacha bo'lgan o'quvchilarga mo'ljallangan o'rta maktabga o'tadilar. Universitetga borish uchun o'smirlar ixtiyoriy ravishda ikki yoki uch yillik tayyorgarlik mashg'ulotlarida ishtirok etishlari shart. Singapurda maktab ta'limi juda ko'p turli xil maktab turlari bilan murakkab sharoitda tuzilgan, ammo Ta'lim Vazirligi variantlaringizni tushuntirish uchun qulay yo'l xaritasini taqdim etmoqda. Singapur tizimida ingliz tili ko'pchilik mavzular bo'yicha o'qitiladigan tildir, lekin juda erta yoshdagi barcha talabalar ham o'z ona tilini va ko'pincha mintaqada keng qo'llaniladigan boshqa tillarni o'rganadilar. Ayni paytda Singapur ta'lim tizimi 3 bosqich maktabgacha, umumiy o'rta va oliy ta'limdan iborat. Bog'chaga bolalar 3 yoshdan qabul qilinadi. 2-3 yil davomida ularga ona tili va ingliz tili o'qish, sanash, kuylash, rasm chizish, raqs tushish kabilar o'rgatiladi. Singapurda davlatga qarashli bog'chalar yo'q. Maktabgacha ta'lim muassasalarining barchasi xususiy bo'lib, ayrimlarigina diniy tashkilot yoki jamg'armalar tomonidan boshqariladi. Singapurda davlat maktablariga katta e'tibor qaratilgani sababli ular ta'lim sifati va zamonaviylik borasida xususiy maktablardan sira qolishmaydi. Ma'lumotlarga ko'ra, mamlakat byudjetining 20% ta'limni rivojlantirishga sarflanadi. Shu bois mahalliy aholi xususiy maktablarga ko'p ham qiziqavermaydi, aksincha, farzandini barcha sharoitlarga ega davlat maktablarida o'qitishni afzal ko'radi. O'rta ta'lim boshlang'ich, o'rta va universitetoldi ta'lim bosqichlariga bo'linadi. Boshlang'ich ta'lim 4 yillik fundamental tayyorlov (1-4-sinflar) hamda 2 yillik ixtisoslashtirilgan tayyorlov (5-6-sinf)ni o'z ichiga oladi. Fundamental tayyorlov bosqichida o'quvchilarga ingliz tili, ona tili va matematika fanlari o'qitiladi. O'quvchilarning tanloviga ko'ra etika, estetika, mehnat

va jismoniy tarbiya kabi fanlar o'tiladi. O'qish so'ngida bitiruv imtihonini topshiradi va ta'limning keyingi bosqichiga o'tish uchun PSLE saxodatnomasiga ega bo'ladilar. Singapur ta'lim tizimining o'ziga xosligi noodatiy baholash tizimidir. Aksariyat ta'lim muassasalarida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi 9 ballik-A1-(eng yuqori), F9-(eng past) baholash mezonlari asosida o'lchanadi. Bunda A1/A2(a'lo), B3/B4(yaxshi), C5/C6(qoniqarli), D7 (fanni o'zlashtirish uchun eng kam ball) va E8/F9(qoniqarsiz) hisoblanadi. Maktablarda yakuniy reyting natijalari to'plangan ballar asosida belgilanadi. Singapurda boshlang'ich ta'lim majburiy bo'lib ota-onalar muassasaga pul to'laydilar. Ta'lim xarajati 9,4 AQSh dollari va yiliga bir marta to'lanadigan 79,4 AQSh dollarini tashkil qiladi. O'rta ta'lim uchun ota-onalar har oyda 14,4 dollar va har o'quv yili uchun bir marta 115,5 dollar to'laydilar. Universitetgacha bo'lgan davr ta'limi uchun xarajat oyiga 19,5 dollarni va yiliga bir marta to'lanadigan 158,8 dollarni tashkil etadi. Singapurning ta'lim siyosati hech bir bola, hatto buning uchun zarur moliyaviy mablag'ga ega bo'lmasa ham, ta'lim olish imkoniyatidan mahrum bo'lmasligini ta'minlaydi. Shu maqsadda davlat maktablari ham davlat, ham turli xayriya tashkilotlari tomonidan faol ravishda subsidiyalanadi. Kam ta'minlangan oilalarga yordam berish uchun maxsus davlat dasturlari mavjud: Moliyaviy yordam sxemasi (FAS) va Edusave dasturi. Moddiy yordam sxemasi jami oylik daromadi 1500 yoki 1800 AQSH dollaridan oshmaydigan oilalarga yordam beradi (oilada bolalar soniga qarab). FAS dasturiga mos keladigan talabalar barcha talab qilinadigan o'quv to'lovlaridan ozod qilinadilar va milliy imtihonlarni tayyorlashda qisman subsidiyalanadilar. 2005-yilda 15 000 o'quvchi va talabalar ushbu sxemadan foydalandilar.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Singapur ta'lim tizimi qanday tarixiy asosda shakllangan?
2. Boshlang'ich ta'lim bosqichi nechchi yil davom etadi?
3. Ta'lim tizimida innovatsiyalar qanday o'rin tutadi?
4. Singapurda o'quvchilarni raqobatbardosh kadr sifatida tayyorlash qanday amalga oshiriladi?
5. Axborot texnologiyalarining ta'limdagi roli nimada?

6. Singapur ta'lim tizimi xalqaro miqyosda qanday natijalarga erishgan?
7. Singapur ta'lim tizimining kelajakdagi ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?

11-mavzu. Xitoy oliy ta'lim muassalari faoliyati

Reja:

1. Xitoy oliy ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari
2. Oliy ta'lim muassasalarining asosiy faoliyat yo'nalishlari va yutuqlari
3. Xitoy oliy ta'lim tizimining xalqaro integratsiyasi va kelajakdagi rivojlanish strategiyasi

Tayanch so'zlar:

Xitoy oliy ta'limi, universitetlar, ilmiy-tadqiqot, innovatsiya, texnologiya, xalqaro hamkorlik, 985 va 211 loyihalari, ta'lim sifati, kadrlar tayyorlash, global reytinglar, akademik erkinlik, talabalar almashinuvi, zamonaviy pedagogika, davlat siyosati, raqamli ta'lim.

Xalqaro hamkorlik har bir oliy ta'limning maqsadi va bu orqali ular o'zaro tajriba almashish bilan birga bir-birlaridan juda ko'p narsalarni o'rganish imkoniga ega bo'ladi.

Ayni shu maqsadda joriy yilning 22 oktyabr – 1 noyabr kunlari Xitoy Xalq Respublikasining “Beijing International Chinese College” tomonidan oliy ta'lim yo'nalishlarida faoliyat yurituvchi rahbar-kadrlar uchun xitoy ta'lim tizimini o'rganish va tajriba almashish bo'yicha seminar-treningda ishtirok etish maqsadida Pekin shahrida xizmat safarida bo'ldim.

Xizmat safari davrida Pekin texnologiya universitetining Gengdan instituti faoliyati bilan tanishdik. Gengdan instituti Xitoyda xususiy oliy ta'limning yangi ta'lim mexanizmi va shakliga muvofiq faoliyat yurituvchi mustaqil oliy ta'lim muassasasidir.

Shuningdek, 80-sonli maktabda bo'ldim. U yerda 3000 dan ortiq o'quvchi, jumladan, 300 nafar chet ellik o'quvchi tahsil oladi. Har yili ko'plab taniqli o'qituvchilar chet elga tashrif buyurish va o'qish, ta'lim masalalarini muhokama

qilish, o'qitish tajribasini almashish, ilg'or mamlakatlar maktablari bilan ilmiy tadqiqotlar olib borish, xalqaro konferensiyalarda ishtirok etish va hokazolar uchun boradilar. Maktab AQSH, Avstraliya, Germaniya, Janubiy Koreya, Yaponiya, Kanada va boshqa davlatlar bilan hamkorlik qiladi. Shuningdek, u xitoylik talabalarga chet elda o'qish, chet eldagi do'stlik maktablarida qatnashish va xorijdagi qishki va yozgi lagerlarda qatnashish imkoniyatini beradi. Xalqaro talabalarga ham maktabga kirishga ruxsat beriladi.

Pekin shahridagi o'rganishlarda eng e'tiborimni tortgan narsa maktab ta'limi bo'ldi. Birgina maktab kutubxonasida 36 ming xil kitob, mutolaa uchun 20 ta alohida xona, madaniy xordiq uchun ham joylari mavjud.

Maktab tizimida erkinlik bor. Bir sinfda 18-20 nafar bola, ayrim xonalarda umuman parta-stul yo'q, gilam to'shab qo'yilgan. Ayrimlarida ikkalovi ham bor. O'quvchi istasa yerda, istasa stulda o'tirib darsni tinglashi mumkin. Har bir sinf xonasida oynali ikkita eshik. Bu ichkaridagi dars jarayonini kuzatish imkonini beradi.

Maktabda umuman texnik xodimlar yo'q. O'quvchilar o'zlari hamma joyni navbatchilik asosida tozalashadi. Dars vaqtida yo'qlama qilinmaydi, sababi butun maskanda kamera, monitor orqali yo'qlama qilish imkoni mavjud. Maktab ta'limi 3 bosqichga bo'linadi. Birinchisi, 1-6 sinfda boshlang'ich, bu vaqtda bola baholanmaydi. 6-sinf yakunida imtihon topshirilib, keyingi bosqichga o'tiladi. 7-sinfdan 9-sinfgacha 2-bosqich bo'lib, 3 yil o'qigach, oxirgi bosqich, 10-,11-,12-sinflardagi ta'limni olishadi. O'quvchi yiliga ikki marta imtihon topshirib, bilimlari baholanadi. 12-sinf yakunida yagona imtihon markazi orqali imtihon topshirib, universitetlarga kirishlari mumkin.

Shuningdek, safar davomida juda ko'plab maskanlarda, jumladan, ta'lim nashriyot uyiga tashrif buyurib, Xitoyda xattotlik san'atining rivojlanishi, xitoy oliy ta'lim muassasalari uchun nashr etilayotgan darslik va o'quv qo'llanmalar bilan tanishishga muyassar bo'ldim.

Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali hamda Xitoyning Gendan instituti bilan kelgusida tegishli sohalar kesimida hamkorlik qilish bo'yicha

memorandum imzolandi. Pekin xalqaro xitoy kolleji bilan kelgusida xitoy tilini o'qitish, ta'lim sohasida xamkorlik qilishga kelishib olindi.

Xulosa o'rnida aytish joizki, yuqorida keltirilgan taassurotlarning o'zidanoq Xitoy ta'limidan o'rgansa bo'ladigan jihatlar ko'pligini anglash mumkin.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Xitoyda oliy ta'lim tizimi qanday tarixiy bosqichlardan o'tgan?
2. "985" va "211" loyihalarining maqsadi nimadan iborat?
3. Xitoy universitetlarining asosiy faoliyat yo'nalishlari nimalardan iborat?
4. Ilmiy-tadqiqot va innovatsiyalar oliy ta'limda qanday ahamiyatga ega?
5. Xitoy oliy ta'lim muassasalari xalqaro miqyosda qanday hamkorliklar olib bormoqda?
6. Global reytinglarda Xitoy universitetlari qanday natijalarga erishgan?
7. Xitoy oliy ta'lim tizimining kelajakdagi ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?

12-mavzu. Kanada ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari

Reja:

1. Kanada ta'lim tizimining shakllanishi va tuzilishi
2. Ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari va yutuqlari
3. Kanada ta'lim tizimining taraqqiyot yo'nalishlari va islohotlari

Tayanch so'zlar:

Kanada ta'lim tizimi, federal boshqaruv, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, innovatsiya, sifatli ta'lim, ikki tillilik, raqamli ta'lim, inklyuziv ta'lim, xalqaro hamkorlik, grantlar va stipendiyalar, ilmiy-tadqiqot, uzluksiz ta'lim, ta'lim islohotlari.

Kanadada dunyodagi eng yaxshi ta'lim muassasalarining bir qismi joylashgan.

Kanadada davlat tomonidan moliyalashtirilgan malaka oshirishning qat'iy va juda ko'p miqdordagi subsidiyalashtirilgan tartibi mavjud bo'lib, u odatda keng miqyosda kuzatilgan. Shunday qilib, ko'rsatmalar doirasining bir nechta qismlari

hududlar o'rtasida farq qilishi mumkin. Qanday bo'lmasin, hukumat ko'rsatmalariga binoan, ta'lim darajasi butun mamlakat bo'ylab ishonchli bo'lib qolmoqda.

Kanadada ham ochiq, ham xususiy maktab bazasi mavjud. Kanada hukumati bolalar bog'chasidan ixtiyoriydan keyingi bosqichga qadar o'qitishni jadal moliyalashtiradi va odatdagidek YaIMning olti foizini o'qitishga sarflaydi. Bu shuni anglatadiki, Kanada OECD davlatlari orasida odatdagidan ko'proq o'qitishga sarflaydi.

Qoida tariqasida, o'quv doirasi uchta darajaga bo'linadi:

muhim

ixtiyoriy

Post-ixtiyoriy

Xususiy maktablar va boshqa repetitorlik tizimlari, masalan, qat'iy maktablar - har uchala darajadan ham foydalanish mumkin.

Kanadadagi ko'rsatmalarga ular besh yoshga to'lgan yoshda kirishlari mumkin (bolalar Ontario va Kvebekdan tashqari, bolalar bir yil oldin boshlashlari mumkin). Bolalar bog'chasi hududga bog'liq ravishda o'z xohishiga ko'ra bo'lishi mumkin. Quyidagi jadval, qoida tariqasida, bolalarning sinfga borishi uchun talab qilinadigan yoshni ko'rsatadi (e'tibor bering, old shartlar o'z-o'zini o'qitishga qarama-qarshi bo'lishi mumkin, bu butun Kanada bo'ylab qonuniydir).

Asosiy ta'lim

Aks holda boshlang'ich maktab deb nomlanadigan ushbu daraja bolalar bog'chasidan yoki 1-sinfdan (olti yoshdan etti yoshgacha) ishlaydi va 8-sinfga (13 yoshdan 14 yoshgacha) o'tadi. O'quv yili odatda sentyabrdan keyingi iyungacha davom etadi.

Ixtiyoriy ta'lim

Aks holda o'rta maktab deb nomlanadigan ushbu daraja 9-sinfdan (14 yoshdan 15 yoshgacha) 12-sinfgacha (17 yoshdan 18 yoshgacha) davom etadi. Ontario 12+ sinfiga ega. Kvebekda talabalar 16 yoshga qadar o'rta maktabda tahsil olishadi, keyin ular ikki yillik bepul moliyalashtiriladigan CEGEP maktabida

davom etishlari mumkin, bu erda talabalar kollejni tashkil etish to'g'risidagi guvohnomani yoki professional tasdiqni olishlari mumkin.

Fakultativ ta'lim

Kanadada maktablar va kollejlarning keng tizimi mavjud bo'lib, ular butun dunyodagi ixtiyoriy mashg'ulotlarni taklif qilishadi.

Kanadadagi yordamchi ko'rsatmalar bilan tanishib chiqing.

Kanadada butun mamlakat bo'ylab shahar va qishloq joylarida joylashgan ko'plab global miqyosda qabul qilingan kollej dasturlari mavjud. Kanada kollejlari berilgan darajalar odatda dunyodagi turli xil kollejlarning darajalariga teng deb qabul qilinadi.

Kollej yili asosan sentyabrdan aprelga yoki maygacha davom etadi va ikki semestrni yoki muddatlarni o'z ichiga oladi. Ko'plab yordamchi tashkilotlar o'rta semestrda uchinchi semestrda kurslarni olishning alternativasini taklif qilishadi. Odatda, talabalar kollejda imtihon dasturini sentyabrda (qoida tariqasida) yoki yanvarda boshlashlari mumkin.

Maktab loyihalari doimiy ravishda olib borilishi mumkin va talabalar yil davomida turli yo'nalishdagi kurslarni boshlashlari mumkin.

Ingliz va frantsuz tillarida o'qitish

Universal talabalar Kanadaning ikkala hokimiyat lahjalarida ham diqqatni jamlashga qaror qilishlari mumkin. Kanadada har qanday darajadagi sinfga borish uchun talabalar ikki lahjani yaxshi bilmasliklariga qaramay, bir nechta tashkilotlar ikki lahjada ko'rsatma berishlari mumkin.

Kanadaning katta qismida ingliz tili maktab darajasida o'qitishning asosiy tili hisoblanadi. Qanday bo'lmasin, frantsuz tilida o'qitish butun millat tomonidan keng qamrab olinadi. Asosiy qo'llanma tiliga qaramay, frantsuz yoki ingliz tillari keyingi til sifatida boshidan buyon o'qitilgan.

Kvebekda, odatda, o'rta maktabni tugatguncha talabalar frantsuz tilida darsga borishlari kerak. Bola ingliz tilida ko'rsatma olish uchun bir nechta imtiyozlarga ega:

Bolaning onasi yoki otasi Kanadada ingliz tilidagi asosiy tekshiruvlarni qidirib topganligi sababli;

Agar yosh bola yoki bola qarindoshlari o'zlarining ibtidoiy yoki yordamchi maktab ko'rsatmalarini ingliz tilida Kanadada olgan bo'lsalar (agar bolaning onasi yoki otasi Kanadada yashovchi bo'lsa);

Bolaning onasi yoki otasi 26 yil 1977 avgustdan keyin Kvebekdagi sinfga borganligi sababli va u erda ingliz tilida ko'rsatma berish huquqiga ega bo'lishi mumkin edi (agar bolaning onasi yoki otasi Kanada fuqarosi bo'lsa).

Bundan tashqari, vasiylari qisqa vaqt ichida Kvebekda bo'lganlar (masalan, ish yoki o'qish litsenziyasida), ingliz tilida darsga borishlari mumkin.

Qanday bo'lmasin, qoida tariqasida, Kanadaga yangi kelganlar Kvebekka joylashganda, ularning farzandlari frantsuz tilida davlat tomonidan moliyalashtiriladigan maktabga borishlari shart. Hech bo'lmaganda ingliz tilida o'qituvchilarning shaxsiy tanloviga kirish mumkin bo'lishi mumkin

Mustahkamlovchi savollar:

1. Kanada ta'lim tizimi qanday shakllangan va kim tomonidan boshqariladi?
2. Boshlang'ich va o'rta ta'lim bosqichlari qanday davom etadi?
3. Ikki tillilik (ingliz va frantsuz tillari) ta'lim tizimida qanday o'rin tutadi?
4. Kanadada ta'lim sifatini oshirish uchun qanday islohotlar amalga oshirilgan?
5. Raqamli va inklyuziv ta'lim dasturlari qanday natijalar bermoqda?
6. Kanada oliy ta'lim tizimi xalqaro miqyosda qanday nufuzga ega?
7. Kanada ta'lim tizimining kelajakdagi taraqqiyot yo'nalishlari nimalardan iborat?

13-mavzu. Turkiyadagi ta'lim muassasalari faoliyati mazmuni.

Reja:

1. Turkiya ta'lim tizimining shakllanishi va tuzilma bosqichlari
2. Turkiyadagi ta'lim muassasalarining asosiy faoliyat yo'nalishlari
3. Zamonaviy islohotlar va ta'lim tizimining rivojlanish strategiyasi

Tayanch soʻzlar:

Turkiya taʼlim tizimi, maktabgacha taʼlim, boshlangʻich taʼlim, oʻrta taʼlim, oliy taʼlim, davlat va xususiy maktablar, madaniyat va qadriyatlar, islohotlar, raqamli taʼlim, xalqaro hamkorlik, ilmiy-tadqiqot, innovatsiya, kadrlar tayyorlash, sifatli taʼlim, milliy rivojlanish, taʼlim siyosati.

Turkiya Respublikasi taʼlim tizimi mamlakatning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy taraqqiyotida muhim oʻrin tutadi. Taʼlim sohasidagi siyosat **Turkiya Konstitutsiyasi** va **Milliy taʼlim toʻgʻrisidagi qonun** asosida olib boriladi. Barcha taʼlim muassasalari faoliyati **Milliy taʼlim vazirligi (Millî Eğitim Bakanlığı – MEB)** tomonidan muvofiqlashtiriladi.

Taʼlimning bosh maqsadi — **milliy qadriyatlarga sodiq, zamonaviy bilim va koʻnikmalarga ega, mustaqil fikrlovchi shaxsni** shakllantirishdir.

I. Taʼlim tizimining umumiy tuzilmasi

Turkiya taʼlim tizimi **12 yillik majburiy oʻqish** tamoyiliga asoslangan boʻlib, quyidagi bosqichlardan iborat:

1. **Maktabgacha taʼlim (Okul öncesi eğitim)** — 3–6 yoshli bolalar uchun.
 - Maqsadi: bolaning nutqi, hissiyoti, mustaqil fikrlash va ijtimoiy koʻnikmalarini rivojlantirish.
 - Davlat va xususiy bogʻchalar faoliyat yuritadi.
 - Oxirgi yillarda bu bosqichda ishtirok etish darajasi 60% dan oshgan.
2. **Boshlangʻich taʼlim (İlkokul)** — 4 yil davom etadi (1–4-sinflar).
 - Dasturlar oʻqish, yozish, matematika, hayot bilimi, sanʼat, jismoniy tarbiya va axloqiy tarbiya fanlarini oʻz ichiga oladi.
3. **Oʻrta taʼlim (Ortaokul)** — 4 yil (5–8-sinflar).
 - Fanlar: matematika, tabiiy fanlar, tarix, din, axloq, texnologiya, xorijiy til, musiqa, sport.
 - Oʻquvchilar yakunda **Liselere Geçiş Sistemi (LGS)** imtihonini topshiradilar.

4. **O'rta maxsus ta'lim (Lise)** — 4 yil (9–12-sinflar).
 - Umumta'lim, texnik, kasbiy yoki diniy yo'nalishlarda.
 - Lise bitiruvchilari universitetga kirish uchun **Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS)** imtihonini topshiradilar.
 5. **Oliy ta'lim (Yükseköğretim)** — 2 yillik kollejlardan 4 yillik bakalavrlik, magistratura va doktorantura bosqichlarigacha.
 - Universitetlar **Yükseköğretim Kurulu (YÖK)** tomonidan nazorat qilinadi.
 - 200 dan ortiq universitet mavjud, ularning 70 dan ortig'i xususiy (vakıf universitetlari).
-

II. Ta'lim muassasalari turlari va ularning faoliyati

1. Davlat muassasalari

- Barcha fuqarolar uchun bepul ta'lim ta'minlaydi.
- Darsliklar, transport va ayrim ijtimoiy xizmatlar bepul.
- Maktablarda umumiy milliy o'quv dasturi asosida ta'lim beriladi.

2. Xususiy muassasalar (Özel okullar)

- Zamonaviy o'qitish texnologiyalari, chet tillarga e'tibor bilan ajralib turadi.
- Ko'pchiligi xalqaro o'quv dasturlariga (IB, Cambridge) asoslanadi.
- O'quvchilarni xorijiy universitetlarga tayyorlaydi.

3. Kasb-hunar va texnik litseylar

- O'quvchilarni mehnat bozoriga tayyorlaydi.
- Mashinasozlik, turizm, tibbiyot, informatika kabi yo'nalishlarda ta'lim beradi.

- Bitiruvchilar amaliyot asosida darhol ish topish imkoniga ega.

4. Imom-hatip maktablari

- 1924 yildan boshlab faoliyat yuritadi.
- Diniy bilimlar bilan bir qatorda dunyoviy fanlar ham o'qitiladi.
- Maqsad: diniy madaniyatli, lekin ilmiy asosda fikrlaydigan shaxsni shakllantirish.

5. Oliy ta'lim muassasalari

- Universitetlar, texnika institutlari, san'at akademiyalari.
- Ilmiy-tadqiqot markazlari faol.
- “Bologna jarayoni”ga qo'shilgan — diplomlar Yevropa miqyosida tan olinadi.

III. Ta'lim muassasalari faoliyatining asosiy yo'nalishlari

1. Ta'lim-tarbiya birligini ta'minlash.

Har bir o'quvchi nafaqat bilim, balki milliy g'urur, insoniylik, halollik kabi qadriyatlarga o'rgatiladi.

2. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish.

- **FATİH loyihasi** orqali maktablarga interaktiv doskalar, planshetlar, raqamli darsliklar yetkazilgan.

- Elektron kundaliklar, onlayn ta'lim tizimlari keng joriy etilgan.

3. Chet tillarni chuqurlashtirib o'qitish.

- Deyarli barcha maktablarda ingliz tili o'qitiladi.
- Xususiy maktablarda qo'shimcha fransuz, nemis, arab tillari ham mavjud.

4. Inson huquqlari va inklyuziv ta'lim.

- Nogiron bolalar uchun moslashtirilgan dasturlar mavjud.
- Gender tengligi, ijtimoiy adolat tamoyillari targ'ib qilinadi.

5. Xalqaro hamkorlik va talabalar almashinuvi.

- **Erasmus+, Mevlana, Farabi** dasturlari orqali talabalar xorijda o'qish imkoniga ega.
- Turkiya oliygohlari dunyoning 100 dan ortiq davlatlari bilan hamkorlik qiladi.

IV. Ta'lim sifatini oshirish bo'yicha islohotlar

- O'qituvchilar uchun **malaka oshirish markazlari** tashkil etilgan.

- Maktablar reytingi, o‘quvchi yutuqlari, dars samaradorligi muntazam tahlil qilinadi.

- Yangi o‘quv dasturlarida **tanqidiy fikrlash, kreativlik va muloqot ko‘nikmalari** ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan.

- Har yili **Milliy ta’lim kengashi (Eğitim Şûrası)** yig‘ilishi o‘tkazilib, strategik rejalashtirish amalga oshiriladi.

V. Muammolar va yechimlar

Muammolar:

- Qishloq joylarda ta’lim sifati pastroq.
- Universitet bitiruvchilarining ish bilan ta’minlanish darajasi ayrim sohalarda past.
- Xususiy ta’limning narxi yuqori.

Yechimlar:

- Davlat tomonidan ta’limga ajratiladigan budjet yildan-yilga oshmoqda.
 - Onlayn ta’lim imkoniyatlari kengaytirilmoqda.
 - Ijtimoiy tenglikni ta’minlash uchun stipendiyalar soni ortmoqda.
-

VI. Xulosa

Turkiyadagi ta’lim muassasalari faoliyati **milliy qadriyatlar** va **zamonaviy bilimlar uyg‘unligi** asosida olib boriladi. Ular yosh avlodni:

- zamonaviy fikrlovchi,
- texnologiyani egallagan,
- xalqaro raqobatbardosh,
- o‘z milliy ildizlariga sodiq shaxslar sifatida tarbiyalashni maqsad qilgan.

Turkiya ta’lim tizimi bugungi kunda Markaziy Osiyo, Yaqin Sharq va Yevropa mamlakatlari orasida **eng tez rivojlanayotgan** tizimlardan biri sifatida tan olinmoqda.

Mustahkamlovchi savollar:

1. Turkiya ta’lim tizimi qanday tarixiy asosda shakllangan?

2. Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichlari qanday tashkil etilgan?
3. Turkiyadagi davlat va xususiy ta'lim muassasalari o'rtasidagi farqlar nimalardan iborat?
4. Oliy ta'lim tizimida qanday muhim yo'nalishlar mavjud?
5. Raqamli ta'lim va innovatsiyalar ta'lim jarayonida qanday o'rin tutadi?
6. Turkiya ta'lim tizimi xalqaro hamkorlikda qanday natijalarga erishgan?
7. Turkiya ta'lim muassasalarining kelajakdagi rivojlanish strategiyasi nimalardan iborat?

14-mavzu. Italiyada ta'limning rivojlanish yo'nalishlari

Reja:

1. **Italiya ta'lim tizimining tuzilmasi va asosiy bosqichlari**
– Ta'lim tizimining tarixiy shakllanishi, davlat tomonidan boshqarilishi, majburiy ta'lim yoshi.
2. **Ta'lim tizimidagi islohotlar va rivojlanish yo'nalishlari**
– Raqamlashtirish, xalqaro hamkorlik, kasbiy ta'limni rivojlantirish, universitet tizimining modernizatsiyasi.
3. **Italiya ta'limining zamonaviy muammolari va ularni bartaraf etish choralari**
– Mintaqaviy farqlar, o'qituvchilar malakasi, ta'lim sifati, ijtimoiy tenglik masalalari.

Tayanch so'zlar:

Italiya, ta'lim tizimi, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, islohot, raqamlashtirish, kasbiy ta'lim, xalqaro hamkorlik, universitetlar, modernizatsiya, sifat, innovatsiya, mintaqaviy farqlar, o'qituvchi malakasi.

Italiyaning umumiy o'rta ta'lim tizimi uch bosqichni o'z ichiga oladi:

- Besh yil davom etadigan boshlang'ich ta'lim;
- Uch yillik ta'limning 1-bosqichi;
- Besh yil davom etadigan o'rta ta'limning ikkinchi bosqichi.

Boshqa mamlakatlardan kelgan talabalar p.f.ga ega bo'lishlari mumkin. to'g'ridan-to'g'ri xalqaro maktablarda yoki xususiy maktablarda ta'lim olish.

Italiyada o'qish uchun 6 yoshga to'lgan odamlar boshlanadi. Ular boshlang'ich maktabda o'qishni boshlaydilar. Dastlabki 2 bosqichni to'lash keraksizdir. Boshlang'ich maktabdagi barcha asosiy darslar o'qish, yozish, rasm chizish, matematika va boshqalar - majburiydir. Bolalar dinni faqat o'zlarining xohishlariga ko'ra o'rganadilar. O'qish davrida boshqa mamlakatlardan kelgan talabalar italyan tilini o'rganishlari mumkin. Italiya maktab o'quv dasturida ko'pincha bitta chet tilini o'qitishni o'z ichiga oladi. O'quv haftasi besh kundan iborat (taxminan 30 soat). Har bir bosqich oxirida talabalar sinovdan o'tkaziladi. Bunday holatda, biz o'rgangan raqamlar o'rniga, baholash uchun ("yaxshi", "a'lo" va hokazo) baholash tizimi qo'llaniladi.

Davlat ta'lim maktablarida darslar juda ko'p talabalarni o'z ichiga oladi. Taxminan 5 foiz o'quvchilar tahsil oladigan mustaqil maktablarda ularning soni ozroq. Ta'lim dasturi davlatga mutlaqo o'xshashdir, ammo ularga sertifikatlar berilmaydi. Bunday maktablarning bitiruvchilari sertifikat olish uchun davlat imtihonlaridan o'tishadi.

Abituriyentlar 5 yillik o'qish muddatini tugatgandan so'ng (birinchi 2 bosqich) imtihonlarni og'zaki va yozma shaklda topshiradilar. Imtihonlar natijalariga ko'ra, o'quvchilar boshlang'ich maktablarning sertifikatlarini olishadi va keyin o'rta maktabda o'qitishadi va bu o'quv o'n to'rt yil davom etadi. Ushbu bosqichda abituriyentlarga italyan tili, tarixi, geografiyasi, arifmetika va tabiiy fanlar, chet tili, san'at, musiqa o'qitiladi. Har o'quv yilining oxirida talabalar "o'tgan yoki o'tmagan" deb baholangan imtihonlarni topshirishadi. Talaba o'rta maktabni tugatgandan so'ng, u arifmetikadan va chet tilidan yozma, boshqa fanlardan og'zaki imtihon topshiradi.

Sertifikatni olgan holda maktablar, abituriyentlar oliy o'rta maktab tizimiga kiruvchi turli xil o'quv yurtlariga borishlari mumkin. Bu kasb-hunar o'quv yurtlari (texnik institutlar, Texnikumlar, san'at maktablari) va litseylar. Ular u yerda 14 yoshdan 19 yoshgacha o'qishadi.

Italiya universitetlariga kirishga tayyorgarlik

Tayyorgarlik jarayoni litseylarda olib boriladi va quyidagi turlarga bo'linadi:

- Klassik
- Texnik
- Tabiiy fanlar

Litseylarning o'quv tizimiga italyan adabiyoti, lotin, matematika, fizika, fan, falsafa va tarix kiradi. O'quvchilar Frantsiyadagi BAC imtihonlariga o'xshash imtihonlarni topshirishadi, shundan so'ng ularga kollejga borishga imkon beradigan tayyorlik sertifikatleri beriladi.

Klassik litseyda besh yilga mo'ljallangan dasturlar mavjud. Gumanitar fanlarga qaratilgan, ammo tabiiy fanlar 2-bosqichda o'qitiladi. Tabiiy fanlar litseylari tabiatshunoslik kurslarida chuqur o'qitilgan. Litsey litseylari chet tillaridan dars beradi va adabiyot va tarix fanlaridan dars beradi. Ushbu bosqichda Italiya texnik ta'limi texnik institutlarda olib boriladi va besh yil davom etadi. Boshqa fanlar, shu jumladan san'at sohalarida kasbiy tayyorgarlik prof. institutlar, badiiy litseylar, san'at universitetlari.

Har bir o'quv dasturi diplomni tugatgandan so'ng berishni o'z ichiga oladi. Diplomlarning quyidagi turlari beriladi: klassik, ilmiy, lingvistik, texnik, boshqaruv, iqtisodiy va boshqalar. Ushbu diplomlarning har biri sizga Italiya universitetlariga kirishga imkon beradi.

Italiya universitetlarida o'qish

Italiya institutlarida ta'lim olishning afzalliklari

- Italiya davlat institutida o'qish uchun to'lov taxminan 500 evroni tashkil etadi - 1 o'quv yili, mustaqil oliy o'quv yurtlarida esa bitta o'quv yili uchun 8500 dan 25000 evrogacha.

- Ushbu mamlakat moda dizaynerlari va dizaynerlarini o'qitish sohasida etakchi hisoblanadi.

- Xususiyl universitetlarda o'qish italyan va ingliz tillarida olib boriladi.
- Bu mamlakatda italyan tilini o'rganish qiyin emas.

- Italiya dunyodagi eng go'zal davlatlardan biri bo'lib, ushbu mamlakat aholisi bizga ma'naviy va hayot tarzida yaqin.

Italiya oliy ta'lim tizimi ikki sektordan iborat:

1. Universitet

Ushbu sektor kurslar, fanlar va sohalar, shuningdek, mavjud texnologiyalar darajalari va tipologiyalar soni bo'yicha yanada rivojlangan.

2. Universitetdan tashqari ikkita asosiy yo'nalish mavjud

- Italiya Ta'lim vazirligi yoki Italiya madaniyat kengashi tomonidan boshqariladigan san'at institutlarida (dizayn o'quv yurtlari, tasviriy san'at maktablari, konservatoriyalar) ta'lim;

Davlat tomonidan o'tkazilgan kasbiy tadqiqotlar.

O'qitish tili

Ushbu davlatda o'qitish italyan va ingliz tillarida olib boriladi. Ko'pgina xususiy universitetlar ingliz tilida dars beradi, kam sonli davlat universitetlari, o'quv va moda institutlarining filiallari.

Italiya dizayn maktablari

Ushbu mamlakatdagi dizayn va moda maktablari dunyo etakchilaridir. Ushbu maktablarda ikkita oliy ma'lumot olish, o'qish darajasini oshirish uchun tezkor darslar olib borish va turli yo'nalishlarda yozgi mashg'ulotlardan o'tish mumkin:

- moda dizayni
- ichki dizayn
- dizayner grafikasi
- aksessuar dizayni
- brend dizayni
- imidj bo'yicha maslahatchi
- reklama dizayni
- Landshaft dizayni
- Me'moriy dizayn
- Interfaol dizayn
- avtomobil dizayni

- media dizayn
- Sahna dizayni va boshqalar.

Bundan tashqari, **World.uz** nafaqat O'zbekiston abituriyentlari uchun, balki MDHning barcha davlatlari talabalari uchun quyidagi ta'lim muassasalarida Italiyada tahsil olish imkoniyatini beradi.

- Ca Foscari universiteti
- Tor Vergata universiteti
- Kassino universiteti
- Messina universiteti
- Rimdagi La Sapienza Universiteti
- Dizayn va moda instituti
- Yevropa moda maktabi
- Arxitektura akademiyasi
- Belle Artie dizayn akademiyasi

Dizayn maktablarida o'qish muddati 14 kundan to'rt yilgacha. Treningdan so'ng talabalarga sertifikat, bakalavr yoki magistr darajasidagi diplom beriladi. Ushbu o'quv yurtlarida ta'lim ingliz va italyan tillarida olib boriladi.

Bu mamlakatda davlat litsenziyasiga ega bo'lgan qirq ettita davlat universiteti va yana 9 xususiy universitet mavjud. O'rta asrlardan ko'plab urf-odatlar mavjud. Ta'til kunlarida talabalar Robin Gud kabi maxsus shapka kiyadilar va "yangi boshlang'ich" talabalarga kirishlari kerak.

Kreditlar

Italiya universitetlarida kredit tizimi mavjud. Bunday kredit yigirma besh soatlik o'qish vaqtiga to'g'ri keladi. Har yili talaba oltmishta kredit oladi.

Akademik dasturlar

Ushbu mamlakatdagi universitetlarda alohida dasturlar "uzoq ikki tsikl" ga ega - stomatologiya, tibbiyot, farmatsevtika, veterinariya meditsinasi va arxitektura. Diplom olish uchun siz ikkala tsiklni tugatishingiz va uch yuzdan 360 gacha kredit olishingiz kerak. Dasturlarning davomiyligi besh yildan olti yilgacha. Ushbu dasturlarda o'qish uchun siz kirish imtihonlaridan o'tishingiz kerak.

Laurea diplomiga, bakalavr darajasiga ega bo'lish uchun talaba uchun to'rt yildan olti yilgacha ingliz tili tizimida o'qish kerak. Holbuki filologlar ushbu darajadagi diplomni 4 yildan keyin Italiya universitetida, kimyogar va arxitektorlarda - 5 yil, vrachlarda - 6 yil olishadi.

Undan keyin "Universitet diplomi" nomi ostida "Magistr" darajasi mavjud. O'qish muddati - 3 yil. Bundan tashqari, ikki yil davom etadigan kurs mavjud bo'lib, uning natijalari ingliz tilida "magistr" darajasini beradi.

Italiya universitetida o'qish davomida talabalar yigirmaga yaqin fanlarni o'zlashtirishlari kerak. Italiya o'quv yurtida ma'ruza o'qish talabalar uchun zarur va ular hatto ma'ruzalarga qatnashgan kunlarni shaxsiy qaydnomada qayd etishadi. Talaba bitirganida, u diplomini himoya qilishi kerak. Himoyaviy bahoning asosiy ulushi talaba tomonidan o'tkazilgan barcha imtihonlar natijalarining arifmetik o'rtacha ko'rsatkichidir. Talabaning ishlashiga qarab, yakuniy baho tushirilishi yoki ko'tarilishi mumkin. Agar talaba imtihon va diplom ishi uchun belgilangan muddatga javob bermasa, u kerakli darajada o'qishni davom ettirish imkoniyatiga ega. Agar siz o'tmasangiz, uni har doim qaytarib olishingiz mumkin. Albatta, bu kamroq asabiylashadi, lekin talaba juda mas'uliyatli bo'lishi kerak.

36 oy davom etadigan maxsus amaliyotni tugatgandan so'ng, talaba doktorlik dasturiga kirish imkoniyatiga ega. Bu yerda u sinovdan o'tadi. Muvaffaqiyatli topshirilgan testlarga stipendiya beriladi. Doktorantlar asosan Italiyada va boshqa shtatlarda ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanmoqdalar. Diplomni himoya qilganlarga doktorlik darajasi beriladi.

Italiya institutlarida o'qishning boshlanishi odatda oktyabr yoki noyabrda, may-iyun oylarida tugaydi. Mustaqil institutlarda o'quv yili yanvar oyida boshlanishi mumkin. O'quv yili 3 ta mashg'ulotni o'z ichiga oladi, talaba imtihonni tanlash va vaqtini mustaqil ravishda hal qiladi (talabalar majburiy bo'lgan ba'zi imtihonlar bundan mustasno). Italiyada o'qish biznikidan farq qiladi, avvalambor imtihonlar uchun chiptalar ishlatilmaydi. Adabiyot, tilshunoslik, filologiyadan imtihonlar og'zaki ravishda o'tkaziladi. Barcha imtihonlarga puxta tayyorgarlik ko'rish kerak, chunki ma'ruzalarda talaba egallashi kerak bo'lgan bilimlarning

ozgina qismi mavjud. Hamma ham imtihonni muvaffaqiyatli topshirmaydi: talabalarning atigi 30 foizi diplom oladi.

Har bir professor ma'lum bir vaqtni qabul qiladi, u sizni tinglaydi va kerakli adabiyot bo'yicha tavsiyalar beradi. Agar sizda bunday ehtiyoj bo'lsa, unda siz o'zingizning asosiy mavzularingizdan biriga kurator tayinlash uchun murojaat qilish imkoniyatiga egasiz. U sizga o'qish, imtihonlar, zarur adabiyotlar va diplom himoyasi bo'yicha har doim tavsiyalar beradi. Shuningdek, siz barcha fakultetlarda joylashgan maslahat markaziga borishingiz mumkin, u yerda ular sizning ko'plab shubhalaringizni hal qilishga yordam beradi.

Italiya universitetlariga kirish talablari va tizimi

Italiyada o'qish o'rtasidagi asosiy farq "akademik erkinlik" dir, boshqacha aytganda, har bir talaba ruxsat etilgan shartlarga javob bersa, institutga kirish imkoniyatiga ega. O'qishning birinchi bosqichiga kelgan boshqa davlatlardan da'vogarlar kirish imtihonlarini topshirishmaydi; shuning uchun oddiy ma'lumot haqida o'rta ma'lumot haqida o'qishga kirish mumkin.

Biroq, o'zbekistonlik abituriyentlar uchun davlat universitetida yoki Laurea davlatining bakalavr yoki davlat diplomlari namunasini beradigan mustaqil institutda o'qishga kirishga yo'l qo'yilmaydi - sizga Italiya yoki boshqa chet el maktablarida qo'shimcha bir yillik o'qish kerak. O'zbekiston institutida yoki xorijiy universitetning birinchi kursini tugatgan.

Yuqorida aytilganlarning barchasini inobatga olgan holda, Italiyadagi ko'pgina universitetlarda shaxsiy til sinovlari dasturi mavjud. Bunday test ko'pincha grammatikaga oid savollar, matnni tarjima qilish va o'qituvchi bilan suhbat orqali amalga oshiriladi. Garchi italyan va ingliz tillarida imtihon topshirish yaxshiroq bo'lsa-da, bu talabaga Italiya vizasini rasmiylashtirish uchun kerak.

Dizayn maktablari va tasviriy san'at maktablari, aksincha, tanlov asosida abituriyentlar tanlovini o'tkazadilar, bu juda katta, chunki bunday muassasalarda o'qish juda obro'li. Arizachi shaxsiy portfoliosini taqdim etishi shart.

Italiyalik talaba vizasi berilishi uchun siz havoriy sertifikatini yoki diplomini olishingiz kerak. Ushbu protsedura elchixonada yoki konsullikda amalga oshirilishi mumkin.

Italiyada o'qish paytida ishlash

Italiyadagi ko'p talabalar pul ishlashadi. Chet ellik talabalarga bo'sh vaqtlarida ishlashga ruxsat beriladi (7 kun ichida 20 soat). Talabalar soatiga o'n evrogacha pul to'laydilar. To'lov miqdori asosan italyan tilini bilish tajribasiga va darajasiga bog'liq.

Italiya universitetini bitirish istiqbollari qanday?

Bitiruvchilar mehnat bozorida talab katta bo'lgan xalqaro standartlarga mos keladigan italiyalik diplomga ega bo'ladilar. Shuningdek, bitiruvchilar to'g'ridan-to'g'ri Italiyada ishga joylashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. 365 kun davomida siz ish topishingiz kerak!

Ta'lim muassasalari va Italiya universitetiga qanday kirish kerakligi, shuningdek Italiyada bepul o'qish imkoniyatlari haqida ko'proq ma'lumot olish uchun Italiyadagi mutaxassisimizga murojaat qilishingiz mumkin, bu yerda sizga eng mos universitetni topishingiz mumkin.

Mustahkamlash uchun savollar:

1. Italiyada ta'lim tizimi nechta bosqichdan iborat va ular qanday ataladi?
2. Italiya hukumati ta'lim tizimida qanday asosiy islohotlarni amalga oshirmoqda?
3. Raqamlashtirish va texnologiyalar Italiya ta'lim tizimida qanday o'rin tutadi?
4. Italiya oliy ta'lim tizimida xalqaro hamkorlik qanday yo'lga qo'yilgan?
5. Italiya ta'lim tizimida hozirgi kunda duch kelinayotgan asosiy muammolar nimalardan iborat?
6. Sizningcha, Italiya tajribasidan O'zbekiston ta'lim tizimi nimalarni o'rganishi mumkin?

15-mavzu. Avstraliyada ta'lim tizimi

Reja:

1. Avstraliya ta'lim tizimining umumiy tuzilmasi va boshqaruv tizimi

– Federal tuzilma, ta'lim siyosatini shtatlar asosida tashkil etish, majburiy ta'lim yoshi.

2. Avstraliya ta'lim tizimining asosiy bosqichlari

– Maktabgacha ta'lim, boshlang'ich, o'rta, kasbiy va oliy ta'lim bosqichlari, ularning mazmuni va davomiyligi.

3. Avstraliya ta'lim tizimining rivojlanish yo'nalishlari

– Innovatsiyalar, raqamli ta'lim, xalqaro hamkorlik, talabalar almashinuvi, sifat nazorati va inklyuziv ta'lim siyosati.

Tayanch so'zlar:

Avstraliya, ta'lim tizimi, federal boshqaruv, shtatlar, maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim, kasbiy ta'lim, universitet, raqamli ta'lim, xalqaro hamkorlik, inklyuziv ta'lim, sifat nazorati, innovatsiya, global raqobatbardoshlik.

Ta'lim har bir inson hayotida muhim jihatdir. Avstriyaning ta'lim tizimi boshqa mamlakatlardan farq qiladi va o'rganish va rivojlanish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu maqolada biz Avstriyada ta'lim haqida bilishingiz kerak bo'lgan hamma narsani ko'rib chiqamiz.

Avstriyada ta'lim tizimi uch bosqichda tashkil etilgan: boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim va oliy ta'lim. Boshlang'ich ta'lim bolalar bog'chasi va birinchi sinf maktabini o'z ichiga oladi. Bolalar bog'chasida ta'lim ixtiyoriy, ammo maktabga borish 6 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan barcha bolalar uchun majburiydir. Avstriyada o'rta ta'lim asosiy va o'rta maktablarni o'z ichiga oladi. Asosiy maktab to'rt yil davom etadi va umumiy ta'lim beradi. Asosiy maktabni tugatgandan so'ng, o'quvchilar to'liq o'rta ma'lumot to'g'risidagi guvohnoma oladilar. Keyin ular uch yil davom etadigan va ko'proq maxsus ta'lim beradigan o'rta maktabga kirishlari mumkin.

Davlat hududida 22 ta davlat va 16 ta xususiy ta'lim muassasalari mavjud. Har bir

universitetda ma'lum bir dasturga kirish uchun o'z talablari mavjud. Aksariyat hollarda universitetda o'qish nemis tilida olib boriladi, ammo ingliz tilini bilish bilan siz universitet talabasi bo'lishingiz ham mumkin. Universitetlar o'n bir yillik ta'limni qabul qiladilar, ya'ni o'qishga kirish uchun 12 yillik ta'limga ega bo'lish shart emas, eng muhimi sizning sertifikatigiz ularning standartlariga javob berishidir.

Agar sizning sertifikatigiz mos kelmasa, siz qo'shimcha imtihon topshirishingiz kerak bo'ladi. Qabul qilish uchun sizga tilni bilish sertifikati kerak (nemis yoki ingliz). Shuni hisobga olish kerakki, ko'plab ingliz tilidagi dasturlar magistraturaga hujjat topshirgan talabalarga taqdim etiladi.

Avstriyadagi oliy ta'lim talabalar uchun keng imkoniyatlarni taqdim etiladi. Talabalar universitetlar, politexnika va kasb-hunar kollejlari o'rtasida tanlov qilishlari mumkin. Universitetlar gumanitar fanlar, tabiiy va ijtimoiy fanlar, san'at, biznes va muhandislik kabi keng ko'lamli fanlar va fanlarni o'rganish uchun taklif qiladi. Politexnika ta'lim muassasalari muhandislik-texnika yo'nalishiga, kasb-hunar kollejlari esa amaliy ta'limga ixtisoslashgan bo'lib, muayyan kasbga tayyorgarligini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, Avstriyada mamlakatda o'qishni istagan xalqaro talabalar uchun turli dasturlar mavjud. Ko'pgina universitetlar xalqaro talabalar uchun almashinuv dasturlari va stipendiyalarni taklif qiladi. Shuningdek, nemis tilini o'rganish yoki oliy o'quv yurtlariga kirishdan oldin qo'shimcha ta'lim olishni xohlovchi talabalar uchun maxsus kurslar va dasturlar mavjud. Katta afzallik shundaki, talabalarga universitet shaharchasidan tashqarida o'qish paytida ishlashga ruxsat beriladi. Bu ularga o'z rivojlanishi va istalgan sohada tajriba orttirishi uchun ko'proq imkoniyat yaratadi. Avstriya ham yuksak madaniyatli mamlakat sifatida tan olingan. Avstriya boy madaniy meros va xilma-xillikka ega mamlakatdir. Bu talabalarga mahalliy madaniyat, san'at va tarix bilan tanishish uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim etadi. Aksariyat universitetlar talabalar bilimlarini kengaytirishlari va boshqa

talabalar bilan uchrashishlari uchun turli tadbirlar, seminarlar va to'garaklar tashkil qiladi.

Mustahkamlash uchun savollar:

1. Avstraliya ta'lim tizimining boshqaruvi qanday amalga oshiriladi?
2. Avstraliyada majburiy ta'lim necha yoshdan boshlanadi va necha yoshgacha davom etadi?
3. Avstraliya ta'lim tizimi nechta asosiy bosqichdan iborat?
4. Oliy ta'lim muassasalari faoliyatida qanday zamonaviy islohotlar amalga oshirilgan?
5. Avstraliya ta'lim tizimining xalqaro reytinglardagi o'rni nimalar bilan belgilanadi?
6. Avstraliya ta'lim tizimidan O'zbekiston qanday tajribalarni o'rganishi mumkin deb o'ylaysiz?

AMALIY
MASHG‘ULOTLAR
MAVZULARI

1- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Dunyo mamlakatlari ta'lim tarixi

Ishdan maqsad:

Talabalarga dunyo mamlakatlarida ta'lim tizimining tarixiy rivojlanish bosqichlari, o'ziga xos jihatlari hamda ularning hozirgi zamon ta'limiga ta'siri haqida tushuncha berish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Ta'lim tarixining shakllanish bosqichlari:

- Qadimgi Sharq, Yunoniston, Rim, Xitoy va Hindiston ta'lim tizimlari.
- O'rta asrlar Yevropasida diniy maktablarning paydo bo'lishi.

2. Yangi davr va sanoat inqilobi davridagi ta'lim:

- Germaniya, Fransiya, Angliya va AQShda xalq maktablari tizimining rivojlanishi.
- Dunyoda majburiy ta'limning joriy etilishi.

3. XX–XXI asrda ta'lim taraqqiyoti:

- Ta'lim islohotlari, integratsion jarayonlar, UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlarning roli.
- Raqamli ta'lim va innovatsion pedagogika yo'nalishlari.

4. Hisobot yozish:

- O'rganilgan manbalar asosida taqqoslovchi tahlil qilish.
 - Xulosa va takliflar bayon etish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Qadimgi sivilizatsiyalarda ta'lim qanday shaklda olib borilgan?
2. O'rta asr Yevropasidagi ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari nimalarda namoyon bo'lgan?
3. Yangi davrda ta'lim tizimida qanday yangiliklar joriy etilgan?
4. XX asrda xalqaro tashkilotlarning ta'lim rivojiga ta'siri nimalarda ko'rinadi?
5. Zamonaviy ta'lim tizimida tarixiy tajribalarning ahamiyati nimada?

Asosiy adabiyotlar:

1. Xodjayev B.X., Choriyev A., Saliyeva Z.T. *Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi*. – T.: Iqtisodiyot dunyosi, 2018.
2. Hasanboyev J.J. *Pedagogika tarixi*. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015.
3. G‘ofurov U., Madaminov A. *Jahon pedagogika tarixi*. – T.: TDPU nashriyoti, 2019.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Krayevskiy V.V. *Metodologiya pedagogicheskogo issledovaniya*. – Samara, 1994.
2. G‘ershunskiy B.S. *Filosofiya obrazovaniya XXI veka*. – M., 1998.
3. Barnard H. *A History of English Education*. – London, 1961.

Axborot manbalari:

1. www.tdpu.uz
2. www.ziyonet.uz
3. www.edu.uz
4. www.unesco.org
5. www.pedagog.uz

2- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tizimi

Ishdan maqsad:

Talabalarda rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tizimining shakllanishi, mazmuni va yo'nalishlari haqida tushuncha hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning tarixiy taraqqiyot bosqichlarini o'rganish.

2. Maktabgacha ta'lim muassasalarining turlari va ularning faoliyat yo'nalishlarini tahlil qilish.

3. Pedagogik jarayonni tashkil etishdagi ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish.

4. Maktabgacha ta'limda davlat va nodavlat sektorining o'rni.

Savol va topshiriqlar:

1. Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim qanday bosqichlarda shakllandi?

2. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar qanday qo'llaniladi?

3. Oila va jamoatchilikning roli nimalardan iborat?

Asosiy adabiyotlar:

1. Xodjayev B.X., Choriyev A. *Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi*. – T.: IQTISODIYOT DUNYOSI, 2018.

2. To'raqulov X.A. va boshq. *Ilmiy tadqiqot asoslari*. – T.: Fan va texnologiya, 2011.

3. OECD. *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris, 2019.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. UNESCO. *Early Childhood Care and Education Global Report*, 2022.

2. UNICEF. *The State of the World's Children: Early Learning and Development*, 2021.

Axborot manbalari:

- www.oecd.org
 - www.unesco.org
 - www.unicef.org
 - www.edu.uz
-

3- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Maktabgacha ta'lim va uning Yevropa mamlakatlarida amalga oshirish shakllari

Ishdan maqsad:

Talabalarda Yevropa mamlakatlarida maktabgacha ta'lim tizimini tashkil etish shakllari, tamoyillari va o'quv-tarbiyaviy jarayonning o'ziga xos jihatlari haqida tushuncha hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. **Yevropa mamlakatlarida maktabgacha ta'lim siyosati** va uning davlat darajasida yo'lga qo'yilgan tizimini tahlil qilish.
 2. **Maktabgacha ta'lim muassasalari turlari** (davlat, xususiy, oilaviy, diniy) va ularning faoliyatini solishtirish.
 3. **Pedagogik yondashuvlar:** o'yin asosidagi ta'lim, Montessori, Reggio Emilia, Waldorf metodlarining Yevropa tajribasida qo'llanilishi.
 4. **Yevropa tajribasini O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatlarini** aniqlash.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Yevropadagi maktabgacha ta'lim tizimining asosiy xususiyatlari nimalardan iborat?
 2. Germaniya, Finlyandiya va Italiya tajribalarini solishtiring.
 3. Yevropa mamlakatlarida o'yin faoliyati qanday didaktik ahamiyat kasb etadi?
 4. O'zbekiston uchun Yevropa tajribasining qaysi jihatlari moslashtirish mumkin deb hisoblaysiz?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Xodjayev B.X., Choriyev A., Saliyeva Z.T. *Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi*. – T.: IQTISODIYOT DUNYOSI, 2018.

2. To‘raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmanov N.O‘., va boshq. *Ilmiy tadqiqot asoslari*. – T.: “Fan va texnologiya”, 2011.
 3. **European Commission**. *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2022 Edition*.
 4. OECD. *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris, 2019.
-

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. UNESCO. *Early Childhood Care and Education Global Report*, 2022.
 2. UNICEF. *The State of Early Learning and Development in Europe*, 2021.
 3. **Bennett, J.** *Early Childhood Education and Care Systems in Europe: State of Affairs and Future Challenges*. Paris: OECD, 2017.
-

Axborot manbalari:

- www.europa.eu – Yevropa Ittifoqi ta’lim portali
- www.oecd.org – OECD rasmiy ma’lumotlari
- www.unesco.org – UNESCO ta’lim bo‘limi
- www.ziyonet.uz – O‘zbekiston ta’lim portali
- www.edu.uz – O‘zbekiston Respublikasi XTV rasmiy sayti

4- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Maktabgacha ta’limga doir xalqaro tajribalar

Maqsad:

Xalqaro tajribalar orqali maktabgacha ta’limni rivojlantirish yo‘nalishlarini o‘rganish.

Tartib:

1. Jahon mamlakatlaridagi ilg‘or tizimlarni taqqoslash.
2. Montessori, Reggio Emilia, Waldorf metodlarini o‘rganish.
3. O‘zbekiston maktabgacha ta’limiga joriy etish imkoniyatlarini tahlil qilish.

Savollar:

- Qaysi mamlakat tajribasi eng samarali?
- Montessori metodining asosiy afzalligi nimada?

Adabiyotlar:

- UNESCO. *ECE Global Practices Report*, 2020.
 - Xodjayev B.X. va boshq.
 - www.unesco.org
 - www.montessori-ami.org
-

5- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Umumiy o'rta ta'limni tashkil etishga doir xalqaro tajribalar

Maqsad:

Umumiy o'rta ta'lim tizimida ilg'or mamlakatlar tajribasini o'rganish.

Tartib:

1. AQSh, Yaponiya, Finlyandiya tizimlarini tahlil qilish.
2. Ta'lim sifatini baholash usullarini o'rganish.
3. O'zbekiston ta'lim tizimiga tatbiq etish yo'llarini belgilash.

Savollar:

- Finlyandiya ta'limining muvaffaqiyat siri nimada?
- Xalqaro test tizimlari (PISA) qanday rol o'ynaydi?

Adabiyotlar:

- OECD. *Education at a Glance*, 2022.
 - To'raqulov X.A. va boshq.
 - www.oecd.org
-

6- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Dunyo mamlakatlaridagi yetakchi oliy ta'lim muassasalari

Maqsad:

Talabalarga yetakchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini o'rgatish.

Tartib:

1. AQSh, Buyuk Britaniya, Yaponiya universitetlari tajribasini o'rganish.
2. Reyting tizimlari (QS, Times Higher Education) bilan tanishish.
3. O'zbekiston OTMlarini xalqaro standartlarga moslashtirish.

Savollar:

- Harvard va Oksford universitetlari faoliyatida qanday o'xshashliklar mavjud?

Adabiyotlar:

- QS World University Rankings, 2024.
 - UNESCO Global Education Report.
-

7- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

Xitoyda ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar

🎯 Ishdan maqsad:

Talabalarga Xitoy Xalq Respublikasida ta'lim tizimining shakllanish jarayoni, hozirgi bosqichdagi yutuqlar, islohotlar va ularning xalqaro miqyosdagi ahamiyati haqida tushuncha berish.

📋 Ishni bajarish tartibi:

1. **Xitoy ta'lim tizimining tarixiy rivojlanish bosqichlarini** o'rganish (1949 yildan hozirgacha).
2. **Ta'lim tizimi tuzilmasi** (maktabgacha, boshlang'ich, o'rta, oliy) va ularning o'zaro bog'liqligini tahlil qilish.
3. **STEM-ta'lim, raqamli ta'lim va xalqaro reytinglarda Xitoy universitetlarining o'rnini** o'rganish.

4. Xitoyning **ta'limdagi muvaffaqiyati omillari** va ularni O'zbekiston sharoitiga tatbiq etish imkoniyatlarini aniqlash.
-

□ **Savol va topshiriqlar:**

1. Xitoy ta'lim tizimining muvaffaqiyatiga sabab bo'lgan asosiy omillar nimalardan iborat?
 2. Xitoyda ta'limni boshqarish va moliyalashtirish tizimi qanday yo'lga qo'yilgan?
 3. Xitoyda innovatsion va texnologik yondashuvlar qaysi bosqichlarda faol qo'llaniladi?
 4. O'zbekiston ta'lim tizimida Xitoy tajribasini qanday tatbiq etish mumkin?
-

📖 **Asosiy adabiyotlar:**

1. Xodjayev B.X., Choriyev A., Saliyeva Z.T. *Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi*. – T.: IQTISODIYOT DUNYOSI, 2018.
 2. To'raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmanov N.O'., va boshq. *Ilmiy tadqiqot asoslari*. – T.: "Fan va texnologiya", 2011.
 3. OECD. *Education Policy Outlook: China*. Paris: OECD Publishing, 2022.
 4. UNESCO. *China Education Development Report*. Paris, 2021.
-

📖 **Qo'shimcha adabiyotlar:**

1. Ministry of Education of the People's Republic of China. *Annual Report on China's Education Modernization (2023)*.
 2. *China's Educational Reform and Innovation: Towards Quality-Oriented Education*. Beijing, 2020.
 3. World Bank. *China's New Education Policy: Building a Knowledge Economy*. Washington, 2019.
 4. *The Role of Technology and Artificial Intelligence in Chinese Schools*. Shanghai, 2022.
-

Axborot manbalari:

- www.moe.gov.cn – Xitoy Xalq Respublikasi Ta'lim vazirligi
- www.unesco.org – UNESCO ta'lim hisobotlari
- www.worldbank.org – Xitoy ta'lim islohotlari bo'yicha tahliliy ma'lumotlar
- www.oecd.org – Xalqaro ta'lim tahlil portali
- www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi sayti

8- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Avstraliyada ta'lim tizimi

Ishdan maqsad:

Talabalarga Avstraliya ta'lim tizimining shakllanishi, tuzilishi, zamonaviy yondashuvlari va xalqaro miqyosdagi yutuqlari haqida umumiy tushuncha berish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Avstraliya ta'lim tizimining **tarixiy shakllanish bosqichlari** bilan tanishish.
 2. Ta'lim tizimining **bosqichlari** (maktabgacha, boshlang'ich, o'rta va oliy ta'lim)ni o'rganish.
 3. Avstraliyada **sifatli ta'limni ta'minlash tizimi**, baholash va akkreditatsiya jarayonlarini tahlil qilish.
 4. Avstraliya ta'limining **xalqaro tajriba va eksportga yo'naltirilgan modelini** o'rganish.
-

☐ **Asosiy mazmun:**

Avstraliya ta'lim tizimi dunyodagi eng samarali va innovatsion tizimlardan biri hisoblanadi. U **federal** tuzilishga ega bo'lib, ta'lim siyosati markaziy hukumat hamda shtatlar tomonidan birgalikda boshqariladi.

AU 1. Maktabgacha ta'lim

- 3–5 yosh oralig'idagi bolalar uchun majburiy bo'lmagan, ammo keng qamrovli dasturlar asosida olib boriladi.
- Asosiy maqsad – bolalarning ijtimoiy, hissiy va til rivojlanishini qo'llab-quvvatlash.
- Ko'plab davlat bog'chalari **“Early Learning Framework”** standartlariga asoslanadi.

2. Boshlang'ich ta'lim (Primary education)

- 6 yoshdan 12 yoshgacha davom etadi.
- O'quv dasturlari **Avstraliya milliy o'quv dasturi (Australian Curriculum)** asosida tuzilgan.
- Ingliz tili, matematika, atrof-muhitni o'rganish, san'at va jismoniy tarbiya asosiy yo'nalishlar hisoblanadi.

3. O'rta ta'lim (Secondary education)

- 7-sinfdan 12-sinfgacha (12–18 yosh).
- 10-sinfdan so'ng o'quvchilar o'z yo'nalishini tanlaydi: akademik yoki kasbiy (VET – Vocational Education and Training).
- Bitiruvda **ATAR** (Australian Tertiary Admission Rank) baholash tizimi orqali oliy o'quv yurtlariga kirish imkoniyati beriladi.

4. Oliy ta'lim (Higher Education)

- Avstraliyada 40 dan ortiq universitet mavjud, ulardan ko'pchiligi **dunyo reytinglarida TOP-1000**likda turadi.
- Eng mashhurlari: **The University of Melbourne, Australian National University, University of Sydney, Monash University.**
- Oliy ta'lim tizimi **Commonwealth Register of Institutions and Courses for Overseas Students (CRICOS)** orqali nazorat qilinadi.

5. Ta'limdagi innovatsiyalar va yutuqlar

- Raqamli ta'lim platformalari (MySchool, EdAssist) keng qo'llaniladi.

- Avstraliya xalqaro talabalarni qabul qilish bo'yicha **dunyo bo'yicha 3-o'rinda** turadi.
 - Ta'limda barqarorlik, tenglik va sifatni ta'minlash davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biridir.
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Hasanboyev J.J., Usmonov N.O'., Saliyeva Z.T. *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. – T.: Fan, 2018.
 2. To'raqulov X.A. *Ta'lim tizimlarini solishtirish asoslari*. – T.: "Yangi asr avlodi", 2020.
 3. Australian Government, Department of Education. *Overview of the Australian Education System*. Canberra, 2023.
 4. OECD. *Education Policy Outlook: Australia*. Paris: OECD Publishing, 2022.
-

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. UNESCO. *Education for Sustainable Development in Australia*. Paris, 2021.
 2. World Bank. *Learning for the Future: Education Reform in Australia*. Washington, 2020.
 3. Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority (ACARA). *Australian Curriculum 2024 Update*.
 4. *The Role of Vocational Education in Australia's Economic Growth*. Sydney, 2022.
-

Axborot manbalari:

- www.education.gov.au – Avstraliya Ta'lim vazirligi
- www.studyinaustralia.gov.au – xalqaro talabalar uchun portal
- www.oecd.org – OECD ta'lim hisobotlari
- www.unesco.org – UNESCO ma'lumotlari
- www.myschool.edu.au – Avstraliya maktablari ma'lumotlar bazasi

9- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

MDH mamlakatlari ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar

Ishdan maqsad:

Talabalarda MDH (Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi) mamlakatlari ta'lim tizimining umumiy rivojlanish jarayoni, unda amalga oshirilgan islohotlar va erishilgan yutuqlar haqida keng tushuncha hosil qilish. Shuningdek, ta'lim tizimining integratsiyalashuvi va xalqaro standartlarga moslashuv jarayonlarini o'rganish.

Ishni bajarish tartibi:

1. MDH mamlakatlari ta'lim tizimining shakllanish jarayoni va asosiy bosqichlarini o'rganish.
 2. Har bir mamlakat (Rossiya, Qozog'iston, Ozarbayjon, Belarus, O'zbekiston va boshqalar) ta'lim tizimidagi o'ziga xos xususiyatlarni tahlil qilish.
 3. So'nggi yillarda amalga oshirilgan ta'lim islohotlari va ularning samaradorligini aniqlash.
 4. MDH mamlakatlarida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilgan xalqaro dasturlarni tahlil qilish.
 5. O'rganilgan ma'lumotlar asosida hisobot yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. MDH mamlakatlarida ta'lim tizimining shakllanishi qanday bosqichlardan o'tgan?
2. Rossiya Federatsiyasi ta'lim tizimida qanday yutuqlarga erishilgan?
3. Qozog'iston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlarning mazmuni nimada?
4. Ozarbayjon va Belarusda ta'lim tizimining rivojlanishiga qanday e'tibor berilmoqda?

5. O'zbekistonning ta'lim tizimi MDH mamlakatlari tajribasidan qanday foydalanmoqda?
 6. MDH mamlakatlarida ta'limni modernizatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari nimalardan iborat?
 7. Ta'lim sohasidagi hamkorlik dasturlari (masalan, Bolonya jarayoni, "Ta'lim sifati" dasturi) qanday natija bergan?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – T.: "Ma'naviyat", 2008.
 2. To'raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmonov N.O'. *Pedagogika asoslari*. – T.: "Fan va texnologiya", 2015.
 3. Sharipov Sh. *Ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda MDH mamlakatlari tajribasi*. – T.: "Iqtisodiyot", 2019.
 4. Слободчиков В.И. *Образование и развитие человека*. – М.: "Педагогика", 2000.
-

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Гершунский Б.С. *Философия образования для XXI века*. – М.: 1998.
 2. Зверева И.Д. *Развитие образовательных систем стран СНГ*. – Минск, 2016.
 3. Ахмедова Н. *MDH mamlakatlari ta'lim islohotlarining qiyosiy tahlili*. – T.: "O'qituvchi", 2020.
 4. *UNESCO Regional Report on Education in CIS Countries*. – Paris, 2022.
-

Axborot manbalari:

1. www.mehnat.uz
2. www.edu.uz
3. www.ziyonet.uz
4. www.tdpu.uz

10- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

Markaziy Osiyo mamlakatlari ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti

Ishdan maqsad:

Talabalarda Markaziy Osiyo mamlakatlarining (O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Turkmaniston, Tojikiston) ta'lim muassasalari tarixiy shakllanish bosqichlari, ularning rivojlanish yo'nalishlari va mustaqillikdan keyingi davrda erishilgan yutuqlar haqida ilmiy-amaliy tushuncha hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Markaziy Osiyo hududida ta'lim tizimining tarixiy ildizlari (qadimgi davr, o'rta asrlar, jadidlar davri)ni o'rganish.
 2. Mustaqillikdan keyingi davrda har bir mamlakat ta'lim tizimida amalga oshirilgan islohotlarni tahlil qilish.
 3. Oliy, o'rta va maktabgacha ta'lim tizimlarida erishilgan natijalarni o'rganish.
 4. Mintaqadagi xalqaro hamkorlik dasturlari (UNESCO, TURKSOY, YUNISEF, ISESCO) faoliyatini tahlil qilish.
 5. O'rganilgan ma'lumotlar asosida qisqa hisobot yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Markaziy Osiyoda ta'lim tizimining tarixiy ildizlari qaysi davrlarga borib taqaladi?
2. Jadidchilik harakati ta'lim tizimining rivojlanishida qanday rol o'ynagan?
3. Mustaqillikdan so'ng O'zbekiston ta'lim tizimida qanday islohotlar amalga oshirildi?

4. Qozog‘iston va Qirg‘iziston ta’lim tizimlarida qanday yutuqlarga erishilgan?
 5. Tojikiston va Turkmanistonda ta’lim tizimi qanday yo‘nalishda rivojlanmoqda?
 6. Markaziy Osiyo mamlakatlarining ta’lim tizimlari o‘zaro qanday hamkorlik qiladi?
 7. Mintaqada zamonaviy ta’lim strategiyalarini joriy etish bo‘yicha qanday tajribalar mavjud?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – T.: “Ma’naviyat”, 2008.
 2. To‘raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmonov N.O‘. *Pedagogika asoslari*. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015.
 3. Ziyayeva D., Xudoyberdiyeva M. *Markaziy Osiyo ta’lim tarixidan lavhalar*. – T.: “O‘qituvchi”, 2018.
 4. Zverev M., Rasulov R. *Ta’lim tizimining tarixiy taraqqiyoti va mintaqaviy xususiyatlari*. – T.: “Iqtisodiyot”, 2020.
-

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Гершунский Б.С. *Философия образования для XXI века*. – М.: 1998.
 2. Saidov A. *Markaziy Osiyo mamlakatlarida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish*. – T.: 2021.
 3. Назаров В., Хамидова Н. *Ta’lim muassasalari tarixiy taraqqiyotida madaniy omillar*. – Samarqand, 2019.
 4. *UNESCO Report on Education in Central Asia*. – Paris, 2022.
-

Axborot manbalari:

1. www.edu.uz
2. www.ziyonet.uz
3. www.tdpu.uz

4. www.unesco.org
5. www.turkkon.org

11- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

Indoneziya ta'limining taraqqiyot strategiyasi

Ishdan maqsad:

Talabalarda Indoneziya ta'lim tizimining shakllanish bosqichlari, mustaqillikdan keyingi yutuqlari va XXI asrda amalga oshirilayotgan strategik islohotlar haqida ilmiy-nazariy va amaliy tasavvur hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Indoneziya ta'lim tizimining tarixiy rivojlanish bosqichlarini (kolonial davr, mustaqillikdan so'ng, zamonaviy davr) o'rganish.
 2. Hukumat tomonidan qabul qilingan ta'lim strategiyalari va dasturlarni (Milliy ta'lim strategiyasi, "Merdeka Belajar" dasturi) tahlil qilish.
 3. Maktabgacha, umumiy o'rta va oliy ta'lim tizimlaridagi o'ziga xosliklarni o'rganish.
 4. Raqamli ta'lim, inklyuziv ta'lim va kadrlar malakasini oshirish yo'nalishidagi yangiliklarni aniqlash.
 5. Hisobot shaklida xulosa yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Indoneziya ta'lim tizimining tarixiy shakllanish bosqichlari qanday kechgan?
2. Mustaqillikdan keyingi davrda ta'lim tizimida qanday o'zgarishlar amalga oshirildi?
3. "Merdeka Belajar" (Erkin o'qish) dasturining asosiy maqsadi nimada?

4. Raqamli ta'limni rivojlantirish bo'yicha qanday tashabbuslar amalga oshirilmoqda?
 5. Indoneziya oliy ta'lim tizimi xalqaro standartlarga qanchalik yaqinlashgan?
 6. Ta'lim sohasida kadrlar malakasini oshirish qanday yo'nalishlarda olib borilmoqda?
 7. Indoneziya tajribasidan O'zbekiston ta'lim tizimi uchun qanday xulosa chiqarish mumkin?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. To'raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmanov N.O'. *Pedagogika asoslari*. – T.: "Fan va texnologiya", 2015.
 2. Mulyasa, E. *Kurikulum 2013 dan implementasiyasi*. – Jakarta: PT Remaja Rosdakarya, 2016.
 3. Tilaar, H.A.R. *Paradigma baru pendidikan nasional*. – Jakarta: Rineka Cipta, 2018.
 4. UNESCO. *Education Policy Review: Indonesia*. – Paris, 2021.
-

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Suryadi, A. *Education development strategy in Indonesia*. – Jakarta, 2019.
 2. OECD Report. *Education in Indonesia: Rising to the Challenge*. – Paris, 2020.
 3. Ziyayeva D. *Osiyo davlatlarida ta'lim tizimining zamonaviy yondashuvlari*. – T.: 2022.
 4. Wahyono, H. *Digital Transformation in Indonesian Education*. – Bandung, 2023.
-

Axborot manbalari:

1. www.kemdikbud.go.id — Indoneziya Ta'lim va madaniyat vazirligi sayti
2. www.unesco.org
3. www.oecd.org

4. www.ziyonet.uz

5. www.edu.uz

12- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

Arab mamlakatlari ta'lim tizimi va uning yutuqlari

Ishdan maqsad:

Talabalarda Arab mamlakatlarida ta'lim tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, zamonaviy islohotlari va erishilgan yutuqlar haqida keng ilmiy-nazariy tushuncha hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Arab mamlakatlarida (Misr, Saudiya Arabistoni, BAA, Qatar, Marokash va boshqalar) ta'lim tizimining shakllanish tarixini o'rganish.
 2. Har bir mamlakatda ta'lim siyosati va davlat dasturlarining mazmunini tahlil qilish.
 3. Zamonaviy davrda amalga oshirilayotgan raqamli ta'lim, ayollar ta'limi va ilmiy tadqiqotlar sohasidagi islohotlarni ko'rib chiqish.
 4. Arab mamlakatlarining xalqaro ta'lim reytinglaridagi o'rni va yutuqlarini tahlil qilish.
 5. O'rganilgan ma'lumotlar asosida xulosa va takliflar yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Arab mamlakatlarida ta'lim tizimining tarixiy ildizlari qaysi davrlarga borib taqaladi?
2. Misr va Saudiya Arabistonida ta'lim siyosatining o'ziga xos jihatlari nimalardan iborat?
3. BAA va Qatar ta'lim tizimida qanday islohotlar amalga oshirilgan?
4. Arab mamlakatlarida ayollar ta'limi sohasida qanday natijalarga erishilgan?

5. Raqamli ta'lim sohasida qaysi mamlakatlar yetakchilik qilmoqda?
 6. Arab mamlakatlarining xalqaro oliy ta'lim reytinglaridagi o'rni qanday?
 7. O'zbekiston uchun Arab ta'lim tajribasidan qanday foydali xulosalar olish mumkin?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Hasanboyev J.J., To'raqulov X.A. *Pedagogika asoslari*. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015.
 2. UNESCO. *Education in the Arab States: Development Trends and Challenges*. – Paris, 2020.
 3. Al-Rashid, F. *Education Reform in the Gulf Cooperation Council Countries*. – Doha: Arab Education Forum, 2019.
 4. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – T.: “Ma'naviyat”, 2008.
-

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Al-Jazeera Centre for Studies. *Higher Education in the Arab World: Future Directions*. – Doha, 2021.
 2. UNESCO Arab Bureau of Education. *Education Strategy 2030 for the Arab Region*. – Rabat, 2020.
 3. Ghonim, S. *Women and Education in the Arab World*. – Cairo, 2018.
 4. Ziyayeva D. *Osiyo va Arab davlatlarida ta'lim tizimi modernizatsiyasi*. – T.: 2022.
-

Axborot manbalari:

1. www.unesco.org
2. www.arabstates.undp.org
3. www.moe.gov.ae — BAA Ta'lim vazirligi
4. www.education.gov.sa — Saudiya Arabistoni Ta'lim vazirligi
5. www.ziyonet.uz

13- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu:

Isroil ta'lim tizimining o'ziga xosliklari

Ishdan maqsad:

Talabalarda Isroil ta'lim tizimining shakllanish bosqichlari, zamonaviy rivojlanish strategiyasi, texnologik yondashuvlari va ilmiy-tadqiqot sohasidagi yetakchilik omillari haqida chuqur ilmiy-amaliy tasavvur hosil qilish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Isroil ta'lim tizimining tarixiy rivojlanish bosqichlarini (1948-yildan hozirgacha) o'rganish.
 2. Isroilda majburiy ta'lim tizimi, maktab turlari va oliy ta'lim muassasalari faoliyatini tahlil qilish.
 3. Ta'limda innovatsion yondashuvlar, texnologik integratsiya va startaplar rolining o'rganish.
 4. Isroilda o'qituvchilar malakasini oshirish tizimi hamda ijtimoiy tenglik tamoyillarini o'rganish.
 5. O'rganilgan ma'lumotlar asosida xulosa yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Isroil ta'lim tizimi qanday tarixiy bosqichlarni bosib o'tgan?
2. Isroilda majburiy ta'lim qaysi bosqichlarni o'z ichiga oladi?
3. Oliy ta'lim tizimi qanday xalqaro darajadagi natijalarga erishgan?
4. Ta'limda texnologiya va startap ekotizimi qanday o'rin tutadi?
5. O'qituvchilar malakasini oshirish tizimi qanday yo'lga qo'yilgan?
6. Isroilda diniy ta'lim va dunyoviy ta'lim o'rtasidagi muvozanat qanday saqlanadi?

7. O'zbekiston ta'lim tizimi uchun Isroil tajribasidan qanday xulosalar olish mumkin?

Asosiy adabiyotlar:

1. To'raqulov X.A., Hasanboyev J.J., Usmonov N.O'. *Pedagogika asoslari*. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015.
2. Israeli Ministry of Education. *Education in Israel: Overview and Policy*. – Jerusalem, 2022.
3. OECD. *Education Policy Outlook: Israel*. – Paris, 2020.
4. Avnimelech, G. *Innovation and Education in Israel*. – Tel Aviv University Press, 2019.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Cohen, Y., & Ben-David, D. *Higher Education in Israel: Trends and Challenges*. – Jerusalem, 2021.
2. UNESCO. *Inclusive Education in Israel*. – Paris, 2020.
3. Ziyayeva D. *Isroil va Osiyo davlatlarida innovatsion ta'lim tizimlari*. – T.: 2022.
4. Tirosh, M. *Technology Integration in Israeli Schools*. – Haifa, 2019.

Axborot manbalari:

1. www.education.gov.il — Isroil Ta'lim vazirligi
2. www.unesco.org
3. www.oecd.org
4. www.ziyonet.uz
5. www.edu.uz

14- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari

Ishdan

maqsad:

Talabalarga Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xos tomonlarini, uning bosqichlari, boshqaruv tizimi va xalqaro ahamiyatini tushuntirish hamda boshqa mamlakatlar ta'limi bilan qiyosiy tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Germaniya ta'lim tizimining tarixiy shakllanishi va asosiy tamoyillarini o'rganish.
 2. Maktabgacha, umumiy o'rta, kasbiy va oliy ta'lim bosqichlarini tahlil qilish.
 3. Germaniyada dual ta'lim tizimining afzalliklarini o'rganish.
 4. Ta'lim tizimidagi amaliy yondashuv va bepul oliy ta'lim tizimi haqida ma'lumot tayyorlash.
 5. Hisobot yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Germaniya ta'lim tizimining federal tuzilmasi qanday amalga oshiriladi?
 2. Dual ta'lim tizimi deganda nima tushuniladi va uning afzalliklari nimada?
 3. Germaniya oliy ta'lim tizimida bepul o'qish imkoniyatlari haqida so'zlab bering.
 4. Germaniya ta'lim tizimining xalqaro hamkorlikdagi yutuqlarini sanab bering.
 5. Germaniya ta'lim tizimi O'zbekiston ta'lim tizimiga qaysi jihatlari bilan o'xshash?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Krause, H. *Das Bildungssystem in Deutschland*. Berlin: Springer, 2018.
2. OECD. *Education Policy Outlook: Germany*. Paris: OECD Publishing, 2020.

3. Bohl, T. *Bildung und Erziehung in Deutschland*. München: Beltz Verlag, 2019.
-

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. UNESCO. *Education in Europe: Comparative Study*. Paris, 2021.
 2. Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF). *Bildung in Deutschland 2023*. Berlin, 2023.
 3. Schüller, S. *Dual Vocational Education in Germany: Success Factors*. Hamburg University Press, 2020.
-

Axborot manbalari:

1. www.bmbf.de — Germaniya Ta’lim va Tadqiqotlar Federal vazirligi sayti.
2. www.kmk.org — Germaniya Ta’lim vazirliklari konferensiyasi portali.
3. www.unesco.org — Ta’lim bo‘yicha xalqaro ma’lumotlar.
4. www.ziyonet.uz — O‘zbekiston ta’lim portali.
5. www.oecd.org — Xalqaro ta’lim tahlillari ma’lumotlari.

15- AMALIY MASHG'ULOT

Mavzu: Singapur ta’lim tizimi

Ishdan

maqsad:

Talabalarga Singapur ta’lim tizimining shakllanish jarayoni, mazmuni va yuksak natijalarini tahlil qilish, uning muvaffaqiyat omillari va innovatsion yondashuvlarini o‘rganish orqali ta’lim sifatini oshirishdagi ilg‘or tajribalarni anglatish.

Ishni bajarish tartibi:

1. Singapur ta’lim tizimining tarixiy rivojlanishi va davlat siyosatidagi o‘rni bilan tanishish.
2. Ta’lim tizimining bosqichlari (maktabgacha, boshlang‘ich, o‘rta va oliy ta’lim) mazmunini tahlil qilish.

3. Singapur ta'limidagi baholash tizimi va o'qituvchilarning malaka oshirish tizimini o'rganish.
 4. Ta'limda axborot texnologiyalarining qo'llanilishi va "Smart Nation" strategiyasini tahlil qilish.
 5. Hisobot yozish.
-

Savol va topshiriqlar:

1. Singapur ta'lim tizimining muvaffaqiyatiga sabab bo'lgan asosiy omillar nimalar?
 2. Ta'lim tizimida "Meritokratiya" tamoyili qanday amalga oshiriladi?
 3. Singapurda o'qituvchilarni tayyorlash va malaka oshirish tizimi qanday yo'lga qo'yilgan?
 4. Singapur ta'lim tizimining PISA (Xalqaro baholash dasturi) natijalari nimalarni ko'rsatadi?
 5. O'zbekiston ta'lim tizimida Singapur tajribasini qo'llashning qaysi yo'nalishlari maqsadga muvofiq?
-

Asosiy adabiyotlar:

1. Tan, J. & Ng, P.T. *Education in Singapore: Taking Stock, Looking Forward*. Singapore: Springer, 2019.
 2. Goh, C.B. & Gopinathan, S. *Education in Singapore: Development since 1965*. Pearson, 2020.
 3. OECD. *Education Policy Outlook: Singapore*. Paris: OECD Publishing, 2022.
-

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. UNESCO. *Innovations in Education: Singapore Experience*. Paris, 2021.
2. Ministry of Education Singapore (MOE). *Annual Report 2023*. Singapore, 2023.

3. Tan, C. *Learning from Singapore: The Power of Paradoxes*. Routledge, 2021.
-

Axborot manbalari:

1. www.moe.gov.sg — Singapur Ta'lim vazirligi rasmiy sayti.
2. www.oecd.org — Xalqaro ta'lim tahlillari.
3. www.unesco.org — Ta'lim bo'yicha xalqaro hisobotlar.
4. www.ziyonet.uz — O'zbekiston ta'lim portali.
5. www.worldbank.org — Ta'lim islohotlari bo'yicha ma'lumotlar.

MUSTAQIL TA'LIM

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;
 - masofaviy ta'lim.

Talabalarga mustaqil ta'limning mavzulari beriladi, bu mavzular bo'yicha egallanishi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar muddati va topshirish shakli aytiladi. Ko'rsatilgan muddatda nazariy material konspekti, referati ko'riladi, test yoki savol-javob o'tkaziladi. Amaliy xarakterdagi topshiriqlar yechimi ko'rsatiladi va o'xshash misollar yordamida tekshiriladi.

Tavsiya etiladigan mustaqil ta'limning mavzulari:

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'lim mavzulari:

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Shakli	Soati
MT1	Xalqaro ta'lim hamkorligi	Test tuzish	6
MT2	Amerika Qo'shma Shtatlarida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim	kazuslar tuzish	6
MT3	AQSH oliy ta'lim muassasalari	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6
MT4	Finlyandiyada maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT5	Finlyandiyaning yetakchi olim ta'lim muassasalari	Slayd tayyorlash	6
MT6	Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim tizimi va	Test tuzish	6

	uning yutuqlari		
MT7	Buyuk Britaniyaning mashhur oliy ta'lim muassasalari	kazuslar tuzish	6
MT8	Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6
MT9	Germaning yetakchi Oliy ta'lim muassasalari	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT10	Fransiya maktabgacha va o'rta ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti	Tezis tayyorlashni o'rgatish	6
MT11	Fransiyada oliy ta'lim	Test tuzish	6
MT12	Janubiy Koreya maktabgacha va oilaviy ta'lim tizimi	kazuslar tuzish	6
MT13	Janubiy Koreyada umumiy o'rta ta'lim	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6
MT14	Janubiy Koreyaning oliy ta'lim muassasalaridan ta'lim shakllari	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT15	Yaponiyada uzluksiz ta'lim tizimi bosqichlari	Tezis tayyorlash	6
	Jami soat:		90

GLOSSARIY

№	O‘ZBEKCHA	RUSCHA	INGLIZCHA
1.	Savol	Вопрос	Question
	Yechilishi lozim bo‘lgan masala	Задача, требующая практического решения.	Task that requires practical solutions.
2.	Sezgi	Чувство	Sense, feeling, sensation
	Bu atrof-olamdagi (tevarak-atrofdagi) moddiy dunyoni, narsa za hodisalarning inson ongida aks etishidir.	Состояние, в котором человек способен сознaват окружающее, владет своими душевными и физическими способностями.	The state in which man is capable to recognize their environment, their own mental and physical abilities.
3.	Sezish	Осязание	Sense of touch
	Sezish deb atrofda gi narsa-hodisalarning sezgi a’zolarimizga bevosita ta’sir etishi natijasida ularning ayrim belgi-xususiyatlarining miyamizga ta’sir etishga aytiladi	Восприятие ошущений, получаемых при прикосновении различных твердых или жидких тел к коже и слизистим оболочкам.	The perception of sensations, received the touch of different solid or liquid substances to the skin and mucous membranes.
4.	Tajriba	Опыт	Experience
	Voqelikni amaliy	Отражение в	Reflected in human

	jihatdan hissiy-emperik bilish jarayoni. Tajriba keng ma'noda o'quv, malaka va bilimlarning birligidan iborat.	человеческом сознании законов объективного мира и общественной практики, полученное в результате активного практического познаний.	consciousness of the laws of the objective world and social practice, the resulting active practical knowledge.
5.	Tanqidiy fikrlash	Критическое мышление	Critical thinking
	Bu axborotlarni o'zlashti-rishdan boshlanadigan va xulosa chiqarish bilsh tugallanadigan murakkab o'ylash jarayoni.	Сложный процесс усвоения информации и заключения	The complex process of assimilation of information and opinions
6.	Tasavvur	Представление	Representation
	Bo'lgan va bo'lmagan voqea va hodisalarni inson ko'zi ochiq va yopiq holda ham o'z tasavvurida bo'ladigan jarayon hisoblanadi.	Конкретный образ предмета или явления, который в данный момент непосредственно не воспринимается, а лишь воспроизводится в сознании.	The concrete image of an object or phenomenon, which is currently not directly perceived, but only played in the mind.
7.	Tafakkur	Мышление	Thinking
	Insoniyatning necha ming yillik tarixiy rivojla-nishi davrida ijodkorlik jarayoni bilan	Способность человека мыслит, рассуждат, делат умозаключения; высшая ступен	A person's ability to think, reason, make inferences, the highest stage of human

	bog'liq holda hosil qilinib borilgan va erishilgan oliy va aqliy ne'matdir.	человеческого познания, процесса отражения объективной действительности.	cognition, the process of reflection of objective reality.
8.	Ta'lim	Обучение	Education
	Shaxsning jismoniy va ma'naviy kamol topish jarayoni, uning ongli ravishda ayrim ibratli faoliyatlarga yo'nalishi va tarixan maydonga kelib, ijtimoiy namuna bo'lishga har tomonlama barkamollikka intilish jarayoni tushuniladi.	Процесс получения физической и духовной зрелости, стремление ко всесторонней гармоничности	The process of obtaining the physical and spiritual maturity, commitment to a comprehensive harmoniously
9.	Ta'lim berish	Обучат	Train
	(TB) - ta'lim oluvchining intellek-tual salohiyatini yuksaltirishga qaratilgan pedagogik faoliyati bo'lib, u insonning aqliy faoliyatini ri-vojlantirish jarayonidir.	Педагогическая деятельность, направленная на развитие интеллектуальной способности	Educational activities aimed at the development of intellectual abilities
10.	Taqqoslash	Сравнение	Comparison
	Bilish obekti hisoblangan narsa va hodisalar o'rtasidagi o'xshashlik yoki	Образное выражение, в котором одно явление, предмет, литсо уподобляется другому.	A figure of speech in which one phenomenon, the subject, the person is

	farqlarni, aniqlashdan iborat aqliy operatsiya		likened to another.
11.	Test	Тест	Test
	(inglizcha - sinash) biror-bir faoliyatni bajarish uchun ma'lum darajadagi bilimni egallashga qaratilgan topshiriqlar	Задание, по результатам выполнения которого можно судит о способностях, об уровне умственного развития	The job on the results of which can be judged on ability, the level of mental development

№	ЎЗБЕКЧА	РУСЧА	INGLIZCHA
12.	Idrok	Разум	Mentality
	Tirik organizmning ma'lumotlar qabul qilib, qayta ishlash jarayoni; organizmga obyektiv reallikning aks ettirish va tashqi olamdagi yangidan-yangi vaziyatlarni baholab, shunga yarasha harakat qilish imkonini beradi.	Висшая ступен познавательной деятельности человека, способност логически и творчески мыслит, обобщат результаты познаний.	The highest level of human cognitive activity, the ability to think creatively and logically, to generalize the results of knowledge.
13.	Idrok etish	Постижение	Comprehension
	Bu tushunchaning shakllanish jarayoni. YA'ni noma'lum bo'lgan narsani ma'lum	Процесс уяснение, осмысление, осознание.	The process of clarification, understanding, awareness.

	bo'lgan narsa bilan boglash va shu asosda ta'lim oluvchilarda ma'lum bo'lgan ma'lumotlarni kengaytirish.		
14.	Ijodiyot	Творчество	Creative work
	Inson aql-zakovatining barcha ijobiy sifatlarini o'zida mujassamlashtirgan, yangilik yaratish bilan bog'liq bo'lgan alohida faollik va mustaqil faoliyat turi.	Деятельность человека, направленная на создание культурных или материальных ценностей при помощи воплощения всех положительных качеств.	Human activities are aimed at creating a cultural and material values with the embodiment of all good qualities.
15.	Ijodiy yondashuv	Творческий подход	Creativity
	(IYO) — bu pedagogikada zamonaviy yo'nalish bo'lib, u ta'lim oluvchilarning muammolarini hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan faoliyat bo'lib, mustaqil ravishda qaralayotgan	Современный подход в педагогике, деятельность направленная на развитие способностей для решения проблем обучающихся	The modern approach to teaching, the activities aimed at developing skills for solving problems of students

	faoliyatning yangi yo‘nalishlarini topishga undash jarayonidir.		
16.	Ilmiy tadqiqot	Научное исследование	Research study
	Yangi bilimlar va nazariyalarni aniqlash jarayoni	Процесс определения новых знаний и теорий	The process of identifying new knowledge and theories
17.	Intellekt	Интеллект	Mentality
	Insonning dunyoqarashi kengayishidagi tafakkur qila olish qobiliyati natijasi. Bunda intellektni shakllantiruvchi omillarga ong, aql, fikr, g‘oya, ta’limot va shu kabilar kiradi.	Мыслительная способность человека, результат увеличения кругозора. Составные - сознание, ум, мышление, идея, учение и т.п.	Thinking man's ability, the result of increasing the horizon. Composite - consciousness, mind, thought, idea, doctrine, etc.
18.	Kitob	Книга	A book
	Axborotlarni, g‘oya, obraz va bilimlarni saqlash hamda tarqatish, ijtimoiy-siyosiy, ilmiy estetik qarashlarni shakllantirish vositasi; bilimlarni targ‘iboti va tarbiya quroli; badiiy va ilmiy asar hamda ijtimoiy adabiyot.	Средство хранения и распространения информации, идеи, образа и знаний; инструмент передачи знаний и воспитания; художественное и научное произведение и социальная литература	Means of storing and disseminating information, ideas, images and knowledge tool of knowledge transfer and training, artistic and scientific work of literature and social

19.	«Klaster» (Tarmoqlar) metodi	Метод «Кластера»	The Method Of «Cluster»
	O'quvchilarni mantiqiy fikrlashga, umumiy fikr doirasini kengaytirishga, atamalar, tushunchalar va voqealarning bir-biri bilan bog'liqligini anglab olishga o'rgatuvchi metod hisoblanadi	Метод обучающий учеников логическому мышлению, расширению области общего мышления, постижению объединения терминов, понятий и событий	The method of teaching students logical thinking, expand areas of common thinking, comprehension of association of terms, concepts and events
20.	Komil inson	Идеальный человек	Perfect person
	Inson aqliy takomillashuvi bosqichlaridan biri.	Один из ступеней развития человеческого разума	One of the stages of development of the human mind
21.	Kuzatish	Наблюдение	Observation
	Bu ilmiy bilimga tegishli ijodiy faoliyat bo'lib, u ilmiy bilishdagi amaliy metodlardan biridir.	Один из практических методов, творческая деятельность, относящаяся к научным знаниям	One of the practices, creative activities related to scientific knowledge
22.	Ko'nikma	Навик	Habit
	1) Insonning ilgarigi tajribalari asosida muayyan faoliyat yoki harakatni amalga oshirish qobiliyati.	Способность осуществления конкретной деятельности или действия, основанная на приобретённом опыте	The ability to perform specific activities or actions based on lessons learned

	O‘ZBEKCHA	РУСЧА	INGLIZCHA
23.	Qobiliyat	Талант	The talent
	Bu insonning biror bir xususiyatining o‘zigina emas, balki shaxs faoliyatining talablariga javob bera oladigan va shu faoliyatda yuqori ko‘rsatkichlarga erishishni ta’minlashga imkoniyat beradigan xususiyatlar sintezidan iboratdir.	Выдающиеся природные способности человека, позволяющие достиг высоких достижений в обществе	Outstanding natural human ability, allowing to reach high achievements in the community

№	O‘ZBEKCHA	РУСЧА	INGLIZCHA
24.	Tushuncha	Понятие	Conception
	Bu narsa va hodisalarning umumiy (xususiy) muhim belgi va xususiyatlarini ifodalovchi fikr (ba’zan fikrlar) – tafakkur shakli	Совокупность взглядов на что-либо. Уровень понимания чего-либо.	The set of views on anything. The level of understanding of anything.
25.	Faoliyat	Деятельност	Activity
	1) Biror narsani aniqlash uchun biror narsa qilish xohishi (jarayon)	1) Занятие какой-либо работой для определения чего-либо 2) Специфическая	1) The occupation of any work to determine anything 2) The specific activity

	2) Kishining moddiy va ma'naviy ne'matlar yaratish borasidagi hamda shaxsiy va ijtimoiy sohadagi ma'lum bir maqsad sari qiladigan xatti-harakatlar majmuasidir.	активность человека по познанию и преобразованию окружающей действительности.	of human understanding and transforming reality.
26.	Fikr	Мисл	Thought
	Tushuncha, bilim, ong, aql, maslak	Убеждения, взгляды, воззрений.	Beliefs, attitudes, beliefs.
27.	Fikrlash	Мислит	Think
	Bu har xil muammo va masalalarni yechishga yo'naltirilgan faoliyat.	Мислительный процесс, отражающий объективную действительность в понятиях, суждениях, умозаклучениях; мышление.	The thought process that reflects the objective reality in concepts, judgment, reasoning, thinking.
28.	Xarakter	Характер	Character
	O'quvchi yoki talaba xulqi yoki axloqida namoyon bo'ladigan va unda odat tusiga kirib qolgan eng muhim ruhiy holatlar	Совокупность психических особенностей, которые определяют личность человека и проявляются в его поведении.	The set of mental characteristics that define the identity of the person and manifest in his behavior.
29.	Shakllantirish	Формироват	To form

	Nasliy omillar, muhit, maqsadga qaratilgan ta'lim-tarbiya va shaxsiy faollik ta'sirida insondagi bilim, ko'nikma, malaka va fazilatlarni tarkib toptirish jarayoni	Создават, комплектоват знания, навыки, опыт и достоинства, придават законченност, определенность	Build, equip the knowledge, skills, experience and dignity, to give finality, certainty
30.	Shaxs	Личност	Person
	Kadrlar tayyorlash tizimining bosh subekti va obekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchi. Shaxs deganda, muayyan jamiyatning a'zosi tushuniladi.	Человек, индивидуум как субъект социальных отношений и сознательной созидательной деятельности; совокупность свойств, присущих определенному человеку и составляющих его индивидуальность	The man, the individual as a subject of social relationships and conscious creative activity, a set of properties inherent to a specific person and components of his personality
31.	Eksperiment	Эксперимент	Experiment
	Fan va bilish sohasida favqulodda holatdan chiqish, muammoli vaziyatni hal qilish jarayonlari, shaxsning his-tuyg'ulari, xarakeri, qobiliyati, aqt-zakovatini o'rganishda	Воспроизведение какого-либо явления или наблюдение нового явления в определенных условиях с целью его исследования	Reproduction of any phenomenon or observation of new phenomena in certain conditions in order to study

	qo'llaniladigan usul.		
32.	Esda olib qolish	Держат в памяти	Keep in mind
	Bu aqliy jarayonga tegishli faoliyat bo'lib, u eng avval miya po'stida idrok qilinayotgan buyum, so'z, fikr, g'oya, ta'limot, qonun, qoida va shu kabilarning izlari hosil bo'lishidan va ayni vaqtda esda olib qolinadigan material bilan kishida mavjud bilim va tajriba o'rtasida bog'lanish vujudga kelishidan iborat bo'lgan jarayon.	Процесс, относящийся к умственной деятельности, сначала формирует информасию в головном мозге и затем, при необходимости, виносит её для связки званий и опыта	The process of referring to mental activity, forms the first information in the brain and then, if necessary, it makes for a bunch of knowledge and experience
33.	O'yin	Игра	The game
	Tarbiyalash va xordiq chiqarish vositalaridan biri.	Средство воспитания и отдыха	A means of education and recreation

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

SHAHRISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Ro'yxatga olindi: № _____

2025 yil "____" sentyabr

"TASDIQLAYMAN"

Shahrisabz davlat pedagogika institut

rektori _____ M.Saidov

2025 yil "____" _____

MAKTABGACHA TA'LIMDA XORIJ TAJRIBALARNING

QIYOSIY TAHLILI

fanidan

O'QUV DASTURI

(kunduzgi ta'lim shakli magistratura I- kurs talabalari uchun)

Bilim sohasi: 100000 – Ta'lim

Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim

Ta'lim yo'nalishi: 70110201 *Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (Maktabgacha ta'lim)*

Shahrisabz-2025

Fanga oid ma'lumotlar

Fan/modul kodi:	O'quv yili:	Semestrlar:	ECTS-kreditlar:
MTXTQT2105	2025/2026	1	5

Fan/modul turi: MTXTQT2105 Tanlov		Ta'lim tili: O'zbek		Haftadagi dars soatlari: 4	
1	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili		60	90	150
2	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – dunyo mamlakatlarida ta'lim tizimining rivojlanish tarixi, o'ziga xos xususiyatlari va turlari bilan magistrnlarni tanishtirish. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimini respublikamiz ta'lim sohasini qiyosiy o'rganish asosida yutuqlarni aniqlash hamda amaliyotga tatbiq etish. Magistrnlarni Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili bilan tanishadilar. AQSH, Yevropa va Osiyo mamlakatlari ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari hamda tamoyillari bilan tanishtirish. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimidagi yutuqlarni o'rganish va ushbu yutuqlarni amaliyotga tatbiq etishga tayyorlashdan iborat. Magistrnlarni rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimining tarixi bilan tanishtirish. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimini qiyosiy tahlil qilish;Xorijiy mamlakatlarning ta'lim tizimini o'rganish va yutuqlarini O'zbekiston ta'lim tizimiga joriy qilish kompetensiyalariga ega bo'ladilar Fanning vazifalari Talabalarda pedagogik-ma'naviy dunyoqarashni shakllantirish Mutaxassislik fanlarini o'qitishda o'qituvchining kasbiy, axloqiy va ma'naviy mas'uliyatini anglash. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va metodikalarni o'rgatish Interfaol metodlar, innovatsion yondashuvlar (klasterli yondashuv,				

muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va h.k.).

Darslarni loyihalash va tashkil etish ko'nikmalarini rivojlantirish

Dars rejasi (konspekt), o'quv moduli, o'quv dasturi tuzish, maqsadga muvofiq metodlar tanlashni o'rgatish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Xalqaro ta'lim tashkilotlari va ularning O'zbekistondagi faoliyati.

YUNESKO tashkilotining tashkil topishi. Fan va texnikani rivojlanishiga qaratilgan YUNESKO dasturlari. O'zbekiston va YUNESKO

2-mavzu: Amerika Qo'shma Shtatlaridagi ta'lim tizimi.

Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Amerika Qo'shma Shtatlari hamda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

3- mavzu: Finlyandiya ta'lim tizimining yutuqlari.

https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2025_1a3543e2-en/finland_d8f44a5b-en.html?utm_source=chatgpt.com

Harvard University

QS:4

Finlandiya eng yaxshi ta'lim tizimiga ega mamlakat sifatida. Finlyandiya ta'lim tizimining yutuqlari.

4- mavzu: Buyuk Britaniya ta'lim tizimi va uning yutuqlari. Buyuk Britaniya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Buyuk Britaniya hamda O'zbekiston Respublikasi Davlatlarining ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

5- mavzu: Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari.

Germaniya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Germaniya hamda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

6- mavzu: Fransiya ta'lim tizimi va uning imkoniyatlari

Germaniya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Germaniya hamda

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

7- mavzu: Janubiy Koreya ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari

Janubiy Koreyada ta'limning zamonaviy modeli. Janubiy Koreya ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari.

8- mavzu: Yaponiya ta'lim taraqqiyoti va uning ustuvor yo'nalishlari

Yaponiya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Yaponiya hamda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili.

9- mavzu: Malayziya ta'limi tizimining rivojlanishi

Malayziya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Malayziya hamda O'zbekiston Respublikasi Davlatlarining ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

10- mavzu: Singapur ta'limi tizimi

Singapur ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Singapur hamda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

11- mavzu: Xitoy oliy ta'lim muassalari faoliyati

Xitoy Xalq Respublikasi ta'lim tizimi. Xitoy oliy ta'lim muassalari faoliyati

12- mavzu: Kanada ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari

https://teaching.uwo.ca/programs/allprograms/sgps9500.html?utm_source=chatgpt.com

Western University

QS:114

Kanada ta'limi tizimi, uning o'ziga xos xususiyatlari. Kanada ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari.

13- mavzu: Turkiyadagi ta'lim muassasalari faoliyati mazmuni

Turkiya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Turkiya hamda O'zbekiston Respublikasi Davlatlarining ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

14- mavzu: Italiyada ta'limning rivojlanish yo'nalishlari

https://www.uniroma1.it/en/notizia/course-catalogue?utm_source=chatgpt.com

Sapienza University of Rome

QS:134

Italiya ta'lim tizminig tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Italiya hamda

O'zbekiston Respublikasi Davlatlarining ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

15- mavzu: Avstraliyada ta'lim tizimi

Avstraliya ta'lim tizmining tuzulishi va o'ziga xos tomonlari. Avstraliya hamda O'zbekiston Respublikasi Davlatlarining ta'lim tizmlarining qiyosiy tahlili

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi

1. Dunyo mamlakatlari ta'lim tarixi.
2. Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tizimi.
3. Maktabgacha ta'lim va uning Yevropa mamlakatlarida amalga oshirish shakllari.
4. Maktabgacha ta'limga doir xalqaro tajribalar.
5. Umumiy o'rta ta'limni tashkil etishga doir xalqaro tajribalar.
6. Dunyo mamlakatlaridagi yetakchi oliy ta'lim muassasalari.
7. Xitoyda ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar.
8. Avstraliyada ta'lim tizimi.
9. MDH mamlakatlari ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar.
10. Markaziy Osiyo mamlakatlari ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti.
11. Indoneziya ta'limining taraqqiyot strategiyasi.
12. Arab mamlakatlari ta'lim tizimi va uning yutuqlari.
13. Isroil ta'lim tizimining o'ziga xosliklari.
14. Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari.
15. Singapur ta'limi tizimi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzular qismini o'zlashtirish;

	• maxsus adabiyotlar bo'yicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash; • masofaviy ta'lim; Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari: 1. Xalqaro ta'lim hamkorligi 2. Amerika Qo'shma Shtatlarida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim 3. AQSH oliy ta'lim muassasalari 4. Finlyandiya maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim 5. Finlyandiyaning yetakchi olim ta'lim muassasalari 6. Buyuk Britaniya maktabgacha ta'lim tizimi va uning yutuqlari 7. Buyuk Britaniyaning mashhur oliy ta'lim muassasalari 8. Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari 9. Germaniyaning yetakchi oliy ta'lim muassasalari 10. Fransiya maktabgacha va o'rta ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti 11. Fransiyada oliy ta'lim 12. Janubiy Koreya maktabgacha va oilaviy ta'lim tizimi 13. Janubiy Koreyada umumiy o'rta ta'lim 14. Janubiy Koreyaning oliy ta'lim muassasalaridan ta'lim shakllari 15. Yaponiyada uzluksiz ta'lim tizimi bosqichlari V. Fan bo'yisha kurs ishi rejalashtirilmagan
3	VII. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: – Mutaxassislik fanlarini o'qitishning predmeti, vazifalari, mutaxassislik fanlarini o'qitish qonuniyatlari va tamoyillari, mutaxassislik fan o'qituvchisining o'quv meyoriy hujjatlari, metodik ishlar, ularni rejalashtirish, tashkil etish va tayyorlash metodikasi, haqidagi bilimlarga ega bo'lishi kerak; – Mutaxassislik fanlarini o'qitish metod va vositalari, mutaxassislik fanlarini o'qitish shakllarining umumiy tavsifi haqida o'rgatish va ularni amaliyotga tatbiq etishning o'ziga xos xususiyatlari bilishi lozim;

	– Mutaxassislik fanlaridan o‘quv va malakaviy pedagogik amaliyotini tashkil etish va o‘tkazish, mutaxassislik fanlarini o‘qitish jarayonida talabalarning bilini, ko‘nikma va malakalarini baholashning maqsadi va asosiy vazifalar haqidagi bilimga ega bo‘lishlari kerak; – Ko‘nikmalar jihatidan: – Mutaxassislik fanlarini o‘qitishning ilmiy-nazariy asoslari, mazmuni, mohiyati, mutaxassislik fanlari o‘qitish jarayoni yaxlit tizim sifatida ekanligini anglay oladi; – Mutaxassislik fanlarini o‘qitish qonuniyatlari va tamoyillari, mutaxassislik fan o‘qituvchisining o‘quv meyoriy hujjatlari, metodik ishlar, ulami rejalashtirish, tashkil etish va tayyorlash metodikasini tanlashni biladi; – Mutaxassislik fanlarini o‘qitish jarayonida axborot va pedagogik texnologiyalarini talabalarning amaliy faoliyatida olgan bilim, ko‘nikmalarini kasbiy faoliyatida qo‘llay olishni biladi;
4	VII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari: - ma’ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; -individual loyihalar; -jamo bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha topshiriqni test shaklida topshirish.

6	IX. Asosiy adabiyotlar: 1.Shodmonova Sh.S., Ergashev P.S. Qiyosiy pedagogika. Metodik qo'llanma.Toshkent DPU. 2005. 45 s 2. Mavlonova R., To'rayeva O, Xoliqberdiyeva K. PEdagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2001. – 425 b3. 3.Sh.A.Sodiqova. “Maktabgacha pedagogika”. O‘quv qo‘llanma. Tafakkur sarchashmalari T.:2013 4. N.M.Kayumova. “Maktabgacha pedagogika”. O‘quv qo‘llanma. TDPU nashriyoti T.:2013. 5. Ш.Шодмонова. Мактабгача таълим педагогикаси. Ўқув-методик қўлланма. Т., «Fan va texnologiya», 2008, 160 бет. 6. N.Tosheva. Maktabgacha ta'lim tarbiyani tashkil etish. Darslik. Buxoro, “Kamolot” 2022, 396 bet. 7.D.R. Babayeva. „Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi" 'f.: "Barkamol avlod fayz" 2018 y. Darslik. 8. Morag Styles Cambridge universiteti Children Reading Pictures (2003, yangilangan 2023) https://www.theguardian.com/books/2025/jan/10/morag-styles-obituary?utm_source=chatgpt.com X. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni 595-sonli “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to’g’risida”gi Qonun. 16.12.2019 yil 2. “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” 08.05.2019 yil PQ-4312. 3 “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti”ni tasdiqlash to’g’risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020 yil. 4. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarning hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilishni tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi NIZOM. 5. I.V.Grosheva va boshqalar "o'yin orqali ta'lim olish". Metodik qo'llanma. “POLIGRO” nashriyoti. Toshkent 2020 XI. Internet saytlari
---	--

	1.www. tdpu. uz 2www. Ziyonet. uz 3.www. edu. uz
7	Fan dasturi Shahrisabz davlat pedagogika instituti Kengashining 2025-yil . _____dagi __ -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.
8	Fan/modul uchun mas’ullar: M.P.Imomov-“Maktabgacha ta’lim” kafedrası . datsenti, p.f.f.d (PhD).
9	Taqrizchilar: . Sh.U.Nurillayeva -Qarshi davlat Universiteti professori ,p.f.n. Z.Nurmamatov - “Maktabgacha ta’lim” kafedrası mudiri, p.f.f.d (PhD).

Kafedra mudiri:

Z.Nurmamatov

Tuzuvchi:

M.Imomov

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

SHAHRISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor

_____ T.Xudoyqulov

2025-yil “ ____ ” _____

MAKTABGACHA TA’LIMDA XORIJ TAJRIBALARNING
QIYOSIY TAHLILI

fanidan

ISHCHI O‘QUV DASTURI

(SILLABUS)

(kunduzgi ta’lim shakli magistratura I- kurs talabalari uchun)

Bilim sohasi: 100 000 – Ta’lim

Ta’lim sohasi: 110 000 – Ta’lim

Mutaxassislik: 70110201-Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(Maktabgacha ta'lim)

Mashg‘ulot turi	Ajratilgan soat	Semestrlar			
		I	II	III	IV
Nazariy (ma’ruza)	30	30	-	-	-
Amaliy	30	30	-	-	-
Seminar	-	-	-	-	-

Laboratoriya	-	-	-	-	-
Jami auditoriya soatlari	60	60	-	-	-
Mustaqil ta'lim	90	90	-	-	-
Umumiy o'quv soatlari	150	150	-	-	-

Shahrisabz – 2025

FAN SILLABUS

Modul / fan sillabusi

70110201 – Maktabgacha ta'lim

Umumiy ma'lumotlar	
Fan: nomi:	Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili
Fan turi	Tanlov
Fan kodi	MTXTQT2105
Yil:	2025-2026
Semestr:	1
Ta'lim shakli	kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlari:	150
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	5
Baholash shakli:	Imtihon

Fanning qisqacha mazmuni	
F/MM 1	Fanni o'qitishdan maqsad – dunyo mamlakatlarida ta'lim tizimining rivojlanish tarixi, o'ziga xos xususiyatlari va turlari bilan magistrnlarni tanishtirish. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimini respublikamiz ta'lim sohasini qiyosiy o'rganish asosida yutuqlarni aniqlash hamda amaliyotga tatbiq etish. Fanning vazifalari Talabalarda pedagogik-ma'naviy dunyoqarashni shakllantirish Mutaxassislik fanlarini o'qitishda o'qituvchining kasbiy, axloqiy va ma'naviy mas'uliyatini anglash. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va metodikalarni o'rgatish Interfaol metodlar, innovatsion yondashuvlar (klasterli yondashuv, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va h.k.). Darslarni loyihalash va tashkil etish ko'nikmalarini rivojlantirish Dars rejasi (konspekt), o'quv moduli, o'quv dasturi tuzish, maqsadga muvofiq metodlar tanlashni o'rgatish.
	Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar
	1 Maktabgacha ta'limni boshqarishning ilmiy asoslari (MTBIAM1205)
	2 Pedagogik akmeologiya (PakmM1405)
	3 Maktabgacha ta'limda innovatsion faoliyat (MTIFT2304)
	4 Maktabgacha ta'limning konseptual asoslari va zamonaviy yondoshuvlar (MTKAZY2405)
Ta'lim natijalari:	
Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:	
TN1	Magistrnlarni Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili bilan tanishadilar;
TN2	Magistrnlarni rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimining tarixi bilan tanishtirish;

TN3	AQSH, Yevropa va Osiyo mamlakatlari ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari hamda tamoyillari bilan tanishtirish;
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>
TN4	Magistrlarni rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimining tarixi bilan tanishadilar;
TN5	AQSH, Yevropa va Osiyo mamlakatlari ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishadilar hamda amaliyotga qo'llaydilar;
TN6	Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimidagi yutuqlarni o'rganadilar va ushbu yutuqlarni amaliyotga tatbiq etaoladilar;
Mashg'ulot shakli: ma'ruza (M)	
M1	Xalqaro ta'lim tashkilotlari va ularning O'zbekistondagi faoliyati
M2	Amerika Qo'shma Shtatlaridagi ta'lim tizimi
M3	Finlyandiya ta'lim tizimining yutuqlari
M4	Buyuk Britaniya ta'lim tizimi va uning yutuqlari
M5	Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari
M6	Fransiya ta'lim tizimi va uning imkoniyatlari
M7	Janubiy Koreya ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari
M8	Yaponiya ta'lim taraqqiyoti va uning ustuvor yo'nalishlari
M9	Malayziya ta'limi tizimining rivojlanishi
M10	Singapur ta'limi tizimi
M11	Xitoy oliy ta'lim muassalari faoliyati
M12	Kanada ta'lim tizimi taraqqiyot yo'nalishlari
M13	Turkiyadagi ta'lim muassasalari faoliyati mazmuni
M14	Italiyada ta'limning rivojlanish yo'nalishlari
M15	Avstraliyada ta'lim tizimi
Mashg'ulot shakli: Amaliy mashg'ulot (A)	
A1	Dunyo mamlakatlari ta'lim tarixi
A2	Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tizimi
A3	Maktabgacha ta'lim va uning Yevropa mamlakatlarida amalga oshirish shakllari

A4	Maktabgacha ta'limga doir xalqaro tajribalar
A5	Umumiy o'rta ta'limni tashkil etishga doir xalqaro tajribalar
A6	Dunyo mamlakatlaridagi yetakchi oliy ta'lim muassasalari
A7	Xitoyda ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar
A8	Avstraliyada ta'lim tizimi
A9	MDH mamlakatlari ta'lim tizimida erishilgan yutuqlar.
A10	Markaziy Osiyo mamlakatlari ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti.
A11	Indoneziya ta'limining taraqqiyot strategiyasi
A12	Arab mamlakatlari ta'lim tizimi va uning yutuqlari
A13	Isroil ta'lim tizimining o'ziga xosliklari
A14	Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari
A15	Singapur ta'limi tizimi
Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)	

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Shakli	Soati
MT1	Xalqaro ta'lim hamkorligi	Test tuzish	6
MT2	Amerika Qo'shma Shtatlarida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim	kazuslar tuzish	6
MT3	AQSH oliy ta'lim muassasalari	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6
MT4	Finlyandiyada maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT5	Finlyandiyaning yetakchi olim ta'lim muassasalari	Slayd tayyorlash	6
MT6	Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim tizimi va uning yutuqlari	Test tuzish	6
MT7	Buyuk Britaniyaning mashhur oliy ta'lim muassasalari	kazuslar tuzish	6
MT8	Germaniya ta'lim tizimining o'ziga xosliklari	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6

MT9	Germaning yetakchi Oliy ta'lim muassasalari	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT10	Fransiya maktabgacha va o'rta ta'lim muassasalari va ularning tarixiy taraqqiyoti	Tezis tayyorlashni o'rgatish	6
MT11	Fransiyada oliy ta'lim	Test tuzish	6
MT12	Janubiy Koreya maktabgacha va oilaviy ta'lim tizimi	kazuslar tuzish	6
MT13	Janubiy Koreyada umumiy o'rta ta'lim	Berilgan manbalarni tarjima qilish	6
MT14	Janubiy Koreyaning oliy ta'lim muassasalaridan ta'lim shakllari	mavzu bo'yicha esse yozish	6
MT15	Yaponiyada uzluksiz ta'lim tizimi bosqichlari	Tezis tayyorlash	6
	Jami soat:		90

Ballar taqsimoti

Joriy nazorat JN+Mustaqil ta'lim 20 bal Dars jarayonidagi va mustaqil ta'lim topshiriqlaridagi faolliga;

Oraliq nazorat (Maruza mashg'uloti 30 soatdan ko'p bo'lsa 2 ta ON olinadi) ON+Mustaqil ta'lim 30 bal Test (yozma, og'izaki);

Yakuniy nazorat shakliga qarab talabaga beriladigan savollar miqdori va vaqti. Test 40-50 daqiqagacha (*fan xussiyatidan kelib chiqqan holda*), Yozma 80-100 daqiqagacha (*fan xussiyatidan kelib chiqqan holda*) va Og'zaki 1 talabaga 15 daqiqagacha (*savollarni javob berishga*)

Yakuniy nazorat Yozma yoki Og'izaki shakllarda olinsa biletda 5 ta savol qo'yiladi, Yakuniy nazorat Test shaklida olinsa 50 ta savoldan iborat bo'ladi.

Asosiy adabiyotlar	
1	Shodmonova Sh.S., Ergashev P.S. Qiyosiy pedagogika. Metodik

	qo'llanma.Toshkent DPU. 2005. 45 s
2	Mavlonova R., To'rayeva O, Xoliqberdiyeva K. PEDagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2001. – 425 b3.
3	Sh.A.Sodiqova. “Maktabgacha pedagogika”. O'quv qo'llanma. Tafakkur sarchashmalari T.:2013
4	N.M.Kayumova. “Maktabgacha pedagogika”. O'quv qo'llanma. TDPU nashriyoti T.:2013.
5	Ш.Шодмонова. Мактабгача таълим педагогикаси. Ўқув-методик қўлланма. Т., «Fan va texnologiya», 2008, 160 бет.
6	N.Tosheva. Maktabgacha ta'lim tarbiyani tashkil etish. Darslik. Buxoro, “Kamolot” 2022, 396 bet.
7.	D.R. Babayeva. „Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi" 'f.: "Barkamol avlod fayz" 2018 y. Darslik.
8	Morag Styles Cambridge universiteti Children Reading Pictures (2003, yangilangan 2023) https://www.theguardian.com/books/2025/jan/10/morag-styles-obituary?utm_source=chatgpt.com
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	O'zbekiston Respublikasi Qonuni 595-sonli “Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida”gi Qonun. 16.12.2019 yil
2	“O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” 08.05.2019 yil PQ-4312.
3	“Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti”ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020 yil.
4	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilishni tashkil etish tartibi to'g'risidagi NIZOM.
5	I.V.Grosheva va boshqalar "o'yin orqali ta'lim olish". Metodilk qo'llanma.

Axborot manbaalari

1.www. tdpu. uz

2www. Ziyonet. uz

3.www. edu. uz

**Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda
quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:**

a) 90-100 bal olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy-xuquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

6) 70-89 bal olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;

- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

Б) 60-69 bal olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob

berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 1-59 balgacha

baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fandan qarzдор bo'lgan talaba qayta o'qish jarayonida kunduzgi va kechki ta'lim uchun umumiy auditoriyaning 20 % ini, o'zlashtirishi lozim. Qolgan mavzularni mustaqil ta'lim shakli sifatida o'zlashtiradi.

Fan o‘qituvchisi to‘g‘risida ma’lumot

Muallif:	M.Imomov
E-mail:	m.imomov@mail.ru
Tashkilot:	Shahrisabz davlat pedagogika instituti, “Maktabgacha ta’lim” kafedrası
Taqrizchilar:	Taqrizchilar: Sh.U.Nurillayeva -Qarshi davlat Universiteti professori ,p.f.n. Z.Nurmamatov - “Maktabgacha ta’lim” kafedrası mudiri, p.f.f.d (PhD).

Mazkur Sillabus institut Kengashining 2025-yil ____dagi ____-sonli yig‘ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus “Maktabgacha ta’lim” kafedrasining 2025-yil____dagi ____-sonli yig‘ilish bayoni bilan ma’qullangan.

O‘quv-uslubiy boshqarma boshlig‘i:

A.A.Berdiyev

Magistratura bo‘limi:

J.Fayzullayev

ARM direktori:

M.D.Jabborova

Kafedra mudiri

Z.Sh.Nurmamatov

Tuzuvchi:

M.P.Imomov

Maktabgacha ta'limda xorij tajribalarning qiyosiy tahlili fanidan testlar.

1. Yaponiyada boshlang'ich ta'lim qaysi sinflarni o'z ichiga oladi?

- A. 1-6-sinflar
- B. 1-4-sinflar
- C. 1-5-sinflar
- D. 1-8-sinflar

2. Qaysi davlatda O'quvchilar maktabning dastlabki olti yilida baholanmaydi va talabalar birinchi bo'lib 16 yoshga to'lganlarida mamlakat miqyosida imtihon topshiradilar.

- A. Finlandiya
- B. Yaponiya
- C. Korea
- D. Italiya

3. Janubiy Koreyada maktab ta'limining bosqichlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni toping.

- A. Boshlang'ich maktab (1-6-sinflar), o'rta maktab (7-9-sinflar), yuqori maktab(10-12-sinflar)
- B. Boshlang'ich ta'lim(1-6-sinflar), o'rta ta'lim (7-9-sinflar), yuqori ta'lim (10-12-sinflar)
- C. Boshlang'ich ta'lim (1-6-sinflar), umumiy o'rta ta'lim (7-9-sinflar), yuqori ta'lim (10-12-sinflar)
- D. Maktab ta'limi (1-6-sinflar), umumiy o'rta ta'lim (7-9-sinflar).

4. To'liq sikldagi universitetlar(4 yil), tezlashtirilgan universitetlar sikli (2 yil), kasb ta'lim kollejlari va texnika institutlariga ega bo'lgan davlatni toping

- A . Germaniya
- B. Isroil
- C . AQSH
- D. Yaponiya

5. BMTning ta'lim, fan va madaniyat masalalari bilan shug'ullanadigan tashkilotining nomi:

- A. YUNESKO
- B. XMT (Xalqaro mehnat tashkiloti)
- C. YUNISEF
- D. XST (Xalqaro savdo tashkiloti)

6. Qaysi davlatda majburiy ta'lim 6 yoshdan 18 yoshgacha va o'quvchilar darslik va o'quv qo'llanmalari bilan tekin ta'minlanadi?

- A. Germaniya
- B. Fransiya
- C. Yaponiya
- D. Korea

7. Fransiyada o'rta ta'lim qaysi ta'lim muassasasida amalga oshiriladi?

- A. Kollej va litseylarda
- B. Kollejlarda
- C. Litseylarda
- D. O'rta maktablarda

8. Yaponiyada boshlang'ich va kichik o'rta maktablarda o'quv yili nechchi semestrda bo'linadi?

- A. 3 B. 2 C. 4 D. 6

9. Qaysi davlatda yuqori sinfni bitirgach, yagona davlat imtihoni (YeGE) o'tkaziladi?

- A. Yaponiyada
- B. Rossiyada
- C. Fransiya
- D. Germaniyada

10. Qaysi davlatda boshlang'ich ta'lim 5 yoshdan 11 yoshgacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi?

- A. Xiyoyda B. AQSHda C. Yaponiyada D. Buyuk Britaniya

11. Germaniyadagi asosiy va real maktablarning farqi nimada?

- A. Asosiy maktablarda kasb tanlanadi, real maktablarda yuqori darajali kengaytirilgan umumiy ta'lim beriladi

B. Asosiy maktablarda yuqori darajali kengaytirilgan umumiy ta'lim beradi, real maktablarda kasb tanlanadi

C. sosiy maktab va real maktablarda faqat ingliz tili o'rganiladi

D. Asosiy maktab va real maktablarda chet tilini tanlash tavsiya etiladi

12. KEMBRIJ va OKSFORD universitetlari qaysi davlatda joylashgan ?

A. Malayziyada B. Singapurda

C. Buyuk Britaniyada D. Amerikada

13. Janubiy Koreyada "xagvon" xususiy o'quv muassasalarida asosan qanday fan o'rgatilardi?

A. Chet tili

B. Fizika

C. Matematika

D. Kibernetika

14. Fransiyada necha yoshdan necha yoshgacha bo'lgan bolalar uchun ta'lim majburiy hisoblanadi?

A. 7 yoshdan 16 yoshgacha. B. 6 yoshdan 16 yoshgacha

C. 6 yoshdan 18 yoshgacha D. 7 yoshdan 14 yoshgacha

15. Dunyoning oliy ta'limida kredit tizimining qanday turlari mavjud?

A. ECTS, USCS, CATS, UCTS

B. ECTS, Bolonya, CATS, UCTS

C. CATS, UCTS ERASMUS

D. ECTS, CATS, UCTS TEMPUS

16. Fransiyada boshlang'ich ta'lim bosqichlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni ko'rsating?

A. 1.tayyorlov bosqichi 2.asosiy ta'lim bosqichi

B 1.tayyorlov bosqichi 2.elementar kurs 3.chuqurlashtirilgan bosqich

C. 1.tayyorlov bosqichi 2.chuqurlashtirilgan kurs 3.kasbga yo'naltirish bosqichi

D. 1.elementar kurs 2.asosiy kurs 3.yuqori sinfga tayyorlov bosqichi

17. Fransiyada maktab turlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni ko'rsating ?

A. Davlat va nodavlat maktablar

- B. Ixtisoslashtirilgan va kasb hunar maktablari
- C. Davlat maktablari va oraliq maktablar
- D. Davlat maktablari, oraliq maktablar va xususiy maktablar

18. Xalqaro baholash reytingida Kanada ta'lim tizimi nechanchi o'rinda turadi?

- A. 1-o'rin B. 2-o'rin C. 3-o'rin D. 4-o'rin

19. Germaniyada baholash tizimi necha ballik va eng a'lo baho qaysi?

- A. 5 ballik va 5. B. 10 ballik va 10.
- C. 6 ballik va 1. D. 3 ballik va 1.

20. Italiyada MTT qanday usulda amalga oshiriladi.

- A. Italiyacha. B. Montessori C. Sanca D. Sinov usulida.

21. Sorbonna va Strasburg Universiteti qaysi davlatda joylashgan?

- A. Yaponiya Universiteti B. Koreya Universiteti
- C. Amerika Universiteti D. Fransiya Universiteti

22. Singapur talim tizimi qaysi tilda olib boriladi?

- A. Xitoy va Ispan tilida . B. Xitoy va Ingliz tilida
- C. Ingliz va Ispan tilida. D. Xitoy tilida.

23. Qozog'istonda 12 yillik ta'lim tizimi nechanchi yilda joriy etildi?

- A. 2016-yil B. 2017-yil
- C. 2015-yil D. 2012-yil

24. YUNISEF qachon tashkil etilgan?

- A. 1944-yil
- B. 1945-yil
- C. 1946-yil
- D. 1942-yil

25. Avstraliyada necha yillik majburiy maktab ta'limi mavjud.

- A. 11-yillik B. 9-yillik C. 12-yillik D. 10-yillik

26. Yaponiyada ta'lim bosqichlari to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.

- A. Asos solish bosqichi, birlashish bosqichi, tarqalish bosqichi, harbiy bosqich, zamonaviy bosqich.

- B. Birlashish bosqichi, tarqalish bosqichi
- C. Birlashish bosqichi, harbiy bosqich, zamonaviy bosqich.
- D. Asos solish bosqichi, birlashish bosqichi, tarqalish bosqichi, zamonaviy bosqich.

27. Amerika ta'limida bu muvaffaqiyatsiz baho va bunday talaba avvalgidan ko'ra ko'proq o'qishi kerakligidan dalolatdir, bu qanday baho(harf)?

- A. b B. c C. f D. a

28. Fransiyada o'rta ta'lim qaysi ta'lim muassasasida amalga oshiriladi?

- A Kollej va litseylarda
- B Kollejlarda
- C Litseylarda
- D O'rta maktablarda

29. Yaponiya zamonaviy ta'lim tizimining tarixi nechta davrga bo'linadi:

- A. 3 B. 4 C. 5 D. 6

30. Germaniyada mavjud maktab turlarini ayting.

- A. Boshlang'ich, asosiy, real, birlashgan, umumiy maktab, gimnaziya
- B. Boshlang'ich, asosiy, o'rta, milliy maktab
- C. Asosiy, real, o'rta maktab, gimnaziya
- D. O'rta maktab, real maktab

31. ayollari uchun onalik birinchi o'rinda turadi. Ko'pgina..... ayollarining aytishlaricha, bola tarbiyasi – ularning hayotlarining maqsadlaridir.Bu qaysi davlat?

- A. Fransiya. B. Yaponiya C. AQSH D. Meksika.

32. Janubiy Koreyada xususiy o'qitish muassasalarida qo'shimcha kurslar nima deb ataladi?

- A. Kandji B. Xancha C. Dzyuku D. Xagvon

33. Rossiyada kasbiy ta'limning nechta darajasi mavjud?

- A. 5ta B. 3ta
- C. 2ta D. 6ta

34. Ta'lim tizimi markazlashmagan va umumiy ta'lim tizimi mavjud bo'lmagan davlat bu:

- A. Germaniya
- B. Fransiya
- C. Angliya
- D. Daniya

35. A –Level imtihoni qaysi davlatda o'tkaziladi?

- A. Buyuk Britaniyada B. Xitoyda
- C. Yaponiyada D. Singapurda

36. Fransiya ta'lim tizimining asosiy tamoyillariga qachon asos solingan?

- A. 1780-1790- yillarda B. 1880-1890-yillarda
- C. 1980-1990-yillarda D. 1680-1685-yillarda

37. Fransiyada boshlang'ich maktablar elementar kursi necha yil davom etadi?

- A. 1yil B. 4 yil C. 3yil D. 2yil

38. Fransiyada yangi ta'lim to'g'risidagi qonuni qachon qabul qilindi?

- A. 2004-yil 15-martda B. 2006-yil 18- martda
- C. 2015-yil 15-martda D. 2021-yil 25-martda

39. Germaniya ta'lim tizimida bolalar bog'chasi nima deb ataladi?

- A. tafakkur ustaxonasi. B. majburiy ta'lim.
- C. mo'jizalar making. D. o'ylashni o'rganamiz

40. Germaniyadagi asosiy maktablarda bolalar nechanchi sinfgacha tahsil olishadi?

- A. 13- sinfgacha. B. 9- sinfgacha.
- C. 10 - sinfgacha. D. 5- sinfgacha.

41. 2018 yildan boshlab, har beshinchi avstraliyalik talabalardan biri maktablarida qatnashgan.

- A. nodavlat B. davlat C. katolog D. diniy

42. Turkiyada ta'lim tizimi necha bosqichdan iborat.

- A. 5 B. 4 C. 6 D. 3

43. Turkiyada boshlang'ich ta'lim qaysi yoshlar oralig'ida

- A. 6 yoshdan 12 yoshgacha B. 6 yoshdan 14 yoshgacha
- C. 7 yoshdan 12 yoshgacha D. 7 yoshdan 15 yoshgacha

44. Fransiya ta'lim tizimida Oliy ta'lim ikki turga ajratiladi bular qaysilar?

- A. Universitet ,oliy maktab B. Universitet, kasb maktabi
C. Bakalavr,magistr D. Kasb letsey va bakalavr, magistr

45. Singapurda bakalavir nechi yildan iborat .

- A. 2-3yil B. 4-5 yil C. 3-4yil D. 1-2yil .

46. Qog'istonda o'rta ta'lim necha bosqichdan iborat?

- A. 5ta B. 11ta
C. 3ta D. 2ta

47. YUNESKOning qarorgohi qayerda joylashgan?

- E. Fransiya
F. Parij
G. Italiya
H. To'g'ri javob yo'q

48. Yaponiyada maktabgacha ta'limga necha yoshli bolalarni qamrab oladi?

- A. 2-5yosh B. 3-5yosh
C. 3-7yosh D. 5-6yosh

49. AQShda oliy ta'lim necha bosqichga bo'linadi va ular qaysilar?

1. 3 ga 2. 4ga 3. 2ga 4. 5ga

a. Oliy maktab b. Kichik mutaxasis c. Bakalavr d. Magistr e. Doktor

- A) 4, a,b,c,d,e B) 1, c,d,e C) 2, b,c,d,e D) 3, c,b

50. AQSHda majburiy ta'lim necha yoshgacha amal qiladi?

- A) 18 B) 17 C) 16 D) 15

51. 1.Fransiyaning hozirgi davrda amal qilinayotgan "ta'lim haqida"gi qonuni qachon qabul qilingan?

- A. 1989-yil 10-iyulda
B. 1991-yil 11-iyulda
C. 1989-yil 11-iyulda
D. 1988-yil 10-iyulda

52. Yaponiya ta'lim tizimining maqsadi bu-...?

1.Boyish, 2.Fikirlayapmanmi demak yashayapman, 3.G'arb texnologiyasini Yaponiya ishlab chiqarishiga kiritish.

- A. 1.2.3.
- B. 2.3.
- C. 1.3.
- D. 1.2.

53. Fransiya "Onalar maktabi"ga nechi yoshdan borishadi.

- A. 3 yoshdan
- B. 4 yoshdan
- C. 2 yoshdan
- D. 5 yoshdan

54.Yaponiyada qaysi ta'lim bosqichida 45 daqiqa,qaysisida 50 daqiqadan dars soatlari buladi?

- A. O'rta maktab, Yuqori maktabda.
- B. Boshlang'ich maktab, O'rta maktabda.
- C. O'rta maktab, Yuqori maktabda.
- D. Boshlang'ich maktab, Yuqori maktabda.

55. AQSHlik talabalar doktoranturaga necha yil o'qishadi?

- A. 2-3yil B. 1-2yil C. 3-4yil D. 4 yil

56. AQSHda kollejlarning necha foizi davlat ixtiyoriga qaraydi?

- A. 87% B. 13% C. 27% D. 97%

57. Isroilda boshlang'ich ta'lim nechanchi sinflarni tashkil etadi?

- A. 1-4 sinflar
- B. 1-6 sinflar
- C. 1-5 sinflar
- D. 1-8 sinflar

58. Isroil davlatida maktabga necha yoshdan qabul qilinadi?

- A. 5yosh
- B. 6yosh
- C. 7yosh

D. 4yosh

59. AQSH ta'lim tizimi necha bosqichga bo'linadi?

A. 4ga B. 3ga C. 5ga D. 2ga

60. Buyuk Britaniyadagi qaysi mutaxassisliklar mamlakatda uzoqroq o'qish muddatini, ya'ni 7 yilgacha davom etadi?

- A. san'at va dizayn.
- B. arxitektura va tibbiy ta'lim.
- C. boshlang'ich ta'lim
- D. Kompyuter fanlari va AKT

61. Angliyada umumiy o'rta ta'lim o'quv yili qaysi semestrlarni o'z ichiga oladi?

- A. qishki semestr, bahorgi semestr.
- B. qishki , bahorgi, yozgi, kuzgi semestr.
- C. kuzgi, qishki, yozgi semestr.
- D. kuzgi, bahorgi, yozgi semestr.

62. Pokistonda o'rta ta'lim tizimi o'quv rejasida majburiy fanlar qaysilar?

- A. biologiya, kimyo, kompyuter, fizika.
- B. matematika, ingliz tili, urdu, islomshunoslik, pokistonshunoslik
- C. kompyuter, matematika, islomshunoslik, urdu.
- D. matematika, fizika, kimyo.

63. Fransiyada yangi ta'lim to'g'risidagi qonuni qachon qabul qilindi?

- A. 2004-yil 15-martda
- B. 2006-yil 18- martda
- C. 2015-yil 15-martda
- D. 2021-yil 25-martda

64. Fransiya ta'lim tizimida Oliy ta'lim ikki turga ajratiladi bular qaysilar?

- A. Universitet, kasb maktabi
- B. Universitet ,oliy maktab
- C. Bakalavr,magistr
- D. kasb letsey va bakalavr, magistr

65. Turkiya ta'lim bosqichlari berilgan qatorni toping.

1. Maktabgacha ta'lim. 2. Boshlang'ich ta'lim. 3. O'rta ta'lim. 4. Oliy ta'lim 5. Doktorantura. A) 1,2,3,4. B) 1, 3, 4. C) 1, 2, 3. D) 1, 2, 3, 4, 5.

66. Daniyadagi oliy ta'lim muassasalari ko'rsatilgan qatorni toping?

- A. Universitetlar, Universitet kollejlari, Biznes Akademiyalari, Oliy ta'lim san'at institutlari, Dengiz maktablari.
- B. Universitetlar, Biznes Akademiyalari, Oliy ta'lim san'at institutlari, Dengiz maktablari.
- C. Universitetlar, Biznes Akademiyalari, Oliy ta'lim san'at institutlari, Doktorantura
- D. Universitetlar, Universitet kollejlari, Biznes Akademiyalari, Oliy ta'lim san'at institutlari.

67. Germaniya ta'lim tizimida bolalar bog'chasi nima deb ataladi?

- A) tafakkur ustaxonasi. B) majburiy ta'lim. S) mo'jizalar making. D) o'ylashni o'rganamiz.

68. Germaniyadagi asosiy maktablarda bolalar nechanchi sinfgacha tahsil olishadi?

- A) 13- sinfgacha. B) 9- sinfgacha. S) 10 - sinfgacha. D) 5- sinfgacha.

69. Erondagi boshlang'ich ta'lim necha yildan iborat?

- A) 4 yillik. B) 5 yillik. S) 6 yillik. D) 7 yillik.

70. Fransuz ta'lim tizimining “eng katta yutug'I “ deb e'tirof etiladigan ta'lim bosqichi qaysi?

- A. Boshlang'ich ta'lim
- B. Bolalar bog'chalari
- C. Oliy o'quv yurtlari
- D. Yuqori sinflar ta'limi

71. Fransuz bolalar bog'chalarida faoliyat tartibi qanday yo'lga qo'yilgan ?

- A. Haftada 6 kun, kuniga 7 soat
- B. Haftada 5 kun ,kuniga 8 soat
- C. Haftada 5 kun,kuniga 10 soat
- D. Haftada 5 kun,kuniga 6 soat

72. Eronda o'rta maktab necha yil davom etadi?

A) 5 yil. B) 7 yil. S) 4 yil. D) 6 yil

73. Fransiya kollejlarida o'qish qanday sikllarga bo'linadi?

- A. Moslashuv sikli(4-sinf), markaziy sikl(5-6-sinf), kasbiy yo'naltirish sikli(3-sinf)
- B. Moslashuv sikli(4-5-sinf), markaziy sikl(6-sinf), kasbiy yo'naltirish sikli(3-sinf)
- C. Moslashuv sikli(6-sinf), markaziy sikl(5-sinf), kasbiy yo'naltirish sikli(3-4-sinf)
- D. Moslashuv sikli(6-sinf), markaziy sikl(5-4-sinf), kasbiy yo'naltirish sikli(3-sinf)

74. Barcha ta'lim muassasalarini kompyutor va internet bilan to'liq ta'minlagan 2ta davlatning nomi:

- A. Germaniya, Belgiya
- B. Yaponiya, Janubiy Koreya
- C. Singapur, Janubiy Koreya
- D. AQSh, Angliya

75. Ta'lim sohasidagi xalqaro integrallashuv eng avvalo nimaga tayanadi?

- A. O'quv jarayonini diffe-rensial ta'lim asosida tashkil etilishiga tayanadi
- B. O'quv jarayonini kredit texnologiyasi asosida tashkil etilishiga tayanadi.
- C. O'quv jarayonini integrativ ta'lim asosida tashkil etilishiga tayanadi
- D. O'quv jarayonini kredit masofaviy ta'lim asosida tashkil etilishiga tayanadi

76. Yaponiyada pulli xususiy maktab-akademiyalarning nomi:

- A. Gakuenlar
- B. Xanlar
- C. Xanlar
- D. Dzyukular

77. Janubiy Koreyadagi bolalar bog'chalari necha turga bo'linadi?

- A)4 B)2 C)3 D)5

78. Shvetsariyada birinchi universitetga nechanchi yilda asos solingan?

- A) 460 B)1495 C)1870 D)1900

79. Korea davlatida umumiy ta'lim nechchi yil?

- A. 9
- B. 10
- C. 11

D. 12

80. Ta'lim tizimi jahondagi eng ilg'or tizimlaridan biri hisoblanib, 2016-yilda "Pisa student assessment" ga ko'ra birinchi o'rinni qo'lga kiritgan davlatni belgilang

- A. Singapur
- B. Yaponiya
- C. Janubiy Koreyya
- D. Amerka

81. Nemis pedagoglari este'dodsiz o'quvchining o'zi yo'q, deb hisoblashadi. Shunga ko'ra ular o'quvchining ochilmagan qirralarini kashf etish, ularni yangiliklar va ixtirolar ruhida tarbiyalashga intiladi. Shu sababdan Olmon maktablarida bir naql bor, uni oltin qoida sifatida qabul qilishgan

- A. "Fikrlayapmanmi, demak yashayapman!"
- B. "Bir qadam oldinga, ikki qadam ortga!"
- C. "Sen albatta uddalaysan, senga ishonamiz!"
- D. "Sen juda este'dodlisan, mahoratingni ko'rsat!"

82. Bolani o'z kuchi va imkoniyatiga ishonch ruhiyatida tarbiyalash, o'quvchining eng kichik shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun kurash, bolani kamsitmaslik, insoniylik qadryatlarini va g'ururini yerga urmaslik, o'quvchini ilk davrdanoq kasbga yo'naltirish, vatanga faxr va iftixor ruhi bilan tarbiyalash kabilar qaysi davlat ta'lim tizimiga xos

- A. AQSH
- B. Fransiya
- C. Buyuk Britaniya
- D. Germaniya

83. Qaysi davlat o'quvchilari o'rta ta'limga o'tish uchun boshlang'ich maktabning 6-sinfida imtihondan o'tishlari va Boshlang'ich ta'lim sertifikatini olishlari kerak bo'ladi?

- A. Hindiston
- B. Afrika

- C. Indoneziya
- D. Saudiya Arabistoni

84. Qaysi davlatda „Maxorat matablari" bor?

- A. Tajikiston.
- B. Malaziya.
- C. Indaniziya.
- D. Yaponiya.

85. O'zbekiston YUNESKOga qachon a'zo bo'lgan.

- A. 1993 yil 26 oktyabrda
- B. 1997-yil 21-dekabrda
- C. 1992-yil 8-dekabrda
- D. 1992-yil 2-martda

86. YUNISEF Nobel mukofotini qaysi yilda olgan?

- A. 1994-yil
- B. 1993-yil
- C. 1965-yil
- D. 1787-yil

87. A1,A2,B3,B4,C5,C6,D7,E8,F9 ushbu baholash tizimi qaysi davlatga tegishli?

- A. Rossiya
- B. Germaniya
- C. Italiya
- D. Singapur

88. AQSh da to'laqonli o'rta maktab sirasiga qaysi sinflar kiradi?

- A. 10,11,12-sinflar
- B. 7,8,9-sinflar
- C. 6,7,8-sinflar
- D. 5,6,7-sinflar

89. Chet ellik talabalarga ta'lim berish bo'yicha dunyoda birinchi o'rinda tutadigan davlatni toping?

- A. Daniya

- B. Fransiya
- C. AQSH
- D. Rossiya

90. Yaponiyadagi necha foiz talaba kunduzgi maktablarda o'qiydi?

- A. 13%
- B. 95%
- C. 87%
- D. 31%

91. Yaponiyada kunduzgi yuqori bosqich maktablarida necha yil o'qiladi?

- A. 3yil
- B. 6yil
- C. 2yil
- D. 8yil

92. Rossiya kasbiy ta'limida amaliyotchi mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan daraja qaysi daraja hisoblanadi?

- A. o'rta daraja
- B. boshlang'ich daraja
- C. oliy daraja
- D. boshlang'ich va o'rta daraja

93. Fransiya maktablarida o'quv yili necha semestrda bo'linadi?

- A. 3semestr
- B. 6semestr
- C. 5semestr
- D. 2semestr

94. Boshlang'ich sinf 5yil va 3bosqichga bo'lingan davlatni ko'rsating?

- A. Fransiya
- B. Kanada
- C. Turkiya
- D. Eron

95. Hunar-texnik ta'limi mavjud davlatni ko'rsating?

- A. Daniya
- B. Isroil
- C. Gollandiya
- D. Germaniya

96. Ta`lim tizimi boshlang'ich ta`lim, o'rta ta`lim, maxsus ta`lim, Oliy ta`lim, Chet elliklar uchun ta`lim bo'lgan davlatni ko'rsating?

- A. Shvetsariya
- B. Niderlandiya
- C. Eron
- D. Falastin

97. Medisina, stamatologiya, muhandislik sohalarida o'qish muddati 4 yildan 6 yilgacha bo'lgan davlatni toping?

- A. Finlandiya
- B. Koreya
- C. Avstraliya
- D. Kanada

98 Italiya bolalar bog'chasida guruhlarda nechtdan bola tarbiyalanadi?

- A. 15-30
- B. 10-20
- C. 12-15
- D. 8-10

99. Italiya Universitetlarida o'qish nechta semestrda bo'linadi?

- A. 5ta
- B. 2ta
- C. 4ta
- D. 3ta

100. Kanada kollejlarida necha yil tahsil olinadi.

- A. 3-4yil
- B. 2-3yil
- C. 1-2yil
- D. 4-5yil

